

Ramón y Cajal
Torrent
Falles 2019

Falla Ramón y Cajal
2019

SUMARI

Editorial

President: Jorman Izquierdo i Mullor. Salutació

Fallera Major: Mayte Verdet i Olcina. Salutació

Fallers

Falleres

Brillants

Renovant els “DNIs”

Augmentant el patrimoni.

Crítica del monument: José Fernando Andreu i Mora

Agraïment a Andrés Andreu i Alabajos

Estudi “I tu, com em veus”

- Com em veu el veïnat?
- I tu, com Fallera Major, com em veus? Inma García i Barat
- I tu, com músic, com em veus? Javier Moya i Ruiz
- I tu, com periodista, com em veus? Aitor Sánchez i Collado
- I tu, com hostaler, com em veus? Juan Carlos Jordán i Herrero
- I tu, com pirotècnic, com em veus? Vicent Puig i Sanchis
- I tu, com política, com em veus? Mamen Benavent i Roig
- I tu, com “Ambaixador Faller” com em veus? Jorge Enguídanos i García
- Les falles mirant l’Art. Agustín Pérez i Rubio
- I tu, com religiós, com em veus? P. Sisinio Bravo i González
- I tu, com militar, com em veus? Francisco Joaquín Ferris i Olcina
- Essència Fallera. Andrés Andreu, Arturo Boix i Vicent Sereix
- La lletra amb falla entra
 - ✓ L’aprenentatge per competències..., el va inventar un faller? José Fernando Andreu i Mora
 - ✓ Les falles al món de l’educació. Silvia Verdet i Olcina

- ✓ El meu casal, una altra escola. Pablo Benavent i Roig
- ✓ La millor extraescolar. Ana García i Gil
- ✓ L’escola de les falles. Óscar Requena i Piles
- ✓ Els valors del món faller. Laura Izquierdo i Mullor
- ✓ Pensaments d’una mestra. Ruth Chuliá i Sena
- ✓ La falla, una escola més. Loli Carrascosa i Requena
- ✓ Jo em quede ací. Julio Manuel Palop i Andreu
- ✓ La falla de l’escola. José Luis Campillo i Ruiz
- ✓ Les falles en equip. Gonzalo Bueno i Fernández
- ✓ Les falles ensenyen? Maria Carratalá i Ferrandis
- ✓ Aprenent amb les falles. Manuel González i García
- ✓ Unitat Didàctica: Les falles. Ximo Requena i Romero

• I si no ens veuen?

- ✓ Aisha. Singapur.
- ✓ Naomy Thibeaut. Canadà
- ✓ Alexandre Marques. Brasil
- ✓ Bram Verbruggen. Països Baixos
- ✓ Yusrisham. Malasia
- ✓ Sandrina Antunes. França
- ✓ Calpana Ramasamy. Índia
- ✓ Cameron. Escòcia
- ✓ Montse Catalá.
- ✓ Sara Ramírez. Colòmbia
- ✓ Eduardo Levy. Brasil

• Treball d’investigació: La censura aplicada al col·lectiu LGTBI en les falles. Salvador Císcar i Juan, Amb pròleg de Víctor Medina

• Programa de Festes. Resum

• Publicitat

EDITORIAL

I després del 50 aniversari, què? Res, cal continuar amb forces renovades i amb més il·lusió si cap. No hi ha altra opció, si volem mantindre el nivell aconseguit en els últims 50 anys, en agraïment i homenatge als que ho han fet possible i en resposta al compromís que hem adquirit tots els que continuem formant part de la comissió de la falla Ramón y Cajal de Torrent.

Tenim el convenciment de poder iniciar esta nova etapa amb confiança i optimisme, com així ho reflexa el nou President, Jorman, que ha sabut transmetre la seua il·lusió a tots els fallers i falleres per a continuar treballant i fer de cada activitat una festa.

Utilitzant el millor de cada home, de cada dona, de cada xiquet i de cada xiqueta que formen la comissió, anem a lluitar per a què les nostres Falleres Majors, Mayte i Marta, junt amb els Presidents, Jorman i Hugo, tinguen un any inoblidable, per a que amb el pas del temps els records de cadascun dels 365 dies siguen un continu motiu de felicitat en la resta de la seua vida.

Com en anys anteriors, el llibret va ser un dels objectius prioritaris del projecte d'enguany, per tot el que representa, com el principal guardià al llarg del temps de la història de la falla. I hem tirat mà al lema del monument que ens plantarà Vicent Martínez, com a fil conductor de tot el llibret. "I tu, com em veus?" va ser la pregunta que en donarà pas a tot el contingut, fent participants d'esta aventura a gent d'ací, de fora i de molt lluny.

Optarem també per a presentar-los en un tom a banda, el Racó Infantil, que amb el lema de la falleta que confeccionarà Luis Enguïdanos, "Ramón i Cajal i la seua Cort Reial", el rei Ramón i la reina Cajal seran els protagonistes principals, acompanyats de molts altres reis i reines que ens ha regalat la història, i com no, de Marta i Hugo i tots els menuts de la comissió infantil.

Mai ens oblidem d'aquells fallers i falleres que per la seua fidelitat i amor a la nostra comissió, molts d'ells en silenci i sense cap rebombori, són mereixedors de reconeixements i homenatges, per a posar-los com exemple del perquè la festa fallera és un cúmul d'alegria i de somnis fets realitat.

En el programa de festes aprofitarem recuperar amb imatges l'intens any viscut pels nostres màxims representants, quan vam celebrar el 50 aniversari de la nostra comissió, ofertant uns actes que de segur garantiran viure unes falles plenes de festa i diversió.

Mai oblidarem un any tan especial on les Falleres Majors i Presidents de les cinc dècades junt amb la resta de fallers i falleres tornàrem a ser més joves si cap i vam reviure les estampes més emotives de la nostra vida fallera.

Veïns i veïnes, volem transmeteu-vos un sentiment de festa i diversió, animant-vos a viure les falles amb alegria i comprensió. Volem compartir amb vosaltres la gran setmana fallera sense cap temor ni cabrejos en un ambient de respecte i germanor.

En una festa tan intensa com són les falles, la Falla Ramón y Cajal vol seguir potenciant la cultura a través dels Jocs Florals que organitza des de fa més de quaranta anys amb una setmana cultural compartida amb la resta de les comissions de la nostra ciutat.

Us convideu a tots a vindre al barri de l'Ermita i compartir les falles amb un grup d'homes i dones que vos obriran les portes de sa casa i dels seus cors, perquè estem parlant d'una festa de carrer on té cabuda tot el món.

Si aconseguim tots estos reptes, de segur que l'any 50+1 no serà un punt i apart de la nostra vida fallera, sinó una continuïtat històrica amb més il·lusió si cap, d'una comissió compresa amb la festa de les falles i amb les nostres tradicions.

Jorman Izquierdo i Mullor President

Quan vaig ser elegit president de la nostra comissió en un ja llunyà mes de maig de l'any 2018, una de les primeres coses que em va vindre al cap va ser: "Hauré d'escriure la salutació del llibret!". Jo mateix intentava calmar-me, pensant que encara quedava molt de temps, però este passa volant i arriba el moment que les persones encarregades de confeccionar-lo, m'insisteixen una i altra vegada, recordant-me que necessiten urgentment la meua salutació. I ací estic, davant d'un full en blanc, deixant que siguin els meus sentiments els que parlen i puga fer un saluda digne del nostre llibret, però sobretot, de la meua comissió de la Falla Ramón y Cajal de Torrent.

Com molts sabeu, este és el meu primer any com a president, i estic descobrint un món de les falles des d'una perspectiva molt més ampla i desconeguda fins ara per a mi. Encara que estic en esta comissió més de 30 anys, sempre havia viscut la festa de manera interna, sense conèixer com eren la resta de 28 comissions de la ciutat de Torrent, i és ara, des de l'Olimp del món faller de Torrent, on he pogut anar descobrint que cada falla, faller, fallera o casal és en la majoria dels casos completament diferent a allò que sempre havia pensat que és comú a tots, i resulta que cada comissió és com una xicotet regne amb la seua idiosincràsia pròpia, idees, principis i regles molt diferents, però amb un amor en comú: el món de les falles, i és esta diversitat tan necessària la que ens fa créixer com a festa.

Tots estos regnes estan representats per uns reis i reines, presidents i falleres majors junt amb els quals estic vivint un any més que intens, passant junts tantes hores, dies, setmanes, que pràcticament formen part de la meua vida quotidiana, deixant constància que el terme tan utilitzat de "germanor fallera", és una veritable realitat molt agradable.

Però, si les relacions externes m'han sorprès gratament, les internes dins la nostra comissió son la millor raó de ser per a un president novell com jo. Començant pels nostres màxims representants, Maite, Marta i Hugo, que formem un envejable quartet que representem amb molt d'orgull al nostre xicotet regne del barri de l'Ermita, tan dins com fora de la comissió, enarborant amb tots els honors la bandera de la falla Ramón y Cajal allà on anem.

Què dir de Maite? Abans de ser la meua companya enguany, ja érem amics, i les nostres famílies estaven unides, però, el que va acabar de creuar els nostres camins, i possiblement tinguen molt a veure que hui estem on estem, siguin els nostres fills, Victoria i Marc, quan a l'any 2017 ens van fer viure una

meravellosa experiència com a Fallera Major Infantil i President Infantil, i que enguany, estic segur tornarem a reviure.

Però en esta vivència no estem sols, tenim la millor companyia possible, Marta i Hugo, dos xiquets adorables, espontanis, divertits, innocents, que no oculten les seues alegries, tristeses, cansaments..., però que estan gaudint de cada moment com si fóra l'últim, i no sols ells, sinó les seues famílies, i en especial, els seus iaies, dos Andrés, que fa uns anys, molts anys, eren els que estaven escrivint este saluda com a presidents que varen ser. Ells, Marta i Hugo, són el principal reflex del pas del temps, cada vegada més majors, responsables i madurs, volent detindre les agulles del rellotge que ens permeta fer etern el somni que estem vivint.

I junts amb ells, tota una comissió que l'any passat va viure l'extraordinari esdeveniment d'un 50 aniversari de forma inoblidable, però que enguany, hem sabut mantindre i augmentar la illusió de fer falla, mirar al futur des del respecte al passat i seguir sent una comissió unida i molt activa, que treballa en pro de la festa i participa en tot tipus d'activitats, artístiques, culturals, esportives o gastronòmiques, que em fa sentir molt orgullós com a president. Orgull que augmenta fins la màxima expressió, quan del 5 al 7 de març, omplim de cultura el nostre casal celebrant una setmana cultural on l'eix central son, el llibret i el nostre concurs més representatiu, els Jocs Florals, que enguany celebren la 43 edició en modalitat adulta i la 35 en la infantil.

Les meues darreres paraules són de gratitud, perquè tota esta intensa activitat no és fruit de la casualitat, és fruit del treball, dedicació, sacrifici i estima per la festa dels fallers i falleres, que de forma més que desinteressada, ens regalen hores i hores del seu temps lliure, per a permetre que la falla Ramón y Cajal continue sent un model d'organització i compromís amb la nostra festa més internacional.

I acabe desitjant-vos de tot cor que continuem vivint amb este esperit d'unitat i germanor les setmanes que ens queden fins a la Cremà, i així poder mantindre durant molts anys més l'harmonia, el senyoriu, la coherència i el voler per la nostra comissió i per la festa de les falles, que ens identifica.

Gràcies a tots i totes, pel vostre recolzament!

Jorman Izquierdo i Mullor
President

Mayte Verdet i Olcina Fallera Major

Fallers, falleres, amics, amigues, veïns i veïnes del barri de l'Ermita, aprofiteu l'oportunitat que em brinda el llibret per a transmeteu-vos el meu orgull, com a dona i fallera, de representar enguany la meua comissió.

Ser fallera és un sentiment que es porta dins, és tremolar quan sents les bandes de música passar, és gaudir de l'olor a pólvora, és estar cansada, però anar sense dormir a la despertà, és anar al casal perquè sí, perquè trobes que és ta casa, i és on estan els teus amics, que al final són com la teua família, és plorar d'emoció quan es crema la falla i se te posen els pèls de punta quan escoltes l'himne...

Per tot això i per molt més, vull convidar-vos a tots a gaudir de les Falles del 2019 com mai ho heu fet, i que us acosteu al Casal "El Masclet", on estarem esperant-vos tant Hugo i Marta, com Jorman i jo, com a màxims representants de la Falla Ramón y Cajal, per a que pugueu compartir amb nosaltres eixe sentiment. Ací tindreu la vostra casa, el vostre lloc de reunió i podreu entendre millor tot allò que us he dit.

Us esperem!

Mayte Verdet i Olcina
Fallera Major 2019

FALLERES

	Càrrec	Fallera Major	Llorer-Brillants Bunyol-Torre	Fulles Llorer Bunyol-Torre	Or Bunyol-Torre	Argent Bunyol-Torre
Rocío Álamo i Amores		2005		2017-2017	2007-2007	2004-2004
Andrea Albizuri i Vilanova					2019-2019	2016-2016
M ^a Carmen Alcalde i Fenoll					2019-2019	2016-2016
Raquel Almenar i Besó			2014-2014	2004-2004	1994-1994	1991-1992
Silvia Amo i Andrés						
Marina Andrés i Campos					2010-2010	2008-2008
Eva M ^a Andreu i Andreu			2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
Irene Andreu i Carratalá						
María Andreu i Carratalá						
Celia Andreu i Chuliá						
Claudia Andreu i Chuliá						
Esther Andreu i Mora		2002		2015-2015	2005-2005	2002-2002
M ^a Amparo Andreu i Mora	Administració	1998	2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
M ^a Amparo Andreu i Noguera	Balls					
Sofia Baixauli i Pascual						
Amparo Baviera i Climent						
Marta Benavent i Garcia						
M ^a Amparo Benavent i Roig		1996		2009-2009	1999-1999	1997-1997
M ^a Carmen Benavent i Roig		1989	2014-2014	2004-2004	1994-1994	1991-1992
Susi Benlloch i Navarro		1972	2001-2000	1991-1990	1981-1980	1980-1978
Beatriu Benlloch i Navarro			2010-2010	2000-2000	1990-1991	1987-1987
Rosa M ^a Bermell i Espeleta		1999		2013-2012	2002-2002	1999-1999
M ^a Dolores Blanco i Verdet		2008	2013-2013	2004-2004	1993-1993	1990-1991
M ^a Luisa Blanco i Verdet			2016-2016	2006-2006	1996-1996	1993-1993
Yolanda Borrás i Sánchez						
Natalia Botella i del Valle						
Begoña Brull i Marugán						
M ^a Amparo Calvete i Montesa				2013-2013	2004-2004	2001-2001
Marina Campos i Blasco		1988	2011-2011	2001-2001	1991-1991	1988-1988
Agustina Campos i Fernández				2017-2017	2007-2007	2004-2004
Isabel Carmona i Díaz	Cavalcades	1981	2003-2003	1993-1993	1983-1983	1980-1980

FALLERES

	Càrrec	Fallera Major	Llorer-Brillants Bunyol-Torre	Fulles Llorer Bunyol-Torre	Or Bunyol-Torre	Argent Bunyol-Torre
Susanna Carmona i Díaz			2019-2019	2018-2018	1994-1994	1991-1991
Loli Carrascosa i Requena				2014-2014	2004-2004	2001-2001
María Carratalá i Ferrandis		2013			2011-2011	2008-2008
Irene Carratalá i Micó	Esdeveniments	1995		2008-2008	1998-1998	1996-1996
Nélida Carratalá i Montoro		1997		2018-2018	2000-2000	1998-1998
M ^a Amparo Casanova i Mora		1992	2011-2011	2001-2001	1991-1991	1988-1988
Fina Chafé i Grau	Cavalcades			2016-2016	2006-2006	2003-2003
Ruth Chuliá i Sena			2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
Ana Climent i Sapena						
Inma Company i Aracil				2013-2013	2004-2004	1999-1999
María Company i Aracil				2014-2014	2004-2004	2002-2002
Gema Costa i Vicente					2013-2013	2010-2010
Alba Cubas i García						
Amparo de la Encarnación i Barberá				2005-2005	1995-1995	1992-1992
Laura de la Encarnación i Barberá						
Lola Espeleta i Paredes		1973	2003-2003	1993-1993	1984-1984	1983-1983
Katy Esteva i Ibáñez		1993	2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
Amanda Faya i Ruiz		2017			2015-2015	2012-2012
Sandra Felguera i Romero			2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
M ^a Carmen Ferrandis i Puchol			2017-2017	2007-2007	1997-1997	1994-1994
Inma García i Barat	Protocol i Comunicació	2011			2015-2015	2012-2012
Pilar García i Gamero	Delegació Infantil		2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
Ana García i Gil			2017-2017	2008-2007	1997-1997	1994-1994
Paqui García i Hurtado	Secretària	2000	2018-2018	2009-2009	2001-2001	1999-1999
Mar García i Yago				2016-2016	2006-2006	2003-2003
Sari García i Yago				2013-2013	2003-2003	2001-2001
Mónica Garrido i Sáez					2010-2010	2007-2007
Manoli Gavilán i Gómez	Cavalcades			2010-2010	2000-2000	1997-1997
M ^a Luz Hernández i Puchades						
Alba Ibáñez i Montes						2018-2018
M ^a Vanessa Izquierdo i Bulgarelli						

FALLERES

	Càrrec	Fallera Major	Llorer-Brillants Bunyol-Torre	Fulles Llorer Bunyol-Torre	Or Bunyol-Torre	Argent Bunyol-Torre
Laura Izquierdo i Mullor				2013-2013	2003-2003	2001-2001
Amina del Carmen Kafernawi i Úbeda						
M ^a Ángeles Lapeña i Martínez				2018-2018	2003-2003	2000-2000
Beatriz Leal i Benlloch						
Susi Llópez i Mora					2017-2017	2014-2014
M ^a José Llopis i Cantero				2011-2011	2001-2001	1998-1998
María López i Hernández						
Patricia López i Martín						
Tamara López i Peris						
Neus Manzano i Benavent						
Mireia Marco i Espeleta						
Ana Marín i Mantas	Delegació Infantil					
Sonia Márquez i Carrión		1994	2019-2019	2009-2009	1999-1999	1997-1997
Paqui Martínez i Lloria						
María Belén Martínez i López		2006		2017-2017	2007-2007	2004-2004
Paula Martínez i López						
Carmen Marzo i Romero	Delegació Festeigs				2017-2017	2014-2014
María Miquel i Almenar					2013-2013	2010-2010
Lola Miquel i Campos	Casal		2009-2009	1999-1999	1989-1989	1987-1987
Tamara Miquel i de la Encarnación						
M ^a Carmen Montesa i Andrés			2001-2000	1991-1990	1981-1980	1978-1978
M ^a Carmen Mora i Besó			2014-2014	2004-2004	1994-1994	1991-1991
Susi Mora i Chuliá		1982	2004-2005	1994-1995	1984-1987	1981-1982
Laura Moragón i de la Encarnación		2018			2012-2012	2009-2009
Dolores Moreno i Martínez						
Raquel Muñoz i García				2015-2015	2005-2005	2002-2002
M ^a Carmen Muñoz i González	Cavalcades		2011-2011	2001-2001	1991-1991	1988-1988
Ana Nájera i Benavente						2019-2019
Sara Olmos i Vázquez						
M ^a Victoria Oria de Rueda i Puche		2016			2013-2013	2010-2010

FALLERES

	Càrrec	Fallera Major	Llorer-Brillants Bunyol-Torre	Fulles Llorer Bunyol-Torre	Or Bunyol-Torre	Argent Bunyol-Torre
Cristina Ortí i Botifora						2019-2019
Zaira Pacheco i Mayordomo						
Jéssica Paes i Bartual	Balls Infantils				2019-2019	2016-2016
Sara Pagán i Ortí						
M ^a Carmen Palacios i Vento					2015-2015	2012-2012
María Pérez i Machancoses						
Alicia Peris i Palacios					2015-2015	2012-2012
María Piles i Gavilán				2019-2019	2009-2009	2006-2006
Sheila Piles i Gavilán	Balls Infantils				2017-2017	2014-2014
Pepica Piles i Mora					2015-2015	2012-2012
Fina Prats i Montesinos				2011	2001	1998
Mirian Prieto i Rodrigo		2007			2011-2012	2007-2007
Conchin Puche i Soriano	Cavalcades					
Silvia Puerto i Fernández						
Ruth Maria Puche i Suay						
Magdalena Puig i López	Teatre		2016-2016	2006-2006	1996-1996	1993-1993
Yolanda Puig i López				2010-2010	2000-2000	1998-1998
Sonia Punzano i Rodríguez		2009			2013-2013	2010-2010
María Ramos i Casanova						
Lorena Reina i Serralle					2016-2016	2013-2013
Maria Requena i Aguilar						
Marta Requena i García						
Flori Requena i Romero	Activitats Diverses	2014			2013-2013	2010-2010
Silvia Mariani Resquin i Duarte						
Mar Ricart i Benlloch						
Zaira Romero i Luna					2016-2016	2013-2013
Flori Romero i Tudela	Cavalcades		2003-2003	1993-1993	1983-1983	1981-1980
Patricia Romero i Tudela	Teatre Infantil	2001	2014-2014	2004-2004	1994-1994	1991-1991
Clara Ros i Ferrer						2015-2015
Violeta Ros i Ferrer					2014-2013	2011-2010

FALLERES

Càrrec

Fallera
Major

Llorer-Brillants
Bunyol-Torre

Fulles Llorer
Bunyol-Torre

Or
Bunyol-Torre

Argent
Bunyol-Torre

Consuelo Ros i Mora						
Montse Ros i Tormo						
Cristina Sánchez i Yago				2013-2013	2003-2003	2001-2001
M ^a Dolores Sánchez i Yago				2011-2011	2001-2001	1999-1999
Cristina Sebastián i Santabàrbara						
Nuria Segura i Romero						2017-2017
Patricia Segura i Romero					2017-2017	2014-2014
Sara Serrano i Martí				2017-2017	2004-2004	2001-2001
Candela Tarín i Puig						
Cristina Toledo i Boscá						2019-2019
Montse Tormo i Pardo						
Miryam Tormo i Pardo					2004-2004	1999-1999
Alejandra Torres i Blasco	Llibret					
Cristina Torres i Mora						
Sara Torres i Mora						
Gracia Tortosa i Colomer					2016-2016	2014-2013
M ^a Elena Tortosa i Colomer			2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
Encarnita Verdet i Cava		2004	2008-2008	1998-1998	1989-1989	1986-1986
Maite Verdet i Olcina		2019	2016-2016	2007-2007	1997-1997	1994-1994
Silvia Verdet i Olcina				2017-2017	2008-2008	2005-2005
Mireia Vigara i Puche						
Isabel Vilanova i Aracil				2016-2016	2007-2007	2006-2006
Marta Belén Vilanova i Martínez					2019-2019	2016-2016
Esther Vilanova i Soler					2012-2012	2009-2009
Sara Villalón i Miquel					2016-2016	2013-2013
Lluna Yago i Mas						
Marta Zanón i Rubio						

CASA DIEGO

RESTAURANT

Av. Jaume I El Conqueridor, 74
46192 Montserrat. València
Telèfon 962 999 423
www.restaurantecasadiego.es

FALLERS

Càrrec

Llorer-Brillants
Bunyol-Torre

Fulles Llorer
Bunyol-Torre

Or
Bunyol-Torre

Argent
Bunyol-Torre

Rafel Alabarta i López		2011-2011	2001-2001	1991-1991	1988-1988
Antoni Andrés i Costa		2008-2008	1998-1998	1990-1989	1987-1987
Andrés Andreu i Alabajos	Cultura	1994-1994	1984-1984	1977-1976	1975-1971
José Fernando Andreu i Alabajos	Carrossa	2000-1998	1990-1988	1981-1979	1977-1977
David Andreu i Andreu		2016-2016	2005-2005	1995-1995	1992-1992
Alejandro Andreu i Arnau					2019-2019
Pablo Andreu i González					2019-2019
Federico Andreu i Higón		2005-2005	1995-1995	1985-1985	1982-1982
José Fernando Andreu i Mora	Vicepresident	2011-2013	2003-2003	1995-1995	1993-1993
Daniel Asín i Santamaría					
Alejandro Baviera i Climent	Vicepresident			2019-2019	2016-2016
Juan Benavent i Aleixos		2010-2009	1999-1999	1989-1989	1986-1986
Juan José Benavent i Roig	Administració	2013-2013	2005-2004	1996-1996	1994-1994
Pau Benavent i Roig				2013-2013	2010-2010
José Ramón Bermell i Espeleta			2014-2014	2004-2004	2001-2001
José Vicente Botella i Barreda	Carrossa				
Gonzalo Bueno i Fernández	Esports		2018-2018	2008-2008	2005-2005
Francisco Enrique Cabrelles i Verdet				2011-2011	2008-2008
José Vicente Calvete i Montesa			2017-2017	2007-2007	2004-2004
Alberto Camacho i Peña					
Baltasar Campillo i López			2012-2012	2003-2003	2002-2002
José Luis Campillo i Ruiz			2013-2013	2003-2003	2000-2000
Raúl Campillo i Ruiz				2006-2006	2003-2003
Salvador Carratalá i Baixauli					
José Antonio Carratalá i Blasco			2017-2017	2006-2006	2003-2003
José Antonio Carratalá i Micó			2017-2017	2004-2004	2001-2001
Miguel Carratalá i Montoro					2002-2002
José Antonio Carratalá i Pardo	Carrossa	2010-2011	2001-2001	1994-1993	1991-1991
Adrián Cebrián i Carmona					
Eric Cebrián i Carmona					2017-2017
Héctor Cebrián i Carmona					
Pau Chiner Besó					

FALLERS

	Càrrec	Llorer-Brillants Bunyol-Torre	Fulles Llorer Bunyol-Torre	Or Bunyol-Torre	Argent Bunyol-Torre
Marcos Císcar i Felguera					
Salvador Císcar i Juan	Cultura	2016-2016	2010-2008	1999-1999	1996-1996
Manuel Climent i Moral				2015-2015	2014-2014
José Company i Aracil			2017-2017	2004-2004	2001-2001
Andrés de la Flor i Llamas		2017-2017	2006-2006	1996-1996	1993-1993
Jorge Enguïdanos i García				2008-2008	2001-2001
Ramón Esteve i Moreno	Casal		2015-2015	2005-2005	2002-2002
Adolfo Folgado i Veguer			2013-2013	2003-2003	1998-1998
Fernando Furió i Soriano		2006-2006	1995-1993	1986-1983	1980-1980
Gari Gabarri i Magro					
Carlos Gallego i Andreu					
Javier Gallego i Puig	Presentacions		2014-2014	2004-2004	2001-2001
Francisco García i Andreu			2017-2017	2010-2007	2004-2004
Nacho García i Esteve	Casal			2005-2005	2002-2002
Manuel García i Funes	Carrossa		2015-2012	2002-2002	2001-2001
Sergio Giménez i López	Junta Local Fallera	2018-2018	2010-2009	2001-2001	1998-1998
Manuel González i Benavent					
Manuel González i García	Presentacions		2016-2016	2006-2006	2004-2004
José González i Santamaría				2017-2017	2014-2014
Roberto González i Santamaría					
Javier Hernández i Antonino	Activitats Diverses				2018-2018
Juan Miguel Honrubia i Pérez					
José Antonio Ibáñez i Gil		2004-2004	1994-1994	1984-1984	1981-1981
José María Ibáñez i López					
Manrique Izquierdo i Alepuz	Publicitat	2012-2018	2005-2004	1994-1994	1992-1992
Jorman Izquierdo i Mullor	President	2019-2019	2009-2008	1999-1999	1996-1996
Mohamed A. Kafernawi i Úbeda					
Andrés Llopis i Cantero			2015-2015	2005-2005	2002-2002
Andrés Llopis i Veguer	Llibret	2000-1999	1990-1989	1982-1981	1980-1980
Domingo López i Herráiz				2005-2005	2002-2002
Nicolás Manzano i Sendra	Activitats Diverses			2012-2012	2009-2009
Daniel Martín i Andreu					

FALLERS

	Càrrec	Llorer-Brillants Bunyol-Torre	Fulles Llorer Bunyol-Torre	Or Bunyol-Torre	Argent Bunyol-Torre
Jaime Martín i Andreu					
Antonio Martínez i Albert	Vicepresident	2005-2005	1995-1995	1987-1987	1986-1983
Borja Martínez i Carmona					2019-2019
Rubén Martínez i López			2015-2015	2005-2005	2002-2002
Aitor Martínez i Muñoz				2013-2013	2010-2010
José Arturo Marzo i Sempere		2003-2003	1993-1993	1983-1983	1980-1980
Juan Antonio Marzo i Sempere		2004-2004	1994-1994	1984-1984	1981-1981
Arturo Mil i Contreras		2016-2016	2006-2006	1996-1996	1993-1993
Raúl Mil i Contreras	Vicepresident			2004-2004	2000-2000
Rafael Miquel i Campos		2017-2017	2007-2007	1997-1997	1994-1994
Salvador Moncholí i Miquel		2014-2014	2004-2004	1994-1994	1991-1991
Pablo Montesdeoca i Mendoza					2019-2019
Francisco Mora i Alejos	Banderes	2019-2019	2009-2009	1999-1999	1996-1996
José Mora i Andrés	Carrossa	1997-1997	1987-1987	1979-1979	1977-1977
Julián Moragón i Andrés		2013-2013	2004-2004	1985-1985	1982-1982
Daniel Moreno i Marín					
Fidel Moreno i Pérez	Administració				2017-2017
Borja Muñoz i Puig					
José Manuel Navarro i Beses					
Salvador Navarro i Soler				2014-2014	2011-2011
Pau Navarro i Verdet					
Ramón Oria de Rueda i Salazar	Carrossa			2013-2013	2010-2010
Juan José Ortí i Ortí		2019-2019	2009-2008	1999-1999	1996-1996
Manuel Ortí i Soriano		2013-2013	2007-2007	1997-1997	1995-1995
Javier Palao Bielsa					
Julio Manuel Palop i Andreu			2017-2017	2004-2004	2001-2001
José Rafael Peris i Palacios					
Leandro Piles i Mora		2001-2002	1991-1992	1981-1981	1978-1978
Antonio Piles i Rives	Activitats Diverses	2006-2006	1996-1996	1986-1986	1983-1983
Jorge Ramírez i Navarro	Activitats Diverses				2017-2017
Jorge Ramos i Casanova					
Manuel Ramos i Giménez	Administració		2013-2013	2003-2003	2000-2000

FALLERS

Càrrec

Llorer-Brillants
Bunyol-Torre

Fulles Llorer
Bunyol-Torre

Or
Bunyol-Torre

Argent
Bunyol-Torre

Carlos Requejo i Gaitán					
Carlos Requena i Aguilar					2017-2017
Alejandro Requena i García					
Daniel Ignacio Requena i Piles		2018-2018	2007-2007	1997-1997	1995-1995
Joaquín Requena i Piles	Secretari	1997-1997	1987-1987	1979-1979	1978-1978
José Francisco Requena Piles	Teatre	2007-2008	1998-1998	1990-1990	1988-1988
Óscar Requena i Piles	Economia	2010-2011	2001-2001	1993-1993	1991-1991
Vicente Requena i Piles		2000-2000	1990-1990	1982-1982	1980-1980
Ximo Requena i Romero			2014-2014	2006-2006	2004-2004
Mario Ricart i Benlloch					
Vicente Romero i Tudela		2000-2000	1990-1990	1982-1982	1980-1980
Alfredo Ros i Martínez		2006-2006	1996-1996	1984-1984	1983-1983
Ángel Ruiz i Prieto	Vicepresident				2019-2019
Mathias David Ruiz i Resquín					
Lucas Sánchez i Cabrera		1994-1994	1984-1984	1975-1976	1974-1971
Pablo Sánchez i Peláez		2008-2008	1998-1998	1989-1989	1987-1985
Antonio Segura i Rodríguez		2018-2018	2008-2008	1998-1998	1995-1995
Teodoro Segura i Rodríguez					
Gabriel Silla i Izquierdo					
Iván Solana i Sánchez				2010-2010	2007-2007
José Javier Suay i Tadeo					
Francisco Tarín i Silla					
Javier Toledo i Pardo					
Óscar Vilanova i Aracil					2018-2018
José Vicente Vilanova i García	Carrossa	2007-2008	1998-1998	1991-1991	1989-1989
Antoni Vilanova i Merino				2012-2012	2009-2009
Antonio Vilanova i Pérez	Carrossa	2000-2000	1990-1990	1982-1982	1980-1980
Luis Carlos Villa i Schult					
Ángel Villalón i Olmo	Activitats Diverses	2016-2016	2006-2006	1996-1996	1993-1993

BRILLANTS

Francisco Moral Alejos
Jorman Izquierdo i Mullor
Amparo Andreu i Andreu
Eva Andreu i Andreu
Ruth Chuliá I Sena
Elena Tortosa i Colomer

Sandra Felguera I Romero
Katy Esteva I Ibáñez
Pilar García i Gamero
Juanjo Ortí i Ortí
Sonia Márquez i Carrión
Susanna Carmona I Díaz

Tots els fallers i falleres de la Falla Ramón y Cajal proclamen la seua satisfacció perquè enguany tres homes i nou dones, van a rebre la Torre i el Bunyol d'Or amb Fulles de Llorer i Brillants, que atorguen la Junta Local Fallera de Torrent i la Junta Central Fallera de València, i és que entre tots han aportat només que 360 anys de vida fallera, de la qual cosa ens sentim molt orgullosos, perquè han ajudat a engrandir la festa de les falles, al temps que en tots estos anys, ens has regalat vivències inoblidables.

A Paco Mora, el major dels dotze el podíem proclamar el senyor de les banderes. És el faller que més ha passejat el casal omplint els cordells de banderes per a que estiguen a punt de posar-les als carrers.

Jorman, és el nostre President, però quan demanàrem una imatge inoblidable dels seus 30 anys de faller, totes a una, cridaren: el senyor de les maraques, perquè encara recorden la seua participació en el ball de la Lambada, dins de les activitats de playback de fa molt anys. Ara bé, les imatges d'este ball estan censurades. No obstant això, la falla li ha donat el millor de sa vida: la seua dona Pili.

Amparo, Eva, Ruth i Elena, representen les "Spice Girls" de la falla, per ser les impulsores del playback en la comissió. Fins i tot, protagonitzaren un programa de Canal 9 amb Joan Monleón. Són sense cap dubte una part fonamental de la falla, aportant en tot moment una estimable dosi de simpatia i un fum de fallers i falleres infantils, que garanteixen el futur de la festa al barri de l'Ermita.

Sandra, és una altra amiga del nombrós grup que formen. Amb trenta anys de fallera, el millor record que guarda fou quan el seu home Boro la va traure a ballar una nit al casal, i ahí es va quedar. Volem dir que junts per a tota la vida.

Katy, una component més d'esta colla fallera, i que també ha fet història, sent Fallera Major del 25 aniversari i mare de la Fallera Major Infantil del 50 Aniversari. Què coses! No podem passar per alt, els moments tan agradables que ens regalava junt a les seues amigues brillants quan actuaven en els sopars de la plantà. Quin espectacle!

De Pili podíem dir que és el fitxatge de l'amor. I el nostre President Jorman ha sigut l'afortunat. Com ell diu, fitxatge sí, però sense clàusula de rescissió. Mare de Fallera Major Infantil i actualment la "Primera Dama de la Comissió".

La falla Ramón y Cajal, des dels seus inicis ha sigut el més semblant a una agència matrimonial, perquè d'ella han sorgit parelles que són història viva de la falla, i un exemple més el trobem en Juanjo i Sonia. Fallera Major ella i gran ballador de balls regionals ell, encara que mai oblidarem la seua participació en "dirty-dancing" amb Magda pels aires. Una imatge impactant per a tots els fallers i falleres, però en especial per a Sònia, que des d'eixe moment es va encabotar de que Juanjo era per a ella.

I finalment presentem a Susana, brillant per les recompenses que va rebre i perquè forma part de la gran saga dels Carmona. Amb açò està tot dit. Però, si a més, lidera una família nombrosa de fallers, no podem ocultar l'orgull que sent la comissió de tindre-la entre nosaltres.

RENOVANT ELS “DNIs”

L'any 2018 passarà a la història de la Falla Ramón y Cajal d'una manera molt especial, perquè a més de culminar les celebracions del 50 aniversari, difícils d'oblidar, les Falleres Majors i Presidents, tan majors com infantils que ens han representat al llarg dels 50 anys de vida de la nostra comissió, han tingut el detall de d'obsequiar-nos, en resposta a l'estima i consideració que hem tingut amb ells en tots i cadascun dels actes commemoratius d'este important esdeveniment, els dos estendards que a partir d'enguany obriran pas a la colla de fallers i falleres del barri de l'Ermita, que es sentiran ben orgullosos i molt més agraïts als que han sigut durant mig segle els seus màxims representants.

Efectivament, un grup d'ells, capitanejats per Maria i Toni, es posaren en marxa i després d'un grapat de consultes i contrastar pressupostos amb la qualitat de les teles i presentar-ho en diverses reunions de la Junta per a que donara el vist i plau, el diumenge dia 24 de juny va tindre lloc l'acte de presentació i benedicció dels dos estendards.

Al voltant de les 7:15 de la vesprada ens vam concentrar davant l'Ermita, per a donar pas a que D. Jesús, el rector de la parròquia, portara a cap la benedicció, això sí, després de celebrar la missa amb la col·laboració de Salva, Laura, Inma, Carla, Mireya i Maria en la litúrgia de la paraula. L'acte i el bon ambient regnant convidava a fer-se fotos i més fotos que deixaren l'estampa d'un esdeveniment que no es repetirà en molts anys.

A continuació, passàrem al casal, on va continuar la festa amb un vi d'honor gustosament preparat, encara que hauríem d'esperar al protocol habitual en estos actes, presidits pels nous representants del 2019, Jorman, Mayte, Hugo i Marta, junt als que van ser els nostres Presidents i Falleres Majors del 2018, Toni, Laura, Salva i Carla, en nom de la resta de Presidents i Majors dels 50 anys que havien celebrat.

Va prendre la paraula D. Jesús, destacant la festa de les falles i l'estima que la nostra comissió li té a la seua Ermita, i a continuació, van intervindre en nom de tots, un President i una Fallera Major, per a emocionar-nos i mostrar-nos la seua gratitud per haver fet possible que els anys dels seus regnats hagen sigut el millor somni de sa vida fet realitat.

En primer lloc, representant les Falleres Majors Infantils va parlar Mireya Benavent, a continuació ho faria Toni Vilanova en nom dels Presidents menuts. Maria Carratalá, feu el seu parlament en nom de les Falleres Majors i finalment, seria Toni Martínez, el que tancaria la part parlamentària en nom dels Presidents.

Com no podia ser d'altra manera l'acte es va tancar amb l'himne de la falla i l'himne regional, i en acabar, passàrem a la degustació del menjar que havia a les taules i aprofitar l'ocasió de parlar dels records dels 50 anys d'història i dels reptes que, amb els dos nous estendards obrint pas, volem aconseguir en el futur.

AUGMENTANT EL PATRIMONI

És obvi que tots els fallers i falleres de la falla Ramón y Cajal estem orgullosos de tindre un casal en propietat, que després de la recent reforma per adaptar-lo a la normativa vigent i aconseguir el reconeixement de la lletra "C", presenta un aspecte immillorable, com ho ratifiquen tots els que ens visiten en alguna ocasió. Però, afortunadament, la comissió va creixent dia a dia, i necessitem més espai, comentari que sorgia en qualsevol conversa i en quasi totes les reunions. Fa uns anys, la casa del costat, va quedar deshabitada i des d'eixe instant, en la ment de la majoria de fallers i falleres, va aparèixer l'obsessió: "Hem de comprar la casa del costat"

Passava el temps i la quimera no desapareixia, però clar, anàvem a enfrontar-nos amb una reforma profunda que suposava un cost extraordinari, i com la filosofia de la comissió és que el pressupost del monument ni se toca, els números no quadraven. No obstant això, seguïem amb el desig d'aprofitar l'oportunitat d'adquirir una casa paret en paret amb el casal. I posem la maquinària en marxa, però com sòl passar en estos casos, primer, que la casa no es ven, després resulta que sí es vol vendre, però el preu és inaccessible.

Passa el temps i per fi es veu la llum. La casa es pot comprar, i l'equip d'administració comença a fer números i a visitar entitats bancàries que ens regalaren els diners que necessitàvem. D'això res. Per fi, trobem un pla econòmic que la falla pot afrontar amb un control minuciós de totes les partides pressupostàries i es presenta a la Junta la proposta de comprar la ja famosa casa del costat.

I en la reunió del dia 4 de juny, Juanjo, com a portaveu de l'equip que està tramitant tot el procés de compra exposa de manera detalla i precisa, les partides econòmiques a les que caldrà donar resposta i les condicions amb les que caldrà fer-les. La Junta analitza la situació amb preguntes i l'exposició de molts punts de vista, i per fi, amb ampla majoria, s'acorda comprar la casa del costat.

En posteriors reunions, continuem vivint moments d'inquietud, com a conseqüència de deficiències burocràtiques, però en la reunió del dia 10 de setembre, el President, Jorman, comunica que oficialment, la Falla Ramón y Cajal ha engrandit el seu Patrimoni.

Lema:

I TU, COM EM VEUS?

Artista: Vicent Martínez i Aparisi

Fa uns mesos em vaig apropar
a parlar amb el monument
per a que em poguera contar
com anàvem a explicar
el fil, guió o argument
de la seua vida d'enguany,
i amb un to amable i cortès
em va deixar molt sorprès
en mostrar un esberrany
on ell no parlava res.

I no és que l'haguera agafat
el bou o res per l'estil,
ho tenia tot controlat
i estava més que tranquil,
però sí un poc cansat
de tindre sempre que contar
la mateixa explicació,
volia deixar de parlar
dedicant-se a escoltar
comentaris i opinions.

Vaig pensar en un moment:
Quin monument més egoista!
Però mentre m'anava dient
el vaig vore inconformista,
valerós i molt valent,
perquè ell volia saber
que opinava el carrer
de la seua volguda festa,
del món festiu i faller
de forma sincera i honesta.

Volia ser interactiu,
modern, del segle XXI,
escoltant molt comprensiu
el sentir de cadascun,
tant si fóra negatiu
o per contra favorable,
això sí, amb llibertat
fugint del censurable
buscant la veritat
clara i inqüestionable.

I ja heu vist que esteu convidats
fent cas al que ell ordena,
complint la seua voluntat
teniu preparada una escena
on podeu parlar de bon grat,
que ell serà el portaveu
i la veu que mai es calla,
conteu-li com el vegeu
tot el que vosaltres penseu
en escoltar parlar d'una falla.

Ara ja es troba plantat
nuet i esperançat,
altiu enmig de la plaça
esperant ansiós l'al·legat
de qui es lleve la mordassa
i expressant els seus sentiments
de forma concisa i breu,
li conteste al monument
la qüestió, què és exigent,
...I tu, com em veus?

Figura en una finestra
Salvador Dalí
1925

Escena primera
Autor: Els menuts

Trencant la barrera inicial
uns menuts tots ells fallers
de la mà de la innocència
s'apropen al cadafal,
contents de ser els primers
en exposar la seua experiència.

El destí o la fortuna
li regala al monument
una primera explicació,
emotiva com ninguna,
farcida de sentiment
alegria i emoció.

Els menuts la festa veuen
com un motiu de diversió,
de jocs, d'imaginació,
i tots a l'uníson creuen,
sense dubtar ni un segon,
que és la millor festa del món.

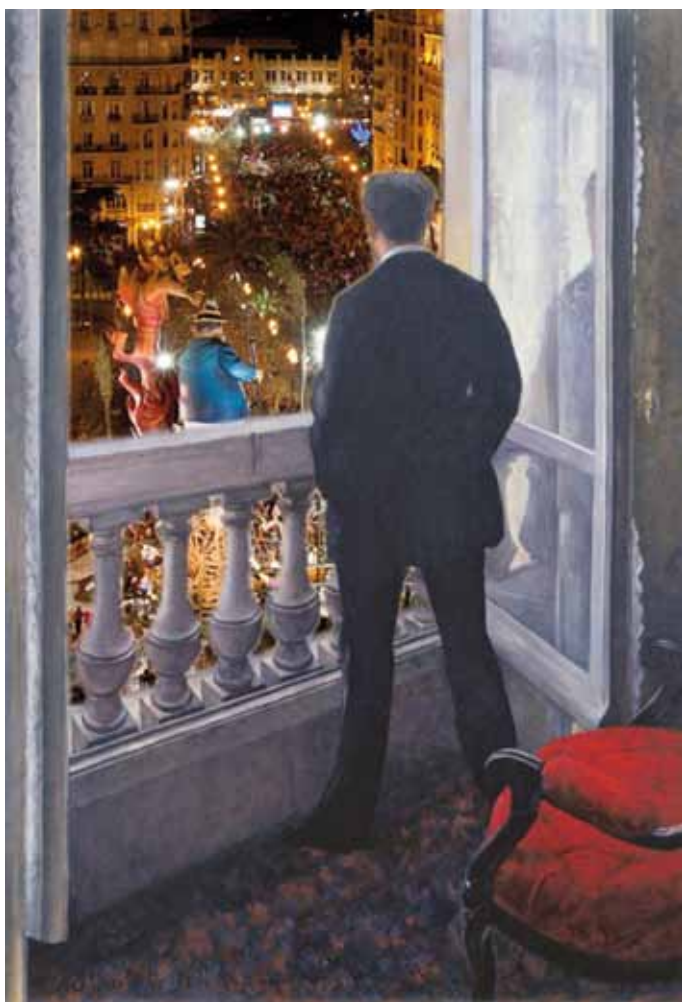
Històries i mil aventures
van creant noves figures
d'estima i felicitat,
perquè per a ells el casal
és l'exemple ideal
de com viure en amiatat.

Records inesborrables
el fum de la despertà
la mirada d'un ninot
amistosa i entranyable,
la màgia d'una cremà
són regals que ho diuen tot.

Aparcant les emocions
fan records de gratitud
per antigues generacions,
creant de res una festa
que hui està en plenitud
i en els menuts es manifesta.

També parlen del futur
amb seny i responsabilitat,
ens diuen que està segur
que no ens hem de preocupar,
uns sentiments tant arrelats
mai es podran apagar.

Un bes dolç i generós
anuncia l'acomiadament
tancant la primera escena,
el monument orgullós
no cap en si de content
de com ha sigut l'estrena.

Jeune homme à sa fenêtre
Gustave Caillebotte
1875

Segona escena
Autor: Un estranger

El monument és conscient
que totes les opinions
no seran tan agradables
i ja espera impacient
una altra argumentació
d'un valor inestimable.

Si abans fou la innocència
qui va guiar als xiquets
ara és la distracció
qui ens porta la presència
d'uns estrangers, que els pobres,
anaven a l'estació.

Incrèduls escolten la veu
i la qüestió del monument,
alguns corren i dient adéu
però sempre hi algun valent
que aprofita l'ocasió
per fer la seua explicació.

La primera sensació
és d'una forta atracció,
llum, color, alegria,
una màgia indescriptible
que et fa sentir increïble
mentre el cos té energia.

Però van passant els dies
i et comences a adonar
de les enormes bogeries
que a ú li estan envoltant
i no pares de pensar,
ací que està passant?

Soroll a totes hores,
nits i nits sense dormir
carrers sempre abarrotats,
carcasses escruixidores
semblant que es va derruir
els sostres de tots els terrats.

I si açò no fóra poc
quasi morim d'un infart
en veure com el foc
destrueix les obres d'art,
cremant sense mirament
meravellosos monuments.

Tornem demà al nostre país
anhelem la tranquil·litat
però hem signat el compromís
de tornar-vos a visitar
quan canviem la mentalitat
i res ens puga esglaiar.

Chicago interior
J. Theodore Johnson
1933-1934

Escena tercera
Autors: Els polítics

La pregunta del monument
molt prompte és fa famosa
i remou el cor de la gent,
que per interès o curiositat
acudeix molt animosa
a deixar el seu legat.

Després d'una pacient espera
arriba per fi el torn
d'un col·lectiu complicat,
parlarà de la festa fallera
i com afecta a l'entorn
el món polític de la ciutat.

Les falles per als polítics
són com els fills adolescents
que cal tindre controlats,
de vegades cal ser crítics,
moltes més ser benvolents
a fi que estiguen ben calmats.

Perquè ens conten i amb raó
que en un escàndol o altercat
sempre són els perjudicats
i ho aprofita l'oposició
per cridar als quatre vents
que es gestiona malament.

Un alcalde amb experiència
com el que tenim a Torrent,
fa uns anys dictà sentència
amb molt de coneixement:
“Les falles han de ser
el que vulguen els fallers”.

I és que si el món faller
fóra totalment independent
el polític seria el primer
en estar feliç i content,
i sols es preocuparia
en eixir en la fotografia.

Però crec que és just reconèixer
que són un col·lectiu important
amb un gran pes electoral
i si un partit vol créixer
o al poble seguir governant
les falles són part essencial.

Enguany hi ha eleccions
i segur que veiem en llistes
falleres majors, artistes
o presidents de comissions
que ajuden a reflexionar
per a saber a qui votar.

Estudi per a Sol del matí
Edward Hopper
1952

Escena quarta
Autor: El veïnat

Pensatiu i satisfet
s'ha quedat el monument
per tan gran sinceritat,
però ara es troba inquiet
perquè veu entre la gent
representants del veïnat.

No sap si està preparat
per a rebre esta visita,
que imagina serà dolenta
perquè sap que en l'actualitat
esta relació necessita
d'una postura valenta.

La reflexió en veu alta
del representant dels veïns
és extensa i sols ressalta
un llistat de fets roïns
que altera la convivència
acabant amb tota paciència.

Talls continus de carrers,
forts sorolls de matinada,
poc respecte dels fallers
brutícia desmesurada,
petards i trons incontrolats
reivindiquen molt enfadats.

El monument pren bona nota
en una escena pessimista
amb fort olor a derrota,
i falta d'enteniment
oferint ser el pacifista
que aporte coneixement.

Caldrà retornar als orígens,
a l'esperit del parot,
cercant el màgic antídoto
que insufla nou oxigen
al foc de la redempció
i tornar a viure en unió.

Cal fer bon ús del casal,
pactant normes de consens
de forma justa i cabal,
creant l'ambient més propens
per recobrar la cordialitat
entre fallers i veïnat.

Signar cada any la promesa
en la nit de la cremà
de mantindre sempre encesa
la flama de la indulgència
d'un poble valencià,
exemple de convivència.

Woman at the Window
Caspar David Friedrich
1882

Escena cinquena
Autor: Artista faller

Després de la intensitat
i vehement explicació,
necessita complicitat
tendresa i comprensió
trobant una càlida l'acollida
en qui el va donar la vida.

L'artista li agafa la mà
mentre el rostre l'acarona
recordant el temps de plantà
on al monument abandona,
per a que siga admirat
i el seu treball valorat.

Aprofitant la intimitat
i la soledat del moment
l'artista a ell li explica
la seua dura realitat:
comissions molts exigents
i un jurat que qualifica.

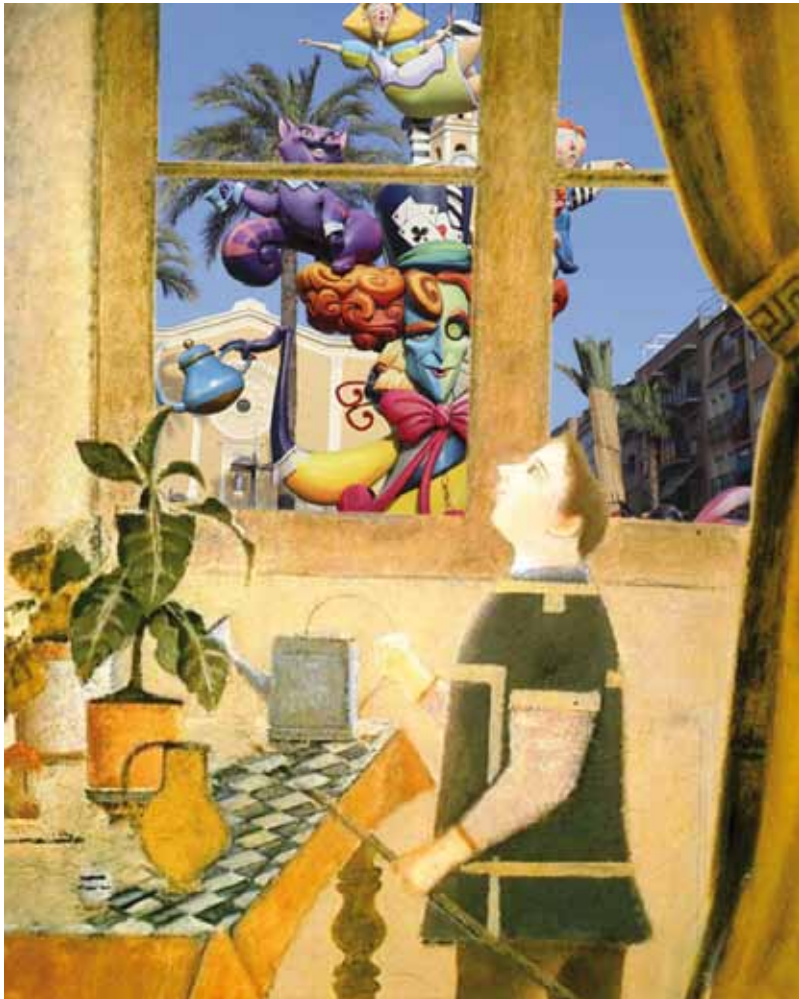
En el món de les comissions
hi ha de tot, com en botiga,
però son moltes contractacions
que encara es fan en subhasta
on sol guanyar el que fica
més ninots per poca pasta.

I és que al segle XXI
pesa més la quantitat
que el treball i la qualitat
i pensem que és oportú
plasmal en esta escena
un succés que dóna pena.

Després ve la segon part,
de saber qui és qui valora
el que diguem que és art?
Perquè algú s'ha preocupat
per la formació que atresora
qui s'ha buscat de jurat?

En menys de quinze minuts
s'avalua el treball
d'un taller durant tot l'any,
esperant ser reconeguts
però és més que habitual
portar-se un fort desengany.

Fem un cant a l'esperança
per retrobar la dignitat
d'una professió que ens encanta
sols desitgem confiança
i que gaudiu amb credulitat
del que un artista us planta.

The child with pigeons

Balthus Klossowski de Rola, Balthus

1959

Escena sisena
Autora: La societat

La justa reivindicació
dels valerosos artistes
rep un fort aplaudiment
de voler i consideració,
dels més experts analistes
que són els ulls de la gent.

Nombrosa gent la que espera
que arribe ansiosa el moment
per a donar la seua opinió
al voltant de la festa fallera
contant de forma eloqüent
tot un món de sensacions.

El que semblava bogeria
i una idea deshonest
d'un enfollit monument
és el triomf i al·legoria
de l'essència d'una festa
que no deixa a cap indiferent.

I ara ens torna a visitar
altra part de la societat,
més serena, més neutral,
volent amb seny explicar
que no tot el veïnat
veu les coses tan mal.

Com tot en esta vida
hi ha coses positives
i altres per a millorar,
volem fer una crida
de mesures inclusives
que ens ajuden a pensar.

Nosaltres volem la festa
igual o més que els fallers
i per suposat ens molesta
que es critique sense saber,
però també tenim molt clar
que hi ha normes que respectar.

Tenim una llista negra
redactada pel dimoni
altra que a tots ens alegra
escrita per un angelet,
i ara com en un matrimoni
pactarem un clar decret.

I ens oferim a ser mediadors,
una figura de moda,
prevenint de forma còmoda
i evitant arribar a majors
els problemes i incidents
que més preocupen a la gent.

Ice Storm
Andrew Wyeth
1971

Escena setena

Autora: Una Fallera Major

Agraït per tan grata ajuda
rep la visita més esperada
donant humil benvinguda
a una jove enamorada
que enguany té el gran honor
de ser la Fallera Major.

Viu en un conte de fades,
un somni fet realitat,
són frases molt recurrents,
però és que hi ha vegades
que la senzillesa i veritat
estan en els fets més corrents.

És clar, que la seua opinió,
és parcial i interessada,
però mereix ser plasmada
donant-li un potent ressò,
al ser la més clara evidència
de les falles de València.

Té un espill com a confident
preguntant-li cada matí,
sense orgull ni vanitat
com fer etern l'encantament
i poder fugir de la fi
del món de la felicitat!

L'espill que és sincer,
valencià i molt faller,
sap que la fi de l'encís
és segura i inevitable
però li conta que és possible
romandre per sempre feliç.

El voler que t'han regalat
els fallers que has conegut
porta'l sempre junt al cor
i en moments de fragilitat
serà el millor dels escuts
per mantindre viu els records.

L'espill li acaba contant
que ser Fallera Major
és el més màgic dels regals,
però el realment important
i mare de tots els tresors
és ser fallera de casal.

El monument ho té molt clar,
no hi ha més que contar,
esta festa val la pena,
i amb sentiments i plors
que brollen de dins del seus cors
tanca ell l'última escena!

Com en aquell moment inicial
torne apropar-me al monument
amb paraules d'agraïment
per la lliçó tan magistral
regalada gratuïtament,
un allau de reflexions,
explicacions i opinions
de tots els tipus i colors
ajudant a les comissions
a créixer i ser millors.

Ens ensenya a no tindre por,
a parlar sense temor
de l'estat de nostra festa,
escoltant sense rancor
com la gent es manifesta,
i de forma raonable
fer examen de consciència
per canviar el millorable
i no tindre penitència
d'esborrar el més deplorable.

També ens ha ensenyat
a fer cas dels sentiments
a valorar els avantpassats
que han treballat i lluitat
construint nostre present,
i aprofitant este consell
vull fer especial menció
a un escriptor d'excepció
que durant anys i a gran nivell
ha fet esta explicació.

Faller i home exemplar
al que acudim a sovint,
per que ens pugua aconsellar
i junts seguir compartint
un voler que es d'admirar
pel llibret i la cultura
el monument i la poesia,
el teatre i l'escriptura,
i posant lletra a la partitura
de l'himne que ens elogia.

Desitjant que t'haja agradat
estant, Andrés, a la teua altura,
donem ací per explicat
el monument que ens augura
un futur esperançat
i que vol seguir escoltant
fins que s'estiga cremant,
les sinceres reflexions
de tots els que es van apropant
a la nostra demarcació.

Abans de fer la conclusió
em trobe en l'obligació
de fer complir sa voluntat,
de cursar-te la invitació,
acudeix a veure'l plantat
rodejat de tots els seus,
esperant que el foc de la nit
se l'emporte junt als déus,
i t'estarà per sempre agraït
si tu li contes..., com el veus.

I tu, com em veus?

Després de complir amb el objectiu número un d'un llibret faller, com és destacar els seus màxims representants, la Fallera Major i President, sense oblidar-nos dels fallers i falleres que constitueixen la comissió de la Falla Ramón i Cajal de Torrent, i plasmar la crítica versada de tots aquells aspectes que ens presenta el monument a plantar, volem seguir potenciant l'evolució que han experimentat els llibrets de falla, aportant treballs d'investigació i presentant estudis que, al temps que enriqueixim l'ús i divulgació del valencià, ens permet recuperar estampes de la nostra història i reviuir les tradicions i costums que ens identifiquen com a poble i que no cal mai oblidar.

A partir del lema de la falla d'enguany, hem volgut aprofitar l'ocasió per a portar endavant un projecte que sempre ens ha intrigat i que no havíem tingut oportunitat de posar en marxa. És evident que tots els fallers i falleres i molta més gent de València i de molts pobles de la nostra Comunitat són uns enamorats de les falles i les defenen i presumeixen d'elles, fins considerant-les com la millor festa de món i ara encara més, després del reconeixement de la Unesco, declarant-les com Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

Però la curiositat que sempre ens ha perseguit i ha sigut motiu de dubtes i preguntes entre nosaltres mateix, motiu pel que hem volgut fer com un xicotet debat de l'estat de la nació, però sobre la festa de les falles, i amb un objectiu molt clar: seguir creixent des del reconeixement de les nostres virtuts i els nostres defectes. Hem investigat al voltant de quina opinió tenen la resta d'Espanya i tot el món en general de la festa de les falles. La coneixen...? Els agrada...?

Ens han visitat alguna vegada...? Tenen interès de vindre a viure-la en primera persona...? Què cosa destacarien...? I quin altre aspecte eliminarien...?

A tots estos interrogants i molts altres més, tenim respostes d'aquells que a través de familiars o coneguts ens visiten, i com són atesos com si de la reialesa es tractara, la seua opinió, no exempta de gratitud, sempre va engalonada de paraules boniques, i com no pot ser d'altra manera, rematada amb la expressió: L'any que ve torne!

És clar que esta visió de les falles no pot ser gens convincent, ni pot posar-se en la boca de tot el món, i lluny de quedar-nos només amb ella, pensant que som els millors en tot, l'equip de treball del llibret ha volgut recopilar opinions i analitzar diferents punts de vista de la festa, a fi de respondre objectivament a la pregunta que ens fa el monument d'enguany.

Per a recollir totes les opinions possibles que donem resposta a la visió real que es té de les falles, tant dins com fora de les nostres fronteres, hem viatjat per tot el món per a saber si són o no conegudes, i si les coneixen, quina valoració fan d'elles i en el cas contrari, assabentar-nos de les raons per les quals no han arribat a conèixer-les.

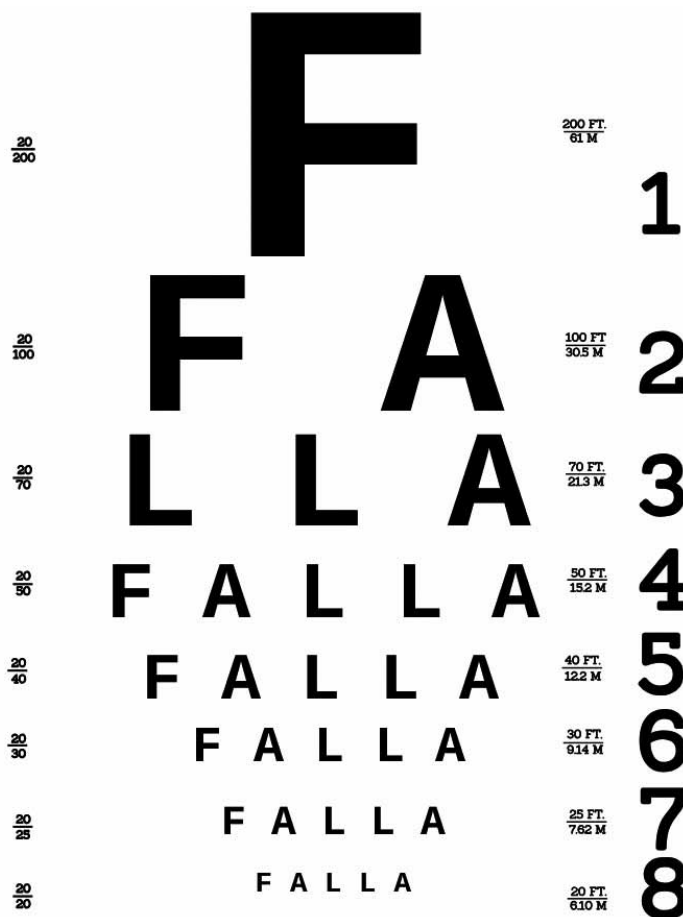
Hem començat sense quasi manejar-nos, perquè hem analitzat els diferents punts de vista del veïnat, hem aconseguit la visió d'una Fallera Major de Torrent, d'un músic, d'un hostaler, d'un pirotècnic, i com no podia faltar, hem buscat l'objectivitat d'un periodista. Hem sentit curiositat per l'opinió d'una política, i fins i tot, d'un militar... Hem contactat amb personalitats de l'art i de la cultura, i tres il·lustres fallers ens han

aportat l'essència fallera dels 50 anys d'història. El grapat de docents que formen part de la comissió, ens han convençut que les falles ensenyen i que els casals són escoles formatives que des de ben menuts preparen els fallers i falleres per a conèixer el passat, fer front al present i desafiar el futur.

És clar que de viatjar, res de res, algú que altre ho ha fet però tan sols de plaer, però tenim la sort de tindre coneguts a tot arreu del món i a través d'ells i aprofitant les xarxes socials, hem remès una enquesta per a que respongueren persones anònimes sobre la festa de les falles, i la conclusió que hem tret ens ha obert els ulls, però lluny d'acceptar-la amb resignació, hem acudit a Montse Catalá per a conèixer els mecanismes que s'han posat en marxa des de Junta Central Fallera de València, a fi de sumar-nos al projecte que tombe els resultats de l'enquesta i fasa possible que d'ací uns anys, quan es torne a passar de nou, la visió del món sobre les falles, ens òmpliga d'orgull i satisfacció.

I com a treball d'investigació hem viatjat al llarg de la història de la nostra festa per a veure com les falles han patit la persecució de la censura sobre aquelles escenes que mostraven o insinuaven personatges del col·lectiu LGTBI, injustament discriminats durant molt de temps, i ara eixes mateixes falles veuen les actuals amb la satisfacció de comprovar que el món faller, lluny d'acceptar cap censura, ha optat pel respecte i consideració de tots ells.

Evidentment, cada lector tindrà la seua opinió, i després de llegir este treball en la seua totalitat, s'identificarà amb algunes de les d'ací expressades. Però també és possible que tinga alguna que no haja aparegut en cap moment i si és així, l'estudi que hem fet no estaria complet. Per això, voldríem que a través del correu de la comissió ens enviareu eixe punt de vista que ens faltaria per a completar el treball d'enguany i que la falla que anem a plantar el proper mes de març tinga la resposta més completa possible a la seua pregunta: I tu, com em veus?

Com em veu el VEÏNAT?

Si tinguérem que definir el significat de la paraula veïnat en un ambient faller, diríem que és el conjunt de persones que viuen en cases que es troben ubicades en la zona delimitada corresponent a cada falla en qüestió.

Considerant que cada comissió, en general, compta amb un grapat de places i carrers, podem diferenciar un veïnat de primera fila, que són els que viuen prop d'on es planta el monument i a la vegada, prop d'on es troba el casal, un altre, que considerarem de segona fila, perquè ja està fóra de la central festívola, i un tercer, que utilitzant una terminologia teatral, diríem que viuen en el galliner, perquè les seues vivendes ocupen la perifèria de la zona adscrita a la falla.

Què vol dir açò? Que independentment del valor material de cada casa, els seus habitants paguen un impost emocional, o diríem sentimental? O millor dit, psicològic? És el mateix. El cas és que tots han de passar per taquilla i han de pagar. Lògicament, el cost de la primera fila és major que el de la segona i molt superior al del galliner.

De què manera es paga? Evidentment, es paga de moltíssimes maneres. Els que viuen en el cràter del volcà faller, tenen moltes més possibilitats de saldar els seus compromisos amb la festa. Uns renuncien a ella totalment, tancant-se en sa casa i pegant a fugir quan arriba la setmana fallera. És a dir, estaríem parlant dels espectadors que no els agrada la funció, s'alcen i se'n van, amb les típiques expressions com "No entenc com hi ha gent que li agrada açò". Uns altres es resignen a la situació que els toca viure i diuen "Si tinc la festa davant de ma casa, m'apunte a ella", I efectivament, s'apunten de fallers i falleres, i fins i tot, acaben alguns d'ells ocupant càrrecs importants, i com ja formen part de la festa, estaríem parlant dels espectadors que no paren d'aplaudir, i fins i tot, posant-se de peu.

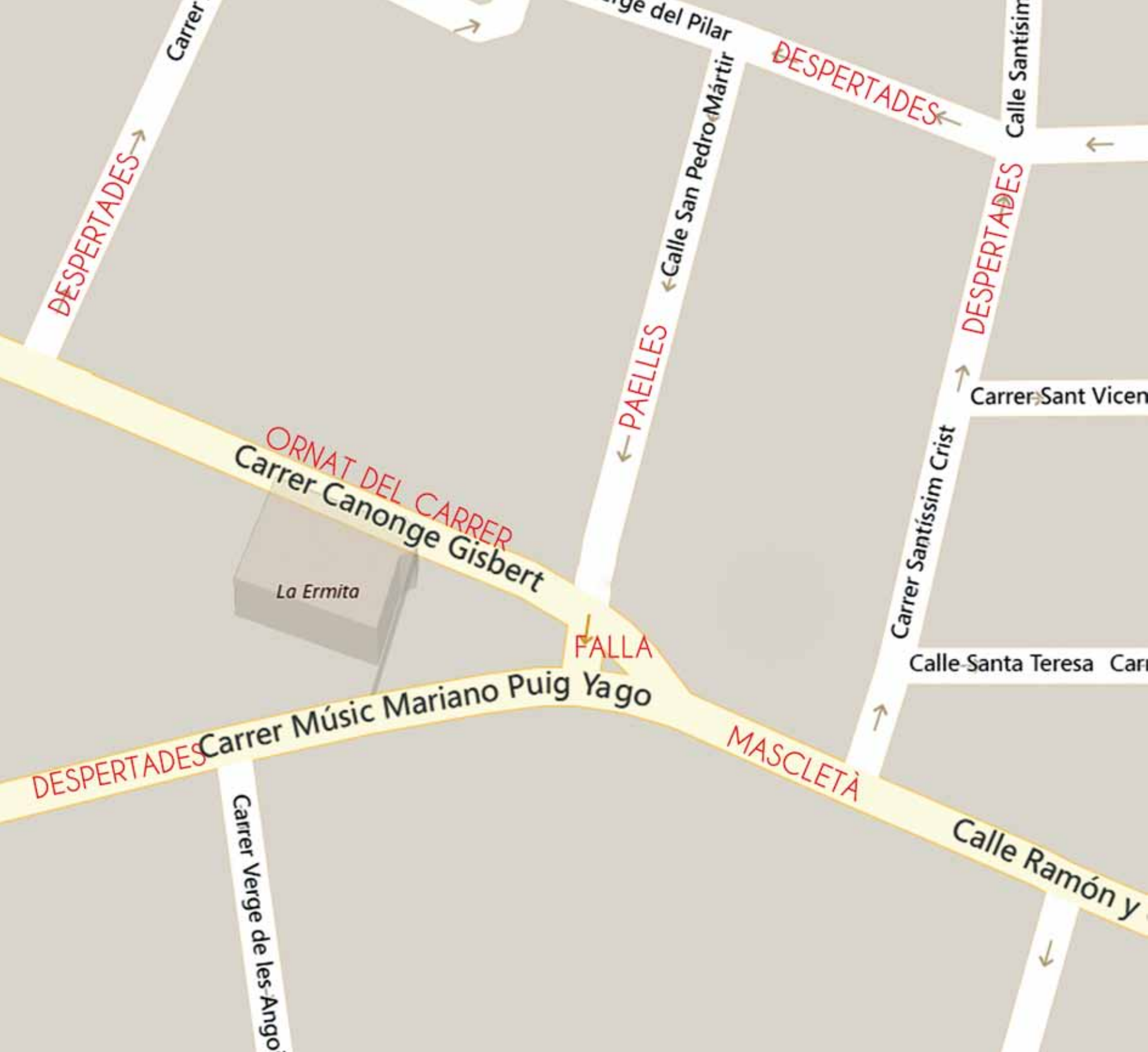
I hem deixat per al final el grup de la majoria. És a dir, aquells espectadors que suporten tota la funció però ho passen tan malament, que fins i tot, demanen el llibre de reclamacions, podent arribar a posar alguna denúncia per les molèsties patides. És clar que estem parlant dels que tenen el privilegi de "gaudir" la festa, les vint-i-quatre hores del dia dels tres-cents seixanta dies de l'any. No suporten les falles, les odien a mort, i per tant, són enemics

acèrrims de tots els fallers i fallers. Cal dir que la majoria és bona gent i fins i tot una miqueta comprensiva, però quan els toca viure l'infern d'algun esdeveniment al casal solen passar-lo malament, reaccionant alguns d'ells, de la pitjor manera possible.

Tenen motius per a posar-se així? Clar que sí! I és que la festa fallera és molt sorollosa. Ens reunim tants, que quan parlem, ens costa escoltar-nos i per tant, toca bramar i bramar i tots els decibels d'un intens color roig arriben fins les cases més pròximes i ja pots tancar portes i finestres que en elles no pot descansar ni el gos, provocant, eixides de balcó, per a recordar-nos del mal que hem de morir amb les expressions més refinades del vocabulari valencià o simplement amb un regadiu extraordinari del carrer per a intentar apagar el foc del soroll. El mateix dona que siga de dia o de nit. Pel dia, perquè no han pogut pegar ull per la nit, i per la nit, perquè no poden dormir. I en qualsevol cas cal resar que cap faller o fallera es pose flamenc o flamenca, perquè si és així l'hem armat bona. De tota manera, quan es dona esta situació que per suposat, no forma part de la festa, al poc de temps arriba a la policia la pertinent convidada a l'acte, que es tradueix en una visita inesperada que acceptem amb resignació.

Es podria evitar esta polèmica? Si no tota, sí una part, amb mirament i comprensió. Amb mirament per part dels fallers i falleres, posant-se moltes vegades en el lloc dels veïns i procurant no caldejar més l'ambient. No és necessari omplir el carrer de porqueria, no hi ha motiu per a embrutar les façanes i s'ha de procurar respectar els horaris oficials de cada acte. I per part del veïnat, es requeriria una miqueta de comprensió sobretot durant la setmana fallera i saber que moltes vegades, els que provoquen les molèsties més grosses són els intrusos que fan el que els ve en gana i més que compartir la festa que tenen el seu dret, són més aficionats a gaudir de les gamberrades capritxoses.

I què podem dir del veïnat que hem catalogat de segon fila? Estos són els més tranquils, perquè viuen més separats de l'enrenou i poden decidir en compartir-lo acostant-se a ell o ignorar-lo quedant-se a casa. Encara que sempre trobem el teclós de torn que en acabar les falles ens ve amb un

DESPERTADES →

Carrer

← PAELLES

← Calle San Pedro Màrtir

DESPERTADES ←

Calle Santíssim

DESPERTADES →

Carrer Sant Vicenç

ORNAT DEL CARRER
Carrer Canonge Gisbert

La Ermita

FALLA

DESPERTADES Carrer Músic Mariano Puig Yago

Carrer Santíssim Crist

Calle-Santa Teresa Carrer

MASCLETÀ

Calle Ramón y Cajal

Carrer Verge de les Angones

part d'incidència sobre la façana o el mateix cotxe, a conseqüència de la disparada d'un element pirotècnic, sense saber si l'autor del qual havia sigut o no, un faller o fallera.

I finalment, què passa amb els que viuen en la perifèria de la zona que ens correspon? En ells trobem també un muntó de situacions diferents. Uns no s'assabenten gens de la festa, fins i tot, alguns no saben que la seua casa està ubicada en la zona de la falla. Altres, poden estar més prop del nucli faller d'una altra comissió i diuen que la nostra falla no és la seua. I finalment, tenim els que es queixen de tot. "No passeu mai per aquí". "Enguany no ha posat ni banderes". "Sou uns egoistes, tan sols veniu a demanar". Esta última frase valdria per a vint anys arrere. Ara

no, ja que fa molt de temps que s'ha deixat de fer la tradicional arplegà per estos carrers, perquè quan diem que érem de la falla no ens obrien la porta.

Amb tot este embolic de possibilitats, com es podria resumir la visió de la festa fallera a càrrec del veïnat? Els més pessimistes dirien que caòtica, i a més a més, sense cap solució. I per altra banda, els més optimistes, diríem que no es tan mala com la pinten, i amb un xicotet esforç per part de tots, podríem aconseguir que les falles a més a més de Patrimoni de la Humanitat, abans de tot foren Patrimoni Immaterial del Veïnat, i així, quan la falla ja plantada li pregunte a tots els veïns i veïnes, com em veus, tots ells contesten de forma unànime, senzillament meravellosa.

I tu, com Fallera Major com em veus?

Per Inma García Barat

Fallera Major de la Falla Ramón y Cajal 2011

Fallera Major de Torrent 2012

Et veig amb el cel blau, amb la lluminositat que té València. Eixa bellesa que ens embriua i il·lusiona. Veig a les Falles amb força, màgiques, passionals, festives, espirituals... I jo sempre dic que fa falta viure-les des de dins i en primera persona per a entendre esta barreja de sentiments que expressem els que estem enamorats d'ella.

Des de que tinc memòria sempre he vist així de bonic el mes de març. És clar que a mesura que em vaig fer major i vaig involucrar-me en esta festa, fins i tot, vaig tindre l'orgull de representar-la des de la meua comissió i també des del meu poble, la visió es va engrandir molt més, fins veure les Falles com un mon apart i com un estil de vida no sols durant el mes de març, sinó els 365 dies de l'any.

Vaja per davant que abans que les Falles canviaren prou la meua vida sempre les he vist com la festa de major sentiment, de més colors, d'arrels, tradició i història, de soroll i rebombori, de devoció, artesanía, art... Terra i emoció unides.

Però arriba l'any 2012, i com a Fallera Major de Torrent, es varen obrir les portes de tots els casals on vaig entrar per a descobrir tantes maneres de viure les Falles i diferents formes de treball. També vaig creuar el barranc de Torrent per anar al cap i casal i a altres localitats, on vaig conèixer com de gran i diversa que era esta Festa.

Tants fallers i comissions que vaig descobrir i a cap ha d'estranyar-li si dic que el que més admire de les falles són els fallers i les falleres de casal. Eixos grups de boges i bojos meravellosos, que més enllà del treball esgotador de cada dia i de les obligacions familiars, i sacrificant hores de descans, s'embarquen en l'aventura de mantindre viva la vida del barri, i són capaços d'engrandir les relacions humanes i d'unir els esforços de tots per a aconseguir uns objectius comuns. En les comissions es creen vincles d'amistat, d'una amistat duradora que moltes vegades supera la família consanguínia. Un gran eix social vinculat amb la història i que passa de pares a fills.

També vos diré que una de les coses més importants que les Falles em regalaren aquell 2012, va ser el descobrir en alguns de tants actes que vaig assistir, que les Falles eren solidaritat. En moltes comissions, persones de diferents edats, amb diferents ideologies, diferent nivell cultural, amb diferent concepció política, uneixen les seues ments i els seus cors per dur a

la pràctica un projecte solidari. Quant podem ajudar des del col·lectiu faller a persones desfavorides..., quant podem fer per la integració de la persona! Açò com he dit abans, va ser el meu regal particular d'aquelles Falles, un regal que em vingué amb 43 xiquets i xiquetes amb risc d'exclusió social que pertanyen a la Casa Caritat a Torrent, als quals vaig conèixer, i des d'eixe instant em vaig involucrar tant amb ells que en el dia d'hui tinc l'honor de presidir esta ONG a la meua localitat.

Així que per a mi des de que vaig ser Fallera Major la meua vida ja no s'entén sense Falles i solidaritat tots els dies de l'any. És un orgull formar part d'esta festa, treballar per a ella, però el que és un somni i tota una experiència meravellosa, és haver-la representat al més alt nivell.

I és que en este món actual faller, esperem molt de la Fallera Major. Valorem que puguen sentir la nostra veu, que puguen conèixer el que pensem, volem aprofitar l'altaveu que ens dóna el càrrec per a demostrar que anem més enllà d'un estereotip de bellesa. Som falleres segures del que volem, amb futur, amb idees, amb ambició. Dones que podem ser Falleres Majors, complir amb el càrrec i traure's al mateix temps una carrera, anar a treballar o cuidar dels nostres fills/es.

Així es la figura actual de la Fallera Major, dones valencianes, falleres del segle XXI, que em representen a mi i a totes vosaltres. I és que la dona a través del temps ha sabut representar de la millor manera esta festa, lluint la seua indumentària, expressant els sentiments tant potents, que és capaç de transmetre el nostre cor, sent la millor relacions públiques que esta Festa pot tindre... Però també la dona ha contribuït amb el seu treball a engrandir les Falles. Mostra d'això ho vegem en les juntes directives... Quantes dones formen part d'elles, es posen al front de delegacions o fins i tot, les presideixen!

I és que en este aspecte la Festa no pot quedar-se aferrada a l'època. Ha de ser un fidel reflex de la societat plural i diversa en la que vivim. I este és un dels aspectes que més ens pot enorgullir. No perdre les nostres arrels però si evolucionar per fer-la millor i actual al nostre temps.

Falleres Majors, Falleres, tenim el present i el futur a les nostres mans... Junt amb els fallers, cal seguir representant a la Festa, treballant per ella i fent-la encara més gran si cap.

TURURU TURU

¡CHAS!
¡CHAS!

BANDAL
LA MES BARATA

PAQUIITO EL CHOCOL

BOMMI
BOMM!

I tu, com músic com em veus?

Nom: Javier Moya Ruiz

Edat: 17 anys.

Professió: Estudiant / Músic.

Pertany o has pertangut a alguna comissió de falles?

De molt xicotet pertanyia a la falla Sant Roc però va ser fa temps i no tinc cap record. Més tard he participat de les falles només com a músic.

Des de quan eres músic i que formació musical pertany?

Vaig començar en la música exactament fa 10 anys, quan ne tenia 7, fent primer el grau elemental en la Unió Musical de Torrent i he anat creixent com a músic en esta banda.

Durant el període de falles treballes com a músic?

Si, la banda organitza una sèrie de particions en distintes falles i quan la falla fa un acte es convoquen diversos músics.

L'activitat musical t'impedeix gaudir en algun moment de la festa?

No, tot al contrari. Quan eres partícip de la festa com a músic no et costa gens anar a "treballar" perquè t'ho passes bé. L'única cosa és que et canses i pot no abellir-te participar d'altres actes que no siguen tocar.

En que proporció el període faller és per a tu treball o festa?

Jo crec que si ho vérem com un treball no eixiríem a tocar. La gran majoria de la gent de la banda té el seu treball amb el seu sou i els més joves també tenim una altra infinitat de plans a què acudir, però eixim a tocar en falles perquè no ho veiem com un treball, sinó com l'oportunitat de mostrar el que sabem fer i a més, fer gaudir a la gent. Així que per a mi, personalment, la gran majoria és festa en compte de treball.

Si no treballares en falles creus que gaudiries més de la festa?

Crec que no perquè com que no sóc faller, no acudiria a cap acte de falles, simplement tindria festa eixos dies i eixiria un poc més a la nit, però res més.

Quins aspectes destacaries com a positius de les falles en el teu entorn?

Bo, depèn d'ocasions i de falles també, però en general els músics estem molt ben considerats i moltes vegades et sents un més de la falla..., així que l'hospitalitat és un aspecte molt important a destacar.

I quins aspectes destacaries com a negatius o milloraries de les falles?

Replantejar la idea que hem de fer el que ens diguen, senzillament perquè ens paguen, quan de vegades cal respectar a la resta de músics o particions. Per exemple, si està tocant una altra partició, no ha de començar la teua a tocar per a que se t'escolte a tu, o coses semblants. I és que en estos casos els fallers no pensen.

Tens companys que no realitzen la seua activitat musical per ser fallers?

Cap, sincerament, tinc amics molt ficats en les seues respectives comissions, però s'organitzen per a poder assistir a tot.

Finalment, després de conviure amb els fallers, et platejaries apuntar-te a una comissió?

Crec que mai m'apuntaria a una comissió perquè com he dit abans, els músics ens sentim molt partícips de les falles, i és per això que no necessite formar-ne part de cap.

I tu, com periodista com em veus?

Nom: Aitor Sánchez Collado.

Edat: 33 anys.

Faller: de Sant Valerià des de que va nèixer.

Professió: Periodista/Professor.

La teua professió t'impedibilita gaudir de les falles?

Els que coneguem Aitor podem presumir de conèixer el seu punt de vista abans de la resposta. Evidentment, l'activitat docent no li suposa cap impediment de viure la festa, perquè el calendari escolar permet gaudir-ne en tota la seua dimensió, però si parlem des de la labor periodística, la cosa canvia, perquè la tasca professional sempre mana i tant l'actualitat informativa, com els actes oficials, s'han de cobrir, i per suposat, estan per damunt de la diversió personal.

Va començar a treballar de periodista com a becari al gabinet de premsa de l'ajuntament de Sagunt, amb la curiositat de que allí les falles comencen un dia abans. L'experiència li va ser molt positiva perquè era gratificant comparar les diverses formes de veure les falles en cada comarca. Després començà a treballar al gabinet de premsa de Torrent i, per tant, tenia l'oportunitat d'informar de la nostra festa des de dins.

El volum informatiu de les falles de Torrent feia que cada setmana s'havia de traure una o dos notes de premsa relacionades amb alguna activitat cultural, solidaria o protocol·lària, el que s'incrementava encara més durant la setmana de falles: prèvia a la plantà, plantà, lliurament de premis, falla guanyadora, trasllat, ofrenes, homenatge al faller, nit de la cremà, operatiu especial de falles, etc. Per tant, no era difícil veure'l pel carrer sempre corrent, amb la càmera de fotos, vestit de torrentí i parlant per telèfon amb altres companys de mitjans de comunicació que necessitaven informació de Torrent.

Des de fa dos anys forma part de TeleTorrent, on es retransmeten en directe tots els actes principals de les festes de la capital de l'Horta Sud i, com no, de les falles. Per això, va canviar la càmera de fotos pel micro i durant la setmana de falles intenta acostar la festa a cada racó

de la ciutat i del món, gràcies a les possibilitats que atorga Internet i que mai abans s'havia fet a la ciutat.

De vegades és complicat simultaniejar les dos vessants, perquè en els moments més íntims de la festa, com poden ser: l'apertura de sobres de premis, l'ofrena o la cremà has d'estar lluny del teu casal i al peu del canó; però, d'altra banda, té la sort de tindre amics en moltes comissions de la ciutat i es sent un privilegiat en poder contemplar l'alegria de la festa en cada casal de Torrent.

Podem concloure que Aitor gaudeix de les falles com el que més, això sí, d'una manera molt particular, i si a més, les fa arribar a qualsevol racó del món, no podem deixar de manifestar-li el nostre agraïment. El dubte que tenim és: este sentiment es dona per igual en tots els professionals que cobreixen la festa de les falles?

I tu, com hostaler com em veus?

Nom: Juan Carlos Jordán i Herrero.

Edat: 48 anys.

Professió: Hostaler.

Faller des dels 22 anys de la comissió de Sant Valerià, de la que ha sigut President durant tres exercicis, treballa en el món de l'hostaleria des dels 12 anys

El treballar en el món de l'hostaleria i poder compaginar l'activitat fallera, ha estat condicionat sempre al lloc on treballava. No era el mateix treballar per a una empresa que ser autònom i portar el teu propi negoci.

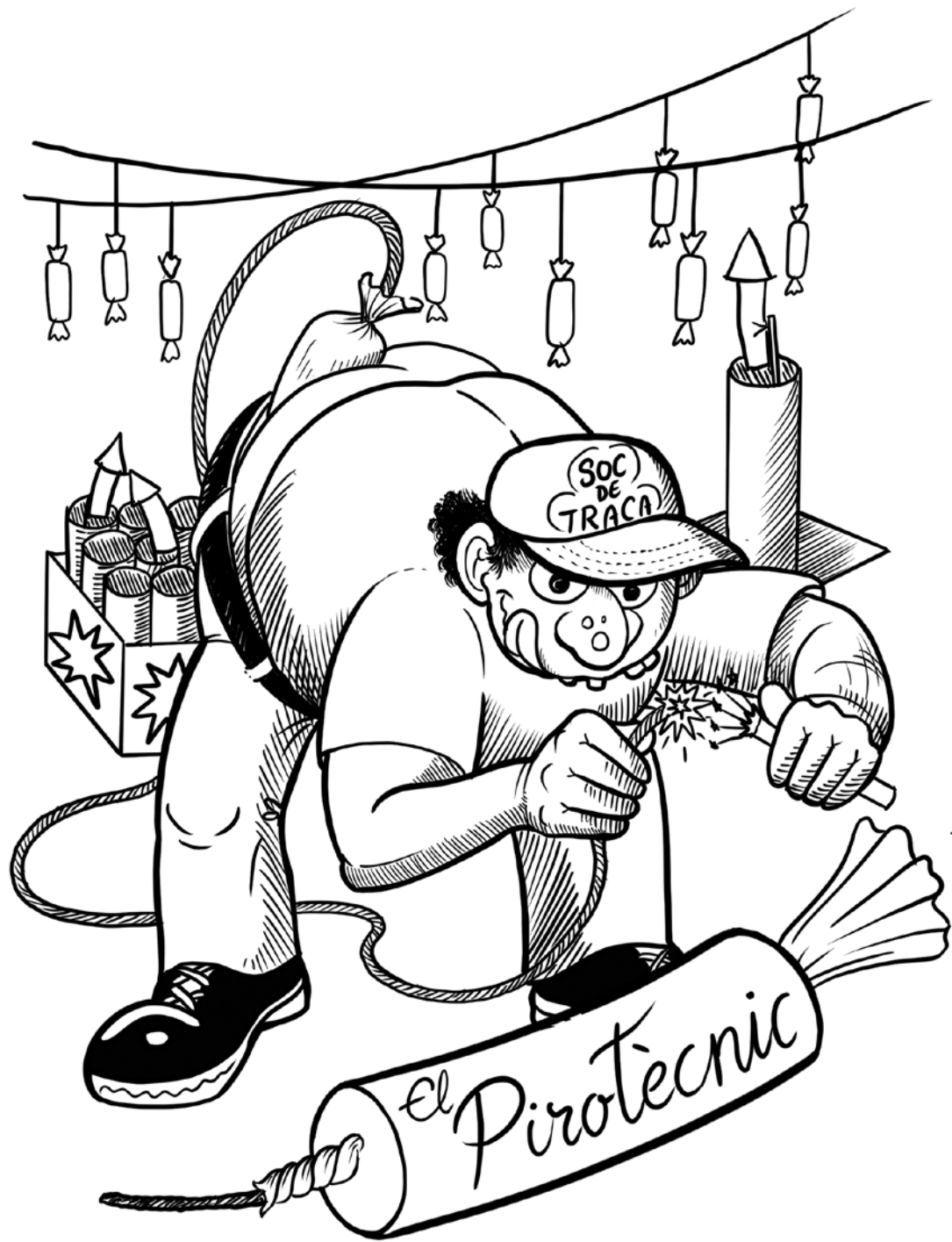
No obstant això, quan ha tingut alguna oportunitat de gaudir-ne, ho ha fet i quan ha sigut impossible..., senzillament a treballar. Cal tindre en compte que en període de falles l'activitat hostalera es dispara, i a Juan Carlos, com un altre grapat de hostalers, els impedit viure la festa, la qual cosa ha significat un sacrifici enorme haver de deixar de participar en qualsevol activitat fallera.

Quan va ser president treballava amb contracte amb una empresa de dilluns a divendres i només, fins després dels menjars, podia compaginar el seu treball amb l'activitat fallera. Ara amb el negoci propi, els caps de setmana i festius és quan hi ha més faena i seria impossible exercir un càrrec de responsabilitat en la seua comissió.

La veritat és que amb este treball és quasi impossible viure la festa com voldria com a faller. Ara mateix jo és faller perquè vol seguir sent-ho, però a no li serveix de res estar apuntat a una comissió perquè no pot participar en cap esdeveniment ni col·laborar en el treball que cal fer, simplement està apuntat, simplement paga les quotes. Rient-se comenta: "Sóc faller paga-quotes."

No desitja altra cosa que poder tindre prou temps per a integrar-se a fons en la comissió, ocupant algun càrrec directiu, però com va dir en un la seua darrera reflexió en veu alta: "No puc ocultar l'enyorança fallera que em provoca el meu treball, però en la vida, el primer és el primer"

I tu, com pirotècnic com em veus?

Nom: Vicent Puig Sanchis

Edat: 33 anys.

Professió: Traquero.

Faller des d'abans de nàixer de la comissió de la Plaça, començà a treballar de pirotècnic l'any 2005, i com a figura fonamental dins el món de les falles, volem saber com veu la festa més sorollosa del món.

Com són per a tu les falles ara?

Per a mi, les falles són actualment família... Abans no tenia fills i ara amb els dos xiquets les visc de forma totalment diferent.

La teua professió permet que li dediques temps a la falla?

El temps que dedicava a la falla ja no és el mateix perquè els dies principals estic pràcticament sempre en les altres falles amb les mascletades, la cremà..., bé preparant-les o disparant-les, quan abans estava molt més involucrat amb la meua comissió.

I te dóna temps a viure la festa?

Sí, jo crec que sí, encara que puga paréixer que tots els pirotècnics anem de cap, en Torrent no és com a València. En el Cap i Casal qualsevol falla de secció tercera, segona i primera, fan mascletades el 16, 17, 18 i 19 de març, i els traqueros no tenen temps de més. En canvi, jo puc participar de tots els actes com són el trasllat, ofrena i els propis del casal, pràcticament menje i sope al casal tots els dies de la setmana fallera, a excepció del 19.

Pel que comentes, ha canviat l'activitat pirotècnica en els últims anys?

Ací, a Torrent, les falles han canviat molt, abans fins i tot, les comissions solien disparar tots els dies de la setmana fallera, i ara amb el tema de permisos i el canvi de la nova legislació del 2013, ha fet que moltes falles reduïren els dies de disparar. També va influir que es començara a fer mascletades l'ajuntament i moltes comissions van deixar de fer-ne.

Com va influir la crisi en el vostre treball?

Molt. Diuen que la crisi ja ha passat però en la pirotècnia encara se sent, llevar actes pirotècnics és molt fàcil però tornar-los a posar ja no tant. Quan una comissió elimina un castell, o una mascletà és molt difícil que la torne a col·locar. Algunes comissions, perquè han de plantar el monument per obligació, perquè si fóra per ells també

el llevarien, i es gastarien els diners en festa. Molts pensen que són diners tirats al fem, que no deixa de ser un espectacle, però jo els recordaria que si som Patrimoni de la Humanitat, és també gràcies a la pólvora. I es que si una comissió pretèn eliminar alguna activitat, per estalviar, la mascletà és la primera, i a continuació la música. Per sort encara hi ha falles que respecten la tradició o fan l'esforç d'unir-se amb altres per a fer una mascletà conjunta.

En quantes falles tens previst disparar en Torrent?

Enguany no em puc queixar i crec que dispararé en 6 comissions.

Els companys de professió viuen la festa com tu?

No, per a alguns la setmana fallera és tot treball al 100%.

La teua professió porta una càrrega de responsabilitat molt gran. Com portes esta qüestió?

Hui en dia la seguretat està molt vigilada, en qualsevol moment ve un membre de Protecció Civil, Policia Local i sobretot, la Guàrdia Civil, i tens l'obligació de tindre tot al dia, mesures de seguretat i tots els permisos, segurs i la resta de papers. No té res a veure amb fa 15 o 20 anys arrere, quan es disparava i tenia igual que el públic estiguera a 20, 30 o 5 metres de distància. Però ara hem millorat molt en seguretat.

Fora de la setmana fallera tens molta activitat?

Si, durant tot l'any, però el període de falles és quan les pirotècnies com es diu, fem l'agost. En el meu cas, l'empresa en què treballo pot firmar de 40 a 50 falles, a part d'altres actes com la nit del Foc que vam fer fa dos anys. L'esforç realitzat per les empreses és molt gran ja que cal posar personal en totes les falles a la seua hora exacta.

Com t'agrada més que et criden pirotècnic o traquero?

Sens cap dubte, traquero.

I tu, com política com em veus?

per Mamen Benavent i Roig
Regidora Ajuntament de Torrent

Per molt que vulga pensar com veig les falles des de la meua postura política, des de fóra, des d'un segon pla, no podria ni voldria fer-ho perquè mai podré deslligar la meua vida de la falla, ni renunciar al sentir faller, i més, pertanyent a la Comissió de la falla de l'Ermida.

Les falles són on desenrotllem el nostre sentir de valenciana, la defensa i reivindicació de les nostres tradicions, són un niu de vida, treball, art, imaginació, germanor, alegria i festa, i perquè no, a voltes desencontres que, ben canalitzats, fan més gran una falla.

Com tot en esta vida, les falles van canviant. Ara fa un any estàvem celebrant el 50 aniversari de la falla i, durant tots estos anys, tant els monuments com la festa ha anat canviant i evolucionant. La pregunta que me faig a voltes: Tot en esta vida ha d'evolucionar i canviar? La meua reflexió sempre és: "Si eixa evolució i canvi és per a millorar les falles estic d'acord". La nostra evolució ha servit realment per a eixe motiu?

Des de la política, havent-ho viscut en primera persona, crec que les falles som un col·lectiu amb el desig de ser lliures i que no ens diguen el que cal fer, ni imposar-nos cap límit, però desgraciadament, moltes voltes este objectiu troba algun que altre obstacle, com a conseqüència de decisions polítiques que no afavoreixen el normal funcionament de la festa.

Ara bé, en altres aspectes, he de reconèixer que algunes comissions no estan al nivell que el reconeixement de la Unesco com a Patrimoni de la Humanitat ens exigeix, perquè no podem plantar qualsevol cosa al carrer. El monument és la senya que millor ens identifica i caldria fer un esforç per a que cada any ens superàrem i pel nombre d'habitants que té Torrent, caldria estar darrere només de la capital, i és que des de fa molts anys les comissions rebem una xicoteta subvenció de l'Ajuntament i sembla que no els fem valdre.

Tenim en Torrent concursos de comissions falleres molt antics que, com la història demostra i els fets així ho corroboren, per ser culturals i haver de treballar en valencià per a participar-hi, tenen poca resposta i alguns fallers no voldríem que es perderen, com són el Cant de l'Estoreta de la Falla Sant Roc i els nostres Jocs Florals Fallers de la Falla Ramón y Cajal. Hem d'esforçar-nos per a potenciar-los cada vegada més, sense renunciar a cap dels molts altres que també s'organitzen a la nostra ciutat.

Millor acollida tenen els concursos de teatre, tan majors com infantils, però encara haurien de rebre més suport, sobretot, per part dels polítics, perquè la cultura d'un poble no ha de tindre color, o millor dit, ha d'aglutinar tots els colors existents. Cal esforçar-se per aconseguir jurats ben preparats i competents que a més dels seus coneixements, manifesten en tot moment una sensibilitat especial per a uns artistes gens professionals, que ho donen tot per a potenciar el teatre valencià. Menys atracció presenta la declamació infantil per als menuts, i lluny de resignar-se caldria buscar fórmules que augmentaren ostensiblement el número de participants.

Com a política i com a fallera, des de fóra i des de dins, seguiré lluitant per les falles que deuen ser: PASSAT, PRESENT I FUTUR, modernitat lligada a la tradició, el monument com a centre de la festa i la pólvora com a expressió i sentir del valencià, donant sempre a conèixer la cultura y llengua valenciana, perquè és la nostra, la que ningú ens pot llevar i la que entre tots els valencians hem de mantindre sempre viva.

I tu, com “Ambaixador Faller” com em veus?

per Jorge Enguidanos i García

Amb l'honor de ser el faller de la comissió de Ramón y Cajal que més lluny viu de Torrent, no puc ni mai podré oblidar, la meua experiència fallera de ben menut, quan participava activament en presentacions, playbacks, cavalcades, teatre, i res dic, quan vaig ser President Infantil.

L'any 2001 vaig partir cap a Brasil ingressant en el Seminari Redemptoris Mater de Brasília, fins que en el 2009 em vaig ordenar sacerdot, això sí, durant estos nou anys no vaig poder visitar les falles, situació que em costà molt de suportar.

L'aprenentatge faller i les ganes d'activitat m'espantaren a organitzar en 2004 i 2005 actes semblants a presentacions falleres, amb la seua estructura, desenrotllament, i apoteosi, per a un acte local que era la Presentació de la Reina del Ball a la ciutat Belem do Para.

Des de 2009 a 2018 vaig introduir els playbacks com a activitat cultural en la parròquia.

L'any 2014, recordaré tota la meua vida perquè va suposar el meu retrobament amb les falles i l'any següent vaig decidir fer una falla a Brasil. El lema d'esta falla era: “Al so que toquen”, i el centre del monument era un Miquelet en consonància a la temàtica costumista valenciana.

En els anys 206 i 2017 també vaig poder assistir a les falles i participar en els actes de la meua comissió i en el 2018, plantí la segona falla, en esta ocasió el lema va ser “Mediterràniament”, i el monument criticava la política espanyola.

En Paranoa, ciutat on estava destinat com a rector, vaig organitzar una ofrena fallera a la Mare de Déu dels Pobres, on participarem 300 persones, i amb una estructura semblant a l'ofrena que es realitza a València.

He procurat transmetre el sentit de la festa als brasilers com un renàixer, on es crema el vell i el negatiu, i ha tingut molt bona acceptació com així ho reflexa la gran participació que va tindre, en part per la gran similitud que hi ha de les comissions falleres amb les escoles de samba que organitzen el carnestoltes, excepte pel nombre d'integrants, que en el cas de les escoles presenta una mitjana de 3000 per cada una. A Brasil trobem la figura del carnavalesc, que és l'equivalent a l'artista faller, l'encarregat d'escriure

la història que ha de desenrotllar l'escola de samba en la desfilada de carnestoltes, i de representar les 6 carrosses que porten cadascuna. Les carrosses, algunes d'elles gegantines, són com les falles, amb la seua temàtica i crítica.

Després d'haver sembrat durant diversos anys, els parroquians de Paranoa esperen ansiosos que arriben les falles de març, és més, ara que he sigut destinat a San Paulo, ells afirmen que continuaran fent falla.

En la meua nova destinació el primer objectiu que m'he marcat és contactar amb l'associació cultural Centre Valencià la Senyera de San Paulo, i lògicament esbrinar si al març hi ha falla, i si no, realitzar-la.

Amb el sentiment faller que m'envolta us desitge que passeu unes falles inoblidables, i jo, amb l'enyorança que m'envaeix per estar tan lluny, seguiré lluitant per la divulgació de la festa que m'ha acollit des de que vaig nàixer i que sempre la portaré al cor amb el record de tots vosaltres

VII PREMIS CARTA
DE POBLAMENT

Arts, Lletres i Esports

AGUSTÍN PÉREZ RUBIO

Les falles miren a l'art

Entrevista de Juanjo Benavent Roig

Agustín Pérez Rubio, naixcut a València l'any 1972, és Historiador, Curador i Director de Museus.

Va ser Conservador Cap i Director de MUSAC, Museu d'Art de Castella i Lleó, 2003-2013; Director Artístic de MALBA, Museu Llatinoamericà de Buenos Aires, 2014-2018. Actualment curador del Pavelló Xilé 58th Biennial de Venècia, 2019 i Curador de l'11 Biennial de Berlín 2020. Membre del Board del CIMAM, 2017-2019 i del Board de la Biennial d'Istanbul 2018- 2021. I a més, a l'any 2015 va rebre el Premi Carta de Poblament de Torrent en l'àrea d'Arts, Lletres i Esports.

L'objectiu d'esta entrevista, a més de tindre el privilegi de comptar amb la màxima autoritat d'art de Torrent, i segurament de València, per ser un dels curadors més importants d'Espanya i ocupar les millors i més prestigioses places europees de la cultura, és poder trobar una opinió i projecció especialitzada i personal que done sentit al pensament del com se'ns veu a les falles més enllà del convencional, i més concretament en eixe món artístic i especialitzat de la cultura.

- Ara que vius lluny i que Torrent ho tens de referència per la teua família fonamentalment, tal vegada et vinguen records del teu passat al barri de l'Ermite respecte a la festa de les falles, com recordes eixos dies? Vivies la festa com a faller o com a simple espectador o veí de la festa?

Encara que sóc una persona que li agrada molt els festejos i les celebracions, m'agrada viure-ho sempre a una certa distància. Per això mai he sigut faller i he preferit veure el que m'abellia en cada moment, més que estar involucrat en un fet concret per tot el temps. Sincerament eixos dies, d'una banda eren d'il·lusió, de veure mascletades i com no, gaudir dels monuments. Però, d'altra banda, com a veí, era un castic, soroll, carrers tallats, multitud de gent, impossible aparcar...

- Què era el que més et cridava l'atenció o el que més et feia gaudir-les?

Les mascletades, sempre m'han agradat els focs d'artifici, però les mascletades sempre m'han causat una sensació indescriptible, entre el col·lapse i el trànsit de gent. Pense que hi ha part de música en

elles, de ritme, cosa que també pot donar-se en sons com el hard techno o en ritmes ancestrals.

- Ara que estàs lluny, enguany en projectes tan importants com dirigir la Biennial de Berlín (Berlín Biennale) per al 2020, i que segurament familiars o amics teus seran fallers, es transmet a l'exterior de València eixe sentiment de festa que tenim els d'ací? Són les festes falleres conegudes en el teu entorn fora de València?

En la resta d'Espanya per descomptat, però no tant en altres llocs. Per exemple, quan vaig viure a Argentina alguns les coneixen perquè en Mar de Plata també se celebren per part dels immigrants espanyols residents en esta zona. De tota manera depèn molt de qui coneix Espanya i qui no, i si han tingut relació amb València, vivint o gaudint del Mediterrani i els seus costums, perquè té a veure amb els rituals dels canvis d'estació també, on el foc i l'aigua són elements naturals de purificació, i això en la nostra cultura es dona molt, no sols en la costa espanyola, sinó a Grècia, Algèria, Sud d'Itàlia... S'anomena de diferent manera, però no deixen de ser rituals ancestrals trasllats a noves realitats com les falles en el nostre cas.

- Centrant-nos en el món que tu més domines; des de jove has tingut sensibilitat i amor per l'art, recordes les falles des d'eixa perspectiva?

Efectivament, hi ha una relació clara amb l'escultura i també amb el punt de vista crític-social. Ambdós combinacions són pròximes al món de l'art i més concretament a processos d'estudis crítics i socials i les falles ho fan sempre amb ironia i humor. Tot allò que caldria tindre més present en la nostra vida diària sense deixar de ser crítics, però d'una forma no tan dura, ni radical ni extrema, sinó de forma amigable i desenfadada. D'altra banda, les falles també es relacionen amb el disseny, el dibuix i fins i tot, amb la moda. Recorde molt la fabulosa falla de l'Ajuntament de València de 1986, que era una meravella de disseny, on els ninots van ser vestits per Francis Montesinos. La plasticitat, la innovació i la unió de diverses individualitats en la creació donava un resultat increïble.

- A mitjan segle XX, Dalí va dissenyar un monument faller, fins i tot, hi ha monuments fallers que han representat el Moisés de Miguel Ángel o les Menines de Velázquez; tota esta representació de l'art, arriba a l'exterior? En tot cas, quin és l'escaló que falta per a transmetre cada aspecte de la festa, especialment la part més cultural?

Crec que tots estos casos han ajudat a donar una major discussió artística a l'esdeveniment faller. Fa ben poc, l'any passat, l'artista alacantí Daniel Garcia Andújar va presentar un projecte en la passada Documenta de Kassel que també va incorporar la cremà d'una xicoteta falla dissenyada per ell i en col·laboració amb un artista faller, i que va ser també presentada fa uns mesos en el Centre del Carme del València, perquè va ser un projecte que va comptar amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura Valenciana. Tot això ajuda per descomptat, però crec que les falles són molt més: soroll, pólvora, passa carrers, llums, música, vestits, olors i sabors, nits sense fi... Crec que això només pot ser experimentat si es viuen in situ. Per això, és important fer una major difusió d'estes festes úniques en el món perquè aglutinen una suma explosiva, mai millor dit, i són una experiència en si.

- En els últims 15 anys, s'ha produït una obertura de la festa i el seu art a artistes externs al món de les falles, com l'arquitecte Miguel Arráiz, l'humorista gràfic Ortifus, o l'escultor Miquel Navarro. Hui és habitual la connexió que complementa estils i formes, seria possible un major interès internacional per la festa des de l'àmbit de la cultura?

Per descomptat que sí, com he dit abans, tot això ajuda, i fins i tot, seria bonic que no sols es treballa o incorpore la gent de l'entorn valencià, sinó que es pugui convidar a col·laborar gent amb idees semblants i amb experiència, des d'arquitectes, dissenyadors, artistes i dibuixants internacionals que sàpiguen i coneguen les falles i assenten que poden ajudar amb la seua creativitat a la unió de diverses i múltiples veus col·laborant en una mateixa idea i realització. Crec que això ajudaria molt més a una difusió internacional de l'esdeveniment, sense deixar de ser fidels a nosaltres mateixos i a la pròpia festa.

- Encara així i amb la diversitat expressada, segueixen creant-se majoritàriament el tipus de monuments realistes que representen escenes actuals de forma satírica i divertida, deixant poc espai a la interpretació, però si a un ampli camp on contemplar i analitzar el treball d'artistes, que dediquen la seua vida a reproduir o representar la nostra societat, plasmada en una obra limitada en el temps, que es crema sense treva. En quant a

l'aspecte de caràcter temporal podríem dir que és art efímer? Si no, com el classificaria una persona amb els teus coneixements i el teu treball?

Per descomptat, les falles entren dins del camp de l'escultura i instal·lacions efímeres. Per això mateix, pel seu caràcter efímer i per la seua acció de la cremà, també condensen una ontologia del performatiu, ja que l'acció de la plantà i de la cremà són accions en el temps. Una acció o performance, on l'escultòric, el contemplatiu, i el destructiu es donen la mà. Hi ha moltes performances d'artistes que van fer accions on el foc va tindre molt a veure i el caràcter destructiu i ritual, des dels japonesos Gutai a Marta Minujin que va cremar la seua exposició d'escultures, a tant altres com Cai Guo Quiang amb els seus focs d'artifici...

- Des de la falla Ramón y Cajal, l'Ermita, somiem en divulgar les falles des d'una perspectiva cultural a més de festiva. Per a acabar, des del teu punt de vista, quin seria el tipus d'art que compagina estos dos aspectes?

Primer deuria d'haver-hi una forta investigació seriosa de les seues històries, i la seua relació amb altres rituals semblants en el mediterrani o globalment. Crec que la divulgació a través de revistes bilingües, o amb plataformes web de difusió d'estos aspectes, podria ajudar. També el treballar amb professionals dels diversos mitjans de comunicació, disseny, arquitectura, artistes, curadors..., podria ajudar a mirar cap avant la festivitat, perquè crec que moltes vegades les falles es queden en la tradició que és important, però no arriquen

i no es posen en el context actual. Crec que si la societat en què vivim en el segle XXI, ha incorporat formes, nocions i realitats diferents, crec que eixa pluralitat de llocs, realitats, contextos, i morfologies que es donen a les nostres ciutats, deuriem de formar part d'elles.. Caldria pensar quina forma té una falla del segle XXI, quina música contemporània es pot fer per en uns passa carrers o una ofrena amb uns instruments que tenen ja anys. Quines novetats incorporar a la nostra vestimenta, als focs d'artifici.... Perquè d'altra manera, estem sent falsos amb la nostra pròpia identitat, creient-nos que estem vivint amb uns cossos, unes formes i unes morfologies que ja van passar i que no incorporen res del nostre a la festa, sinó que es retrotrau només al passat. Crec que pensar críticament tant des del social com l'estètic, des del comunicatiu al popular, estes formes serien integradores. Per exemple, m'agradaria pensar en com podria una dona marroquina o una dona d'Angola que viuen a Torrent, fer-se i vestir-se de fallera, pensant que no se'n va a transvestir d'una altra cultura, sinó de què manera es podria pensar obrir la porta a la societat civil actual, i potser fer un vestit de fallera amb el seu tall, però amb teles africanes, o fer tallers per a què la pluralitat de la societat es veja representada no com un poder dominant que ha d'obligat a uns codis, sinó que siguin noves morfologies les que determinen la festa que volem compartir a tots els nivells.

I tu, com a religiós, com em veus?

Sisinio Bravo González és un religiós de l'Ordre Terciaris Caputxins "Amigonians", amb orígens castellans, perquè va nàixer en un poble de la província de Burgos, bressol d'il·lustres intel·lectuals que han sigut els grans valedors de la difusió i enriquiment de la llengua que junt amb el valencià, ens identifica com a espanyols i valencians.

Dedicat en tot moment a l'acollida i formació dels més joves, la seua vida l'ha passat preferentment en centres educatius, ocupant el càrrec de director general en molts d'ells, com ha ocorregut en la seua última de les quatre etapes que va viure a València, i en concret, a Torrent, sent durant quatre anys el màxim responsable del col·legi Nostra Senyora de Monte-Sión, més conegut com el Convent.

Actualment resideix a Dos Hermanas de Sevilla, com a director d'un altre centre concertat, però un tros ben gran del seu cor sempre es troba entre els torrentins i torrentines que han tingut el privilegi de compartir amb el Pare Sisinio una etapa de la seua vida.

I com la falla d'enguany ens fa la pregunta de "I tu, com em veus", hem pensat que la opinió d'un filòsof, crític per formació i enormement sincer per les arrels castellanes, podria donar-nos una visió més constructiva de la festa de les falles.

I ací presentem de manera literal la resposta que hem rebut del Pare Sisinio:

QUINA COSA LI HA SORPRÈS DE LA FESTA FALLERA?

Esta fiesta resalta notablemente la capacidad del pueblo valenciano para el análisis de la sociedad, para caricaturizar con humor todo aquello que, en esa sociedad, es criticable. Ese fino humor es manifiesto en esos monumentos que inundan las calles de los pueblos de Valencia en los días previos a San José. Allí se relativizan las cosas, se elimina la inmunidad -todo se puede criticar-, se mejora la sociedad y se fomenta un modo de vida que mejora la humanidad.

Todo eso no se hace sin esfuerzo. Hay detrás mucho trabajo, empuje, movimiento económico, creatividad. ¿Qué más se puede pedir?

QUINA COSA LI AGRADA MÉS?

Siempre he apreciado la gran integración de gran parte de la población en la fiesta. Destaco esa participación de la gente. Es eminentemente popular.

Resalto, además, la organizada colaboración para que todo salga bien. Intervienen muchos gremios y todos colaboran en la fiesta y se mantienen con ese trabajo.

Cuando tanta gente critica que se haga ceniza de esas obras de arte, se descubre que la caducidad de las cosas favorece el renacimiento de un nuevo empuje para preparar la fiesta del año siguiente.

QUÈ LLEVARIA DE LA FESTA?

No me atrevo a quitar nada de la fiesta. Para eso tendría que haberlo vivido muy desde dentro, para poder dar una opinión fiable.

Tal vez se podría volver a los orígenes de la fiesta. Se comprende que eso resulta difícil en los tiempos que vivimos.

QUIN ASPECTE DE LA FESTA L'HA DECEBUT?

He visto alegría, participación, generosidad, apertura, respeto.

Se puede apreciar lo que se da en aglomeraciones de este tipo: Hay abusos aprovechando esas concentraciones y el anonimato, pero eso es ajeno a la fiesta y difícil de controlar.

Sense comentaris! Tan sols, gràcies!

A T B S

4416
FRANCESCO J. J. J. J.

I tu, com a militar, com em veus?

Amb l'anhel de recollir més opinions de com es veuen les falles des de diferent posicions socials, hem tingut l'oportunitat de contactar amb un militar, nascut a Cartagena, criat a Saragossa i actualment resideix a Madrid, això sí, cal dir que els seus orígens són valencians. El protagonista en qüestió és Francisco Joaquín Ferris Olcina, amb 50 anys d'edat, casat amb tres fills i tant sols ha viscut en primera persona la festa, ara fa dos anys, en març del 2017.

I en un principi, davant al pregunta de rigor, ens va comentar que no era gens fàcil, però afortunadament es va llançar i les primeres paraules, en castellà per suposat, van ser "Primero que nada deciros, que la fiesta la lleváis en las venas, y eso se convierte en un defecto ventajoso, porque por mucho que intentéis evitarla, no os podéis resistir a ella."

Però, una vegada havia començat ja no va parar, i és quan trobem unes puntualitzacions que ens van sorprendre una miqueta: Creo que sois bastante presumidos pero en el buen sentido. El querer salir en los desfiles os lleva a invertir en peluquería, maquillaje, gimnasio, y otras maneras de cuidar la belleza física. Y con razón tenéis la fama de ser guapas y guapos, y por ello no os importa eso de que "para presumir, hay que sufrir."

Quasi res! El que hem descobert de la festa fallera! Guapos i guapes, presumits tots... Però va insistir molt en l'última paraula de la frase anterior: Sufrís en exceso, sobre todo las madres y las abuelas valencianas son de mucho "patir". Se preocupan porque siempre estéis bien alimentados, bien protegidos contra el frío, y eso que frío, hace más bien poco, eso sí, muy húmedo...

I com no, no podia faltar el tema culinari, com la paella i l'orxata: "Fuera de vuestras casas sois intolerantes con el arroz y nada digo con la paella. Pero ya le gustaría al resto del mundo hacer los arroces y paellas que se hacen aquí".

Deixant una mica al marge la festa va destacar dels valencians i valencianes diversos aspectes com: Tenéis fama de tomaros las cosas importantes un poco a la ligera con mucha actitud zen o flow como se dice ahora. Vamos, lo que viene siendo un "meninfot", porque al final la vida son cuatro días y lo sabéis disfrutar como en pocos sitios. A pesar de ello, se discute por cualquier tontería i sobre todo, tenéis el volumen de voz al máximo. Los valencianos, sobre todo en reuniones familiares, no habláis, gritáis! Tal vez sean las secuelas de tanto petardo, perdón, "masclets", o porque están sonando de fondo alguna de las miles de bandas de música que tenéis, pero el volumen en decibelios en vuestra comunidad, es digno de estudio.

I recuperant el fil de la festa, no podia faltar el foc, i això que va començar a parlar de les torrades que fem en qualsevol lloc i en qualsevol moment, però: Ese amor que tenéis por el fuego y por la pólvora hace que vuestras fiestas queden preciosas. Es por ello que no me extraña que le tengáis pánico a la lluvia y no es que no queráis que llueva, al contrario, pero es verdad que cuando os llueve siempre lo hace a lo grande.

Encara que a mi, com a monument no m'ha dit res, no podem negar que ens ha obert els ulls en algunes coses bones i no tant bones, però agraïm la seua col·laboració i sobretot, l'admiració que nos té, referendat amb una frase final que molt ens agrada i amb el mèrit de dir-la en valencià, sent com ell confessa, una persona amb sang valenciana, sense ser-lo: En fin, no me extraña que vayáis orgullosos diciendo eso de que vivís en "la millor terreta del món".

ESSÈNCIA FALLERA

Andrés Andreu, Arturo Boix i Vicent Sereix

Per a respondre a moltes de les qüestions que ens planteja el nostre lema “I tu, com em veus?, no podem evitar recórrer a tindre una visió retrospectiva de la festa que ens permetra conèixer un punt de partida amb el que puguem comparar l'estat actual de la festa.

Per a trobar este punt de partida, viatgem en el temps a reviuir les primeres falles que es van plantar a Torrent, després de la Tombà del 57. Si estem parlant de 50 anys arrere, ens situem a finals dels 60 i principi dels 70, quan molts fallers van treballar de valent per construir les bases de l'evolució posterior de la festa. Entre ells, sense desmerèixer en cap moment a altres fallers, destaquem, Vicent Sereix, president molts anys de la Falla Sant Roc

i membre de Junta Local, Andrés Andreu, president durant 7 anys de la Falla Ramón y Cajal i Arturo Boix, que poca presentació necessita, per haver sigut president de diverses comissions i president de Junta Local Fallera de Torrent molts anys.

Tindre'ls en una mateixa taula els tres i parlar amb ells és tot un privilegi, i és que sense començar a preguntar-los, ells, parlen, parlen i parlen..., de falles sense parar. Records, anècdotes, vivències, alegries, disgustos..., però tot amb una estima i dedicació a la festa, que encara hui en dia mantenen, i que els ajuda a mantindre's tan joves com es troben.

Quasi sense adonar-se ens traslladem al primer congrés faller de la ciutat de Torrent, tot un exemple d'organització quasi perfecta, els resultats dels quals s'han mantingut fins ara, tan sols amb uns xicotets canvis quan fa uns anys es presentaren esmenes sobre alguns punts que el feren variar una miqueta. Entre mitges, comenten que vam sofrir una de les estampes més ridícules que va viure el món faller torrentí amb un intent de congrés, ple d'irregularitats que va provocar el continu abandono de fallers indignats amb l'organització, i que només va dur maldecaps i discussions, per no saber quin reglament aplicar després.

Des d'un primer moment es vam assabentar que de l'estructura formal d'entrevista que portàvem pensada es podríem oblidar, i de mantindre un torn de paraula quasi que també, perquè les idees van brollant de dins d'ells de forma fluida i espontània, reflexionant en veu alta i comparant els anys en els que ells estaven al cap de la festa amb l'actualitat, i com es sol dir, per a ells "Tot temps passat...fou millor", arribant a la conclusió que les falles actuals han perdut la seua veritable essència i estan marcades més per un esperit festiu que faller. Esta conclusió, no és una simple conclusió basada en l'enyorança, sinó plantejada de forma convincent i coherent amb la seua forma de veure les falles, com podem comprovar en els arguments exposats a continuació.

El primer és molt concís, una clara reivindicació als orígens de la festa, amb actes quasi desapareguts, com l'apuntà, l'arreglegà o els passa carrers, que ajudaven a crear una consciència de barriada, que augmentava la implicació de la mateixa amb la comissió, fins i tot, a nivell econòmic, perquè les arreglegades personalitzades, porta per porta de cases i comerços, suposaven una part considerable del pressupost. Per què s'ha perdut està tradició quan veiem que era bona per a tots...? Comoditat...? Falta de implicació...? Conceptes que en aquella època no podien ni esmentar-se, perquè era més que necessari l'esforç de tots. I en esta mateixa línia argumental, veuen vergonyós que en els passa carrers d'ara, trobem més musics que fallers i falleres. On està el respecte a la Fallera Major quan es va a arreglegar-la el dia de la seua presentació amb un nombre més que mínim de fallers? Moltes qüestions que es queden en l'aire, però que denota que, en este camp, alguna cosa no estem fent bé.

Aprofitant que la neta d'Andrés és enguany Fallera Major Infantil, i que com a iaio caldós ha acudit alguna que altra presentació, es planteja, com han de ser les presentacions? Quin era el seu objectiu i quin és actualment? On estan els apropòsits escrits exclusivament per a eixe acte com expressa el seu nom? Qui dirigeix les presentacions, les comissions o les Falleres Majors que moltes vegades pensen que l'acte és més seu que de la comissió? I la

Cort d'honor? Juga el seu paper o s'estan convertint en un element secundari? Fins i tot, traient-les de l'acte en si en algunes presentacions. Clar, i parlant de presentacions i estant Arturo, no podem deixar d'esmentar la figura del mantenidor. Ell que ha sigut mantenidor 8197 vegades, i recolzat per Vicent i Andrés, reclamen la figura del mantenidor buscat de forma expressa per la comissió a fi d'exaltar la Fallera Major i la seua Cort d'Honor, res més lluny que com ho fan en les exaltacions de les Falleres Majors de València o de Torrent, però que les comissions no li donen la mateixa importància. Les nostres tres protagonistes veuen impresentable que una presentació tinga tres, quatre..., fins huit mantenidors. Un fet inconcebible anys arrere, i que deixen damunt la taula per a reflexionar.

Enamorats com són els tres del monument, considerant-lo com l'element central de la festa, veuen amb tristor com cada vegada s'aposta menys per ell. "Pitjors monuments i amb més diners", és una de les seues frases lapidàries. Les comissions han perdut, o algunes no han tingut mai, l'objectiu de fer un bon monument com a eix principal de la comissió, i deixen ben clar que en pocs diners poden haver monuments de qualitat, i caldria exigir a les comissions una aposta més ferma pel mateix, i qui sap si dirigir la subvenció directament al monument poguera ser una solució efectiva.

Com dèiem abans, els temes van fluint un darrere altre, enllaçant-se de forma continuada i estant parlant del monument apareixen dos temes més que interessants: la competitivitat i relació entre les falles i els jurats. Recorden una època de moltíssima competitivitat, "pique", com recalca Vicent, però era una competitivitat molt sana, i en benefici de l'espectacle, i que va permetre donar un vot de qualitat a la festa, al temps que enriqueixia la germanor entre les comissions, perquè es lluitava per superar-se i veure qui ho feia millor per a emportar-se el primer premi, clar. I al mencionar el tema dels premis, inevitablement venen relacionats amb els jurats, i Arturo amb tants anys en Junta Local, i encarregat de buscar jurats, recorda que les bones relacions que tenia amb Junta Central feia que per a Torrent vingueren els jurats més qualificats del moment, i està és la principal conclusió, cal buscar uns jurats amb una qualificació concreta per a cada concurs, no per a tots els concursos valen els mateixos jurats. Són conscients de que és una de les tasques més complicades, però és un element fonamental, fins i tot, per a fomentar la bona relació entre les comissions. Així que qualificació i transparència, són requisits imprescindibles que ha de tindre qualsevol persona que haja de forma part d'un jurat.

I parlant de jurats i concursos, canviem totalment de terç, o de taula millor dit, i ens trobem parlant dels concursos culinaris, que tan de moda estan en l'actualitat, i que en la seua època eren pràcticament impensables. És

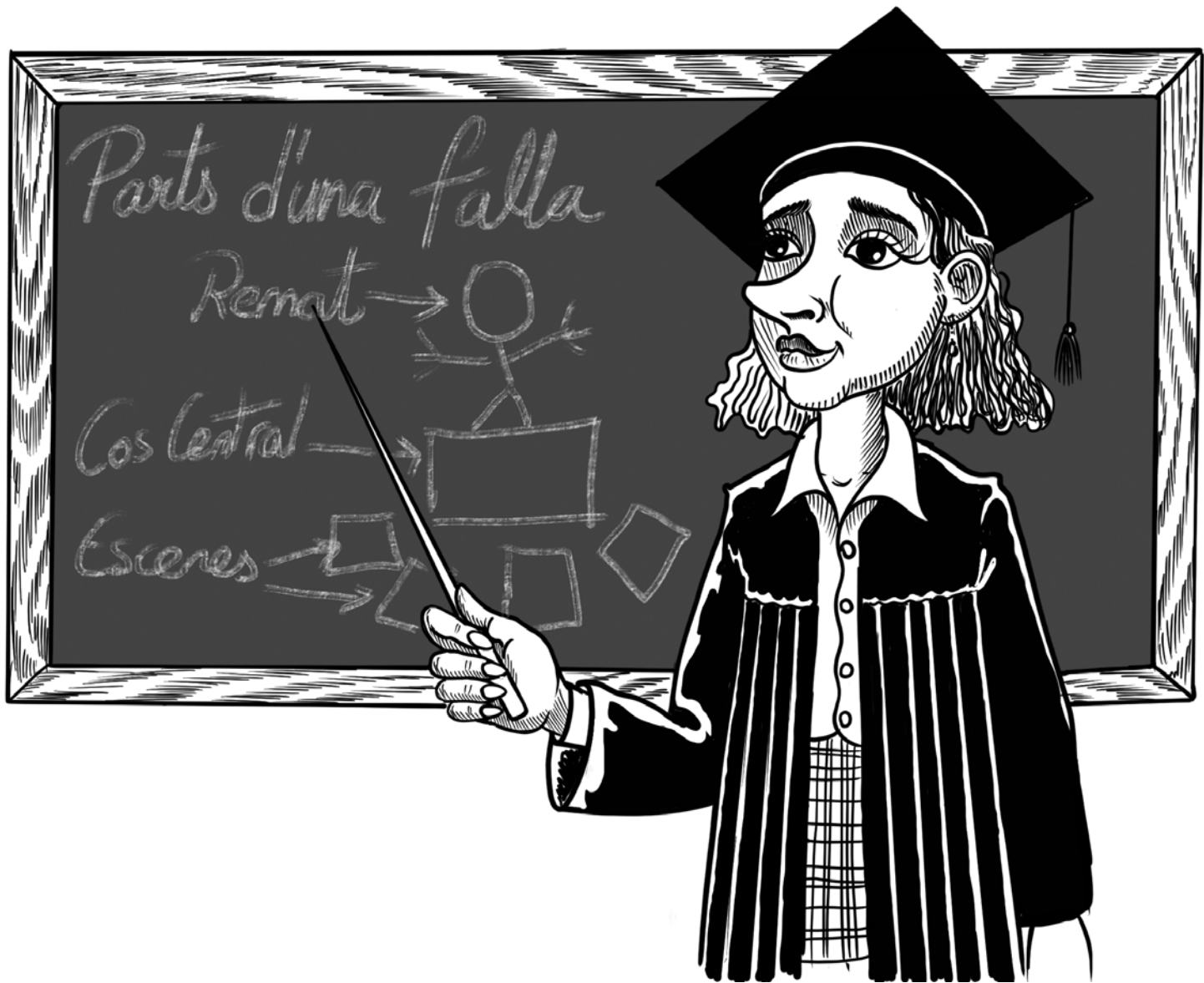
cert, que en aquell moment van aparèixer els concursos gastronòmics més antics, com el concurs de paella i els concursos de all i oli i all i pebre, però que res tenen que veure amb tota la varietat gastronòmica actual, i que l'objectiu no és promoure la cultura gastronòmica valenciana, donant a conèixer plats autòctons de la nostra terra, sinó aconseguir una rendibilitat econòmica amb la seua organització. Per este motiu, el nostres tertulians pensen que no poden estar mai al mateix nivell que altres concursos com el Cant de l'estoreta, Ornat de Carrer, Jocs Florals o Concurs d'indumentària que van nàixer en la seua època o altres que segueixen apostant per esta vessant cultural de més nova creació.

I per acabar, la qual cosa va costar molt, perquè amb ells seguiríem de conversa hores, hores i hores, van traure la importància de la Fallera Major del poble o de qualsevol comissió. Perquè pensen que la Fallera Major és una figura essencial dins de les comissions, cal tractar-la amb el màxim respecte, mimar-la i determinar molt bé quines són les seues funcions, estant sempre pendent d'ella i facilitar-li al màxim les obligacions del seu any. I què passa ara? Per què en els anys setanta o huitanta totes les comissions podien gaudir de tindre una Fallera Major, i ara vegem amb tristor com cada vegada

són més les comissions que un any o altre no tenen Fallera Major o Fallera Major infantil? I conscients dels temps que vivim segueixen pensant que la Fallera Major ha de ser una dona. I no volen acabar, sense destacar, que estan encantats de la incorporació de la dona a les Juntes Directives, la qual cosa ha sigut el major èxit de la època present. Ara bé, està incorporació, tan justa com positiva, no ha d'anar en detriment del paper fonamental que desenvolupa una Fallera Major en una comissió.

N'agraïm als tres la presència al nostre casal. Ha sigut un plaer compartir tota la seua sapiència fallera, i com no, agraïts pels fonaments que van crear al seu moment i que representen un dels pilars més importants de les falles de hui en dia. Ens acomiadem mirant el futur amb l'esperança de veure molta gent jove que s'incorpora a la festa, i mai millor utilitzada la paraula festa, desitjant que des de cada comissió, fins i tot, des de Junta Local, es puguem organitzar activitats, per a que esta incorporació a la festa, també siga una incorporació a la festa de les falles, i entre tots puguem recuperar la seua essència que tant enyoren persones com Arturo, Vicent, Andrés i moltes altres, que han fet possible que a Torrent es planten falles.

La lletra amb falla entra

“Dis-me-ho i ho oblide,
ensenya'm i ho recorde,
involucra'm i ho aprenc”
(Benjamin Franklin)

Recórrer a la variant del refrany “La lletra amb sang entra”, que a la seua vegada dóna nom a un quadre de Goya del segle XVIII i a una forma d'entendre l'educació fins fa uns anys no és una casualitat. L'educació no està allunyada de l'evolució de la societat, tot el contrari, és un reflex del que vivim al dia a dia, i si fa uns anys, la disciplina exagerada i el càstig, com representa el quadre de Goya, eren els valors primordials per abastar l'èxit i l'excel·lència educativa, hui, per sort, hem aconseguit que esta excel·lència estiga basada en una aprenentatge actiu amb un component sentimental imprescindible que permet a l'alumne gaudir amb el seu aprenentatge. Esta situació ideal, no sempre es dóna a l'escola tradicional, però si a les falles, on tenen un motor que és l'enveja de qualsevol sistema educatiu: la motivació i les ganes per participar i aprendre dels fallerets i falleretes.

Com tots sabem, a molts xiquets i xiquetes els resulta un gran sacrifici acudir cada dia a l'escola, però no, acudir a la falla, i és eixa percepció motivacional la que fa que l'aprenentatge s'introduisca dins d'un mateix, quasi sense adonar-se, adquirint els coneixements i competències per osmosis i sense quasi esforç, perquè realment volen aprendre. Un altra cita, en este cas de Benjamin Franklin, ve com anell al dit a representar esta situació inicial “Dis-me-ho i ho oblide, ensenya'm i ho recorde, involucra'm i ho aprenc”. Tots som conscients que la involucració dels nostres menuts en la falla multiplica el seu aprenentatge i és un model a exportar al sistema educatiu.

Esta reflexió inicial relacionant el món de les falles i el de l'educació naix en la pregunta central del nostre projecte, “I tu, com em veus?, qüestió que em porta a la ment tot el m'ha ensenyat i he après en el si d'esta, la meua comissió. Perquè per als que hem nascut, crescut

i passat moltes hores de nostra vida, i de la nostra infància al casal, recordem nombroses experiències que ens han suposat un veritable aprenentatge de coneixements i competències que completant la formació acadèmica han forjat la nostra actual personalitat. Per este motiu, i tal vegada influenciat per la deformació professional de dedicar-me a la docència, jo veig i admire, de la festa de les falles, la seua visió educadora i transmissora de valors, sentiments i coneixements més que necessària per aconseguir eixa formació integral com a persones, tan enyorada per famílies i societat.

Però, per evitar caure en la temptació d'estar davant una percepció partidista, influenciada pel meu voler a la festa i a l'ensenyança, he decidit acudir a professionals qualificats i experts en les dos matèries, fallers i docents, que des de la seua experiència del dia a dia han accedit a reflexionar al voltant de la relació del binomi “Educació-falles”, tant des del punt de vista de com una escola pot inculcar el voler de la festa en el seu dia a dia, i sobretot en les activitats del mes de març, com des de veure les comissions falleres com una altra escola, una escola on de forma informal s'ensenyen coneixements i competències que complementen la formació acadèmica que els xiquets i xiquetes reben en les escoles.

És clar que l'elecció d'estes persones no ha sigut a l'atzar, volíem persones que pogueren comparar la seua experiència fallera amb la seua experiència a l'aula i poder corroborar si és certa esta vesant educadora del món de les falles. A més, trobem el valor afegit que quasi tots els docents que hem participat en este anàlisi som fallers i falleres des de que vam nàixer i no sols comparem l'ensenyament que els xiquets i xiquetes poden rebre en l'actualitat en una comissió, sinó que podem explicar en primera persona el nostre propi aprenentatge, com podeu comprovar en els següents articles.

L'APRENTATGE PER COMPETÈNCIES... EL VA INVENTAR UN FALLER?

Jose Fdo. Andreu i Mora
Director Acadèmic
Escola Professional Xavier

Possiblement siga una heretgia pensar que quan en organismes europeus dissenyaren l'actual currículum educatiu de l'aprenentatge per competències tingueren com a model a una comissió fallera, però que una comissió siga un veritable exemple d'este aprenentatge és una realitat, perquè en ella els nostres xiquets i xiquetes adquireixen i complementen moltes de les competències que aprenen a les escoles.

Començant per la més evident, com és la competència lingüística en llengua valenciana, perquè els casals i les seues activitats s'han convertit en el reforç idoni de l'ensenyament del valencià. En una societat on, per desgràcia, el valencià no és la llengua més emprada, els menuts poden veure exemples reials de l'ús de la llengua i a més portant-la a la pràctica, que és com realment es veu si una competència esta adquirida. Activitats com la declamació, el teatre o els jocs florals son una clara mostra, però l'ús en el dia a dia dels casals, encara és més evident.

Però on realment trobem la força d'una comissió és en l'ensenyament de les competències socials i cíviques, tan necessàries per al desenvolupament i integració dels xiquets i xiquetes al seu entorn. Començant per conèixer i respectar la cultura i les tradicions d'un poble, participant en el cant de l'estoreta, la cavalcada o l'ornat de carrer; seguint amb el treball cooperatiu i en equip de les representacions teatrals, play-backs o competicions esportives, on també s'adquireix la competència en igualtat i no discriminació entre homes i dones participant tots junts en el mateix equip; continuant amb la competència comunicativa i d'expressió oral, sobretot en els parlaments dels màxims representants, i també amb les relacions multiedat amb altres membres de la comissió; sense oblidar valors com la tolerància i respecte als demés en la convivència al carrer de la setmana fallera o la solidaritat i altruisme dels nombrosos projectes solidaris que naixen dins de les comissions i que hi ha que saber inculcar en xiquets i xiquetes; i acabant en la competència artística i creativa tan demandada per la societat actual, i representada per moltes activitats ja esmentades o tallers de manualitats, visites als tallers dels artistes, concursos de dibuix...

Totes estes competències, i moltes més que segur que esteu pensant segons la idiosincràsia de cada comissió, ajuden a assolir la formació integral de la persona que apareix en els projectes educatius dels centres escolars.

LES FALLES AL MÓN DE L'EDUCACIÓ

Silvia Verdet i Olcina
Mestre secundària
Col·legi: La Encarnación (Sueca)

Què aporta el món de les falles a l'educació? El món de les falles en València es pot apreciar en tots els àmbits, però en educació que és on jo estic, es treballa i s'inculca com un moment de treball, de tradició, de cultura, de llum, color, soroll, música i companyerisme, ja que tots hem de treballar units per a que el projecte isca endavant. És una forma de treballar i divulgar la nostra llengua per mig dels actes i llibrets que expliquen com som i ajuden a conèixer-nos una mica més com a persones.

Tot açò unit clar està a la figura de Sant Josep, onomàstica que es celebra el dia gran de la nostra festa, on es cremen els monuments, les crítiques i sàtires per a començar de nou un any més amb esta LA NOSTRA FESTA.

EL MEU CASALM UN ALTRA ESCOLA
Pablo Benavent i Roig
Mestre Tutor de 5é EP
Madre Josefa Campos d'Alaquàs

Treballar en un centre escolar és una feina dura i generosa, per a la qual has de tindre vocació, no només actituds i aptituds. És el més paregut que hi ha a la vida en un casal. No només parlem de la setmana pròpia de festes, sinó també de tota la preparació durant l'any sencer per a que tot vaja rodant i poder dir al cremar el monument: "Enguany ha sigut un any especial". A les falles, com al col·legi, els xiquets/es poden viure, conviure, aprendre i gaudir, però sabem que d'una manera molt més intensa.

Hem d'exaltar i ser conscients de que els xiquets/es són importantíssims i potents a la vida fallera. Podríem dir des de la presentació infantil, on poden participar al teatre, als playbacks i pujant per les escales de l'Antonià, fins a l'última abraçada tan especial que li donen a la fallera major infantil perquè ja ha acabat el seu gran any. Pense en un futur on pugua millorar-se la festa, el fer cultura, les relacions de respecte entre diferents falles del poble i també la manera de tractar-se entre humans. Amb els nostres menors valencians podem fer una festa més gran.

LA MILLOR EXTRAESCOLAR
Ana Garcia i Gil
Directora de Infantil y Primaria.
Col·legi Don Jose Lluch d'Alboraia

Sempre he pensat que una falla era la millor extraescolar que uns pares podrien triar per als seus fills, i em vaig alegrar molt quan en la Crida de l'any passat, Daniela Gómez, Fallera Major Infantil de Valencia va corroborar i fer pública esta idea.

Perquè com a extraescolar compleix moltíssims requisits per a formar integralment un xiquet o xiqueta i desenrotllar la seua autonomia. I a més, comprèn quasi totes les àrees que actualment es contemplen en el currículum tant d'infantil com de primària i secundària.

Els xiquets en una falla poden aprendre: música, expressió escrita, expressió oral, dibuix, història, valencià, ètica, religió, esport, tradició... Tot açò treballant per competències on cada un desenrotlla els seus talents i aprèn noves habilitats, perquè en una falla es treballa molt en equip, és la seua principal característica. Una falla transmet un valor que hui en dia és molt difícil de trobar en qualsevol altre àmbit, en el que un xiquet es relacione fora del seu cercle familiar.

Este valor és "TREBALLAR PEL BÉ COMÚ". Els pares no trobaran un altre lloc on puguen viure este valor els seus fills. En una falla tots treballen per la falla i generosament inverteixen el seu temps sense esperar una gratificació, simplement pel bé de tots, per la il·lusió de tots, per passar-ho bé tots junts, per viure una sana competició del treball ben fet. En ella un xiquet mai se sent discriminat tots són importants, tots poden fer i aportar, totes les edats estan barrejades; els majors ensenyen als xicotets i viceversa.

Tots són un equip, una comissió i tots tenen la seua funció, tant el xiquet que balla en els playbacks que abans no sabia coordinar-se, com la xiqueta que declama una poesia i abans no era capaç de parlar en públic, els xiquets que realitzen els seus dibuixos per als distints concursos, els que ixen en el teatre, els que juguen al futbol, els que aprenen a cuinar, els que realitzen manualitats, els que canten les nades, els que escriuen poesies, toquen instruments...

Una infinitat d'activitats que es desenrotllen durant tot l'any i que fan que els xiquets i xiquetes d'una comissió aprenguen a viure.

Com a mestra sempre recomane als pares que s'apunten a una falla.

L'Escola de les Falles
Oscar Requena i Piles
Mestre de primària
Col·legi Monte Sión de Toront

Resumir en unes línies la vivència personal del que la falla m'ha ensenyat a mi o veure com ha complementat la formació acadèmica dels meus alumnes és complicat, i per este motiu vaig a fer una exposició concreta del que al meu parèixer les falles aporten a l'educació dels nostres xiquets/es, perquè les falles ens ensenyen:

- A ser solidaris, amb la participació innumerables projectes solidaris.
- A conèixer les tradicions, mostrar com viure-les, cuidar-les i transmetre-les a les noves generacions.
- A aprendre com les entitats culturals i premsa divulguen la festa per tot el món.
- A reforçar la nostra llengua, fent-la llengua vehicular de totes les activitats i mostrant tota la riquesa que atresora.
- Art..., a ser creatius, a conèixer com la realitat de la societat que ens rodeja es converteix en art als monuments.
- Que tot treball té una recompensa, els monuments es poden plantar gràcies a les hores, i hores de treball dels artistes fallers.
- Responsabilitat i cura en l'ús de material pirotècnic, que es pot fer extensible a altres facetes de la seua vida.
- A ser actius i actors, desenvolupant tota la vessant artística participant activament en obres de teatre o concursos de presentació.
- A potenciar la lectura en valencià mitjançant els llibrets, on poden conèixer de prop altres tradicions, gaudir d'un espai dedicat a ells i elles o recordar les vivències viscudes durant tot un any.
- A ser agraïts amb els seus patrons amb actes molt entranyables com són el trasllat i ofrena a la Mare de Déu i com no, en l'homenatge a San Josep del dia 19 de març.

Un llistat que podria ser inacabable, però crec que va ajudar prou a que l'Escola de les Falles, fóra declarada Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO, fent partícips a tots els alumnes i les alumnes de les escoles d'este guardó.

ELS VALORS DEL MON FALLER
Laura Izquierdo i Mullor
Mestra de primària
C.E Camarena Valterna

Què ensenyen les falles? Ens aporten molt més del que considerem, a través de la vivència en la cultura i tradició valenciana. Però si aprofundim un poc més podem trobar moltes més àrees educatives que ensenyen als xiquets.

Quan eres faller, aprens valors que la societat actual no destaca però que et forgen com a persona: la solidaritat, treball en equip, tolerància, comprensió, dedicació, esforç, i, especialment, un sentit de pertinença a la falla que genera un vincle irrompible. Perquè les Falles són i seran per sempre Sentiment i Emoció.

Un altre aspecte molt important és l'educació artística i creativa mitjançant de totes les activitats culturals que es realitzen com teatre, declamació, playbacks, etc., amb les quals, treballem la part de l'educació emocional, que és molt important per a que nostres fills cresquen amb una personalitat estable.

Les falles eduquen en valors i hui en dia és imprescindible per a formar xiquets i xiquetes que siguen capaços d'assumir nous reptes i comprometre's activament a la construcció d'un món millor.

PENSAMENTS D'UNA MESTRA.

Ruth Chuliá i Sena

Mestra de E. Infantil

San José y Santa Ana Trinitarias

Quan dic que el meu treball és ser mestra d'Educació Infantil, la gent només pensa en que em passe el dia cantant, jugant, pintant..., què bé!

Al pensar en el que es fa en una falla, poden pensar en berenars, traca, playbacks, culinaris..., de festa en festa! Totes estes activitats, tenen molt en comú.

Estes experiències ajuden a xiquets i no tan xiquets a que continuen formant-se com a persones, procés que crec que és continu i interminable. En els dos àmbits posem en pràctica normes de convivència, s'impliquen en activitats on l'esforç, la constància, la satisfacció, la superació i també la decepció, fan que t'òbriguem a un món ple de diferents punts de vista que t'ajuden a créixer.

Moltes vegades, aprenem per imitació. Les persones que ens rodegen i que són importants per a nosaltres se transformen en model a seguir. Els nostres majors són les nostres referències, que com els mestres, acompanyen els alumnes en tot el procés d'aprenentatge, però, poc a poc van deixant que les noves generacions vagen tenint un paper més actiu. Des d'ací el meu homenatge a estes grans persones. Els nostres mestres, els nostres majors.

LA FALLA, UNA ESCOLA MÉS

Loli Carrascosa i Requena

Tutora de 5é de primaria

Col·legi Ntra. Sra. De Fátima de València

Sempre he tingut clar que la falla ensenya, però aprofundint... qué ensenya???

Per a la meua investigació, he fet un treball de camp, i no en qualsevol camp, sino al mateix camp de batalla...

- Lloc de la investigació: Aula de 5é A del col·legi Ntra.Sra. de Fátima de València.
- Subjectes de la investigació: A l'aula hi han 26 xiquets/es dels quals 17 pertanyen a alguna comissió, i en concret 2 xiquetes són enguany falleres majors infantils de les seues respectives comissions.
- Hipòtesi: La falla ensenya.
- Metodologia: He fet la pregunta: "Què t'ensenya la falla? Què aprens a la falla?"
- Resultats: "Conèixer i voler València" "La nostra cultura i tradició". Identitat. "Amb esforç es pot aconseguir tot, com els ninots per a una falla meravellosa". Constància. "Veure les cercaviles i les mascletades amb la família" "Fer molts amics". Habilitats socials. "Tirar petards" "No tot és tirar petards". Responsabilitat. "Ser fallera major per a mi és un compromís que tries" "Treball durant tot el any" Compromís. "Passar temps amb la meua família escollida" "Els monuments i els cartells ens ensenyen a veure la realitat amb sentit del humor". Empatia.

Estos xiquets estan dient-nos com, a la falla, aprenen educació emocional, pilar fonamental que cal acompanyar l'aprenentatge a les aules.

"Educar la ment sense educar el cor, no és educar de cap manera." Aristóteles.

Conclusió: Vists els resultats, la conclusió és cosa vostra... Ensenyen o no ensenyen les falles?

Jo em quede ací...

Julio Palop i Andreu

Mestre 6é Primària

Col·legi Ntra. Sra. del Carmen i San Vicent de Paúl de València

“Jo me'n vaig a Disneyland París”, em diu Lara.

“Nosaltres anem a Sierra Nevada a esquiar”, comenta Luis.

“Puix els meus pares i jo estarem tots els dies en la falla”, afirma Jose.

“A més, la cosina germana és la Fallera Major Infantil enguany”, afegeix...

Els meus alumnes, com la resta de valencians, es divideixen en dos grups: els que aprofiten les Falles per a fugir del rebombori, dels petards, de les aglomeracions i dels saraus nocturns, i els que, com jo, es queden a viure i a participar activament en una de les festes més belles i insòlites que existeixen.

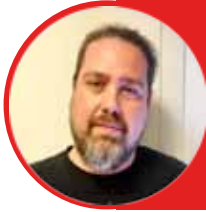
“A què tu també eres faller, Julio?”, em pregunten els del bàndol fester, per a guanyar seguretat.

És prou difícil tractar d'expressar en unes poques línies en què ajuden les Falles al treball del docent o, dit d'una altra manera, què i com les Falles ensenyen. De tota manera, vaig a intentar-ho. Curteta i al peu, com als vells temps.

En primer lloc, l'existència de les Falles ajuda a conèixer-les, reconeixent-les i en la majoria de casos apreciant-les com una de les festes més importants de València. En este sentit, les Falles són fantàstiques per a incorporar a l'aprenentatge dels alumnes aspectes de la cultura popular i les tradicions valencianes, com ara la música, la indumentària o la gastronomia. Cal destacar especialment la irrefrenable passió per la pólvora i els petards que els xiquets valencians, de naixement i d'adopció, desenrotllen per simpatia o per imitació, bé als voltants de les seues comissions falleres, bé als de les seues escoles. L'1 de març s'obri la veda dels petards i, a la porta del cole, es nota. Quinze dies després, quan m'acomia de d'ells, abans de la setmana fallera, només els demane una cosa: coneixement!

Els monuments fallers amb la seua enorme càrrega satírica contribueixen a desenrotllar la capacitat crítica dels xavals, fent-los veure i entendre les ironies i els dobles sentits, i provocant en ells el dubte i l'interrogant personal davant de les situacions en ells caricaturitzades. La capacitat artística i la creativitat dels xiquets i joves, tan trobada a faltar i demandada en alguns fòrums com evidents en un monument faller i en gran part de les activitats de les comissions, també troben el seu espai en l'escola quan els alumnes creen, del no-res, el monument faller escolar o quan dissenyen el banderí que representa la seua classe. I ací apareixen el gust per les coses ben fetes i belles i l'esforç que suposa realitzar-les. Fins i tot, quan van a ser víctima de les flames.

Per si açò fóra poc, en les llars de “la capi” que freqüente de dilluns a divendres en horari escolar, les Falles potencien i afavoreixen l'ús del valencià, la meua llengua, la que empre per a pensar, encara que siga poc, i comunicar-me amb els meus sers volguts i que en certes zones de València és malauradament tan conegut i emprat com el swagili. Per açò i per moltes coses més, les Falles ensenyen i molt. I mentre açò continue sent així, seguiré quedant-me en “la millor terreta del Món” i gaudint-ne de la setmana gran.

LA FALLA DE L'ESCOLA
Jose Luis Campillo i Ruiz
Secundària Batxillerat
Col·legi Monte Si3n de Torent

Com cada any, a les 5:30 a.m. sona el despertador. És nit tancada i a casa tots dormen. En silenci prepare un cafè i em vist. Agafe una bossa amb claus, tornavis un parell de retoladors i el meu mono de treball, i isc de casa en direcció al “pati rosa”.

S3n les 6:15 quan arribe, ja que, encara que quedem a i mitja, sempre m´estime m3s ser el primer, per3... , rares vegades ho aconseguisc.

Allí està ja Izan, arraulit en una columna. A penes se li veuen els ulls, ja que a eixes hores encara fa fred. Izan no ha parat de currar en el taller estos 3ltims dies, sempre disposat a tot, a carregar, sostindre, tallar o clavar. Em sembla mentida quan ho recorde al final de la classe els dies de correcció de treballs. - “Izan, has fet l'exercici?. No. -contestava sempre. I és que en classe de plàstica el seu 3ltim treball, que jo recorde, data d'allà per setembre de 2018.

Als pocs minuts arriba “La Sheila”, amb el seu monyo alt. La reina de la caladora. Quin art té quan de retallar xapa es tracta! I pensar que a principi de curs feia servir la serra de calar com si fos un xerrac: Ris, ras, ris, ras... iMaestro, esta sierra está rota!

Arriben junts Paco i Tania, inseparables. Quina matinejada s'han pegat, ells que solen arribar tots els dies a segona hora perquè “s'entretenen”. Bon dia, quan mamprenem? - pregunten.

En donar les 6:30 estem pràcticament tots. Ansiosos per rematar el treball d'estos mesos. Ells i elles que entre tots acumulen m3s suspesos que la resta de la seua classe, durant unes setmanes han sigut una família, aprenent un ofici, manejant eines que molts desconeixien i compartint moments bons i roins. Per a mi, a l' escola de les falles, han sigut tots de 10 i és hora de demostrar-ho.

Arriba Santi amb les claus del col·legi, i els nervis i l'emoci3 se'ls veu als ulls. Xics, xiques... podem mamprendre la “plantà”.

LES FALLES EN EQUIP
Gonzalo Bueno i Fernández
Mestre de primària
Col·legi: Ave Maria de Penyaraja

Les Falles en el meu cas particular proporciona un projecte de centre on tots els nivells des d' infantil fins a 4t d' ESO treballen colze amb colze per dur endavant el que finalment es plantarà en mig del pati i que simbolitza tot all3 que volem que desaparega i es puga millorar del nostre centre, del nostre barri i de la nostra societat.

Els alumnes arriben a entendre el món de les falles no sols com festa i diversió sin3 que també es cultura, tradició, treball i cooperació.

A m3s del que el monument representa, també es treballa la devoci3 que li tenim en esta terra a la nostra patrona La Verge dels Desemparats, fent una ofrena de flors que despr3s servirà per a fer un xicotet tapis.

La meua opini3 és que les falles és la unió de sentiment i devoci3 que duguem en les nostres arrels i que fan d' esta festa una de les m3s grans i importants del món.

LES FALLES ENSENYEN?

María Carratalá i Ferrandis
Mestra d'Educació Infantil
Col·legi La Puríssima

Clar que sí, ensenyen i molt, perquè inculquen el sentit de pertinença a un lloc que provoca que dins dels nostres menuts afloren les ganes de treballar per un bé comú.

Les falles com associacions culturals que són, realitzen moltes activitats que transmeten tradicions i cultura entrelaçades amb valors que conformen els fonaments d'esta festa.

Algunes com el concurs de teatre o de declamació, que a més de desenvolupar la seua memòria, els fan coneixedors de la nostra llengua a més d'aprendre a parlar en públic i superar la seua timidesa, fins i tot, en els jocs florals que organitza esta comissió desenvolupen la seua creativitat i destresa per a escriure poesia.

Però la cosa no es queda ací. A través de alguns concursos com "A Torrent no li falles", "Indumentària Valenciana" o "El cant de l'estoreta" els nostres xiquets coneixen la història de la pròpia terra i els seus avantpassats com són, la indumentària i les diferents festes i oficis d'una manera lúdica.

En les falles també es transmeten les ganes de superació per fer-ho millor que l'any anterior així com el treball en equip per aconseguir els objectius marcats i l'emoció per haver participat i obtenir els resultats esperats o assumir els no desitjats, reforçant així la seua tolerància al fracàs.

I com no, no em puc oblidar d'eixes colles d'amics que es formen des de ben menuts i que forgen llaços d'amistat, respecte, voler, germanor, admiració... amb els que comparteixen grans moments i aprenen a socialitzar-se.

Per acabar no volguera deixar de mencionar el meravellós paper que fan els nostres xiquets representant les seues comissions com a Presidents i Falleres Majors Infants, que a més de passar-ho bé, també accepten una gran responsabilitat i a més, aprenen a desenvolupar-se en diferents àmbits i a gestionar el seu temps per anar a tots els llocs sense desatendre les seues tasques com a bons estudiants.

APRENENT AMB LES FALLES

Manuel González i García
Professor de secundària de Matemàtiques
Col·legi Larrodé Cooperativa Valenciana. Catarroja.

Durant molt de temps he sigut professor de secundària de Tecnologia. Ara de Matemàtiques. En els dos casos les falles troben un lloc, durant la segona avaluació, normalment començant febrer fins a la cremà de la falla del col·legi i les vacances de Falles.

El món de les falles s'aprofita de la complexitat, universalitat, bellesa, art, oficis i tot el que l'envolta per donar suport a problemes de matemàtiques, càlculs, pressupostos, fraccions, percentatges, ...; per a la realització de projectes, informes, memòries, ...; i per suposat per a la falla del col·legi, bé siga participant del cos central, realitzant ninots i escenes, o en alguns cursos ajudant a muntar la falla el dia de la cremà.

No sé com ho faran en altres regions d'Espanya, però nosaltres tenim la gran sort de poder tindre les falles al nostre abast per, d'una banda transmetre als nostres alumnes la forma en què ho vivim i, d'altra, aprofitar-nos de la forma en que ells viuen les falles per crear llaços amb les assignatures que impartim.

Bones falles a tots.

UNITAT DIDÀCTICA "LES FALLES"

Justificaci3:

Treballarem el tema de les falles per a que l' estudiant pugua conèixer les tradicions m3s arrelades del Poble Valenci3. És la festa m3s representativa per l' alt contingut en cultura, arrels, sentiment i bellesa, motius pels que va ser declarada per la Unesco, Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

Contextualitzaci3:

La festa de les falles es troba representada en molts racons de la Comunitat Valenciana. Es tracta d' una zona plena de llum i color, on l' olor a mar, p3lvora i tarongina inunden tots els carrers de cada poble o ciutat. Els seus principals participants s' anomenen "fallers i falleres", i es caracteritzen per ser gent humil, treballadora i amant de les tradicions.

Objectius:

- 1- Origen
- 2- Indument3ria
- 3- Pirotècnia
- 4- M3sica
- 5- Falleres Majors
- 6- Monuments
- 7- Actes

Criteris d' Avaluaci3:

- 1- Conèixer la hist3ria de la nostra festa.
- 2- Identificar els diferents vestits i complements
- 3- Obtindre el "CRE" per a poder tirar masclets.
- 4- Conèixer "L' Himne de València" i "El Faller".
- 5- Exaltar les nostres Regines.
- 6- Valorar la bellesa i el gui3 d' un monument.
- 7- Participar en la Plant3, Trasllat, Ofrena i Crem3.

Elements transversals:

- Col·laborar amb esforç i compromís en la preparaci3 d' actes com les presentacions, cavalcades i ornament de carrers.
- Gaudir de la festa divertint-se i passant-s' ho b3, sense perdre el control i aprofitar l' ocasi3 per conèixer gent i augmentar el nucli d' amistats.
- Participar en els actes culinaris que s' organitzen amb tots els fallers i falleres junt amb els amics o veïns que s' apunten, aix3 s' i, amb una dieta basada en la paella, els bunyols i el xocolate.
- Experimentar la satisfacci3 de conèixer de primera m3 els diferents oficis que ixen a relluir en la preparaci3 o desenvolupament de cadascuna de les activitats.
- Fomentar l' ús i divulgaci3 del valenci3, tant de forma oral com escrita, entre tots els membres de la comissi3, sense por ni recel, sin3 amb orgull i satisfacci3.

Educaci3 en valors:

- Germanor Fallera, a trav3s d' una relaci3 d' amicitat i companyerisme entre tots els fallers i falleres, tant de la comissi3 com de totes les altres.
- Operaci3 Quilo i altres actes solidaris, col·laborant de manera desinteressada per a ajudar els m3s necessitats.
- Compromís amb la comissi3 que representa, treballant en grup i fomentant les bones relacions.
- Potenciar el respecte i l' estima per la llengua, la hist3ria i les tradicions del poble valenci3 des de ben menuts.

I
♥
FALLAS

I SI NO ENS VEUEN?

La passió, entusiasme i intensitat amb la que els fallers vivim la festa de les falles, especialment, la setmana fallera, fa que moltes vegades perdem la percepció real de l'abast i coneixement d'ella fora de nosaltres i el nostre entorn. L'allau de gent que ens visita i que ompli els carrers dels nostres pobles, sobretot del cap i casal, ens fa tindre la imatge de que estem davant d'una festa de reconeixement mundial, encara més, després de la designació de les falles com Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO a desembre de l'any 2016.

A pesar dels nostres limitats recursos i aprofitant la globalitat que ens ofereixen les noves tecnologies, hem volgut eixir al món i assabentar-nos del coneixement real que a l'exterior es té de la nostra

festa de les falles. I si com haveu llegit al preàmbul i en altres articles, l'eix central del nostre projecte global d'enguany és saber com diversos col·lectius veuen al món de les falles, i per això a tots els hem fet la mateixa pregunta: I tu, com em veus?

Amb les respostes arribades d'altres països ens hem emportat una decebedora notícia, perquè, realment no ens veuen, i amb un element encara més greu, perquè les persones que han contestat el qüestionari són totes conegudes de fallers i falleres de la nostra comissió, i se suposava que algun coneixement previ podien tindre. Per este motiu hem canviat la direcció d'este miniestudi centrant-nos, no en com es veuen, sinó si realment a l'exterior la festa de les falles és prou reconeguda i si eixe reconeixement pot suposar

Aisha
31 anys
Singapore

“No conec les falles, però pense que són una festa religiosa”

Naomy Thibeaut
16 anys
Canadá

“Abans de conèixer les falles per un amic, d'Espanya coneixia La Tomatina”

Alexandre Marques
41 anys
Brasilia (Brasil)

“L'amor em va presentar la festa de les falles”

Bram Verbruggen

42 anys

Països Baixos

“Al meu país mai he vist les falles a la TV”

un motiu per a visitar-nos i conèixer-les de primera mà.

L'estudi l'hem realitzat en un senzill qüestionari de nou preguntes, del que a continuació passarem a analitzar cadascuna de les qüestions des de dos àmbits, primer explicant la justificació del perquè fem la pregunta i després analitzant les respostes rebudes.

Una vegada contestades les dades bàsiques d'identificació, sobretot per a conèixer els llocs de procedència dels enquestats, comencem el qüestionari amb una pregunta molt general: Quines festes coneixes a nivell internacional? Si vos adoneu, hem començat sense fer cap referència a la festa, hem volgut conèixer si de forma inconscient i sense anomenar la festa de les falles, és coneguda a nivell internacional, buscant no influir en la resposta i saber així la repercussió real de la nostra festa. La resposta no pot ser més aclaridora, sols un 15%

coneixen la nostra festa com una festa internacional, unes primeres dades que ens indiquen clarament que la nostra idea inicial era equivocada i donen una primera visió d'una festa que, en quant a promoció exterior, la tenim sobrevalorada.

Continuem amb una segon pregunta sense referència alguna al món de les falles: Quines són les principals festes al teu país? Hi volem situar l'entrevistat en un entorn festiu, saber el coneixement que té de la existència i celebració de festes semblant a les falles, perquè clar, si no coneix ni les festes del seu país, difícilment va a conèixer una festa que es celebra a milers i milers de kilòmetres. Esta resposta ens la vam trobar en dos persones, motiu que va fer que les respostes foren eliminades per no considerar-les representatives. Les respostes han sigut múltiples, però com dèiem abans estes respostes no són objecte del nostre estudi, sinó que la pregunta ens puga servir com a filtre per a les següents qüestions.

Yusrisham

44 anys

Negeri Sembilan (Malasia)

“El Hari Raya de Singapur és l'única festa internacional que conec”

I de colp arriben les falles en la tercera qüestió, sense més introducció, una pregunta senzilla, clara i directa: Coneixes la festa de les falles? Amb la que busquem una resposta igual de clara, sí o no? I la resposta ens sorprèn, perquè sols en nomenar el nom de “falles” el seu coneixement augmenta, i del quasi nul coneixement que apareixia en la primera qüestió passem a un 55% de respostes afirmatives. Resposta que ens fa molt que pensar, i que ens podia fer mirar al futur amb optimisme, perquè si sols d'escoltar el nom són reconegudes, podem pensar que no estem tant lluny d'aconseguir ser una festa referent al món.

Però arriba la qüestió quarta: Quines festes coneixes d'Espanya? I amb un llistat entre les que es troben el Carnestoltes de Tenerife, la Tomatina de Bunyol, la Fira d'Abril de Sevilla, els Sanfermins de Pamplona i els Moros i Cristians d'Alcoi, i l'opció d'anomenar altres festes, la resposta de les falles com a festa coneguda d'Espanya sols és indicada per tres persones. És clar que no apareix en el llistat inicial,

fet que està realitzat de forma intencionada, perquè si en la pregunta d'abans ja parlàvem de les falles no hem volgut tornar a reforçar la seua presència, sols havia que indicar-la en l'opció d'altres, i ens trobem amb una realitat trista i desoladora amb la posició que ocupem dins d'un ranking de festes celebrades al nostre país. I com a curiositat, que cal analitzar, fins i tot, aprendre d'ella, trobem que la festa més coneguda entre els entrevistats és La Tomatina, amb un 53% de reconeixement, que com tots coneixem és una festa d'una sola població i amb un impacte socio-econòmic molt inferior al de les falles, però que a nivell de coneixement exterior està més que ben considerada.

Volent superar esta primera decepció, continuem amb una qüestió dirigida als que coneixen el món de les falles: En cas de conèixer les falles, com les vas conèixer? I la resposta majoritària és per amistat i pel boca a boca. Tan sols trobem dos respostes que en contenen que van conèixer-les a l'universitat i després d'un estudi al voltant d'Espanya i les seues

festes. Reflexió esperada pel que van dir a l'inici que la majoria d'entrevistats són coneguts i conegudes de fallers i falleres de la comissió i que també ens deixa una primera idea, que confirmarem després, com que la presència mediàtica de la festa de les falles en estos països és pràcticament nul·la.

La sisena pregunta està dirigida a la majoria dels entrevistats, que van dir que no coneixien les falles, per a obtenir una primera opinió del que ells podien pensar de nosaltres i de com ens veien sense conèixer-nos. I darrere la qüestió: En cas de no conèixer-les, què creus que són? La resposta és l'esperada, perquè ens tornen a repetir que no les coneixen. Alguns s'atreveixen a aventurar-se i parlen d'una festa regional de música i balls, i altres dos fan referència al foc i a la cremà de ninots, o fins i tot, a una festa religiosa, però la majoria incideix en el seu desconeixement.

Continuem amb el qüestionari i volem amb la setena qüestió conèixer unes primeres causes d'este desconeixement, i si estem preguntant a gent de

tot el món, cal que fem referència als mitjans de comunicació com element difusor de les falles a l'estranger, per poder assabentar-nos si les falles, els seus actes, les seues activitats i sobretot, la seua setmana gran són notícia que es publica en els mitjans dels seus països. I a la pregunta de: Al teu país, les falles apareixen en TV, premsa, ràdio o altre mitjà de comunicació? I buscant una resposta concreta de sí o no, les dades són aclaridores, perquè sols un 16% han escoltat parlar d'elles, percentatge molt per davall de les nostres expectatives inicials. És cert, que qualsevol percentatge no és pot analitzar de forma estàtica, caldria conèixer-ne i veure si amb els anys este percentatge va en augment o segueix estan sempre en xifres similars. És evident que d'esta qüestió podem extreure una conclusió clara, com es sol dir, el que no es comunica no existeix, i si per als mitjans de comunicació d'altres països no som suficientment rellevants com per a ser notícia per si mateixa, caldrà plantejar-nos si ens interessa com a festa augmentar més la inversió a fi de promocionar-la directament a l'exterior.

Sandrina Antunes

42 anys

França

“Conec les falles gràcies a un amic de Torrent”

Kalpana Ramasamy

39 anys

India

“D’Espanya conec i m’encanta el Carnaval de Tenerife”

Un dels fets rellevants que ens feia pensar que l'aparició en el mitjans de comunicació estranger fóra major és ser festa declarada Patrimoni de la Humanitat, però sembla que este reconeixement tan important per a nosaltres no acaba de ser el motor que buscàvem per a la promoció exterior de la festa, almenys entre els nostres entrevistats, perquè a la pregunta de: Saps que les falles són festa declarada Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO? Sols un 28% són sabedors d'esta distinció, pel que possiblement este reconeixement no tinga la suficient incidència en les persones de carrer, com si que ho pot tindre a nivell institucional, per haver obert portes de fires i festivals o pel guardó aconseguit. Però, no resulta suficient per a que el coneixement de les falles arriben a nivells de ciutadans particulars, que a la fi, són els majors consumidors potencials de la nostra festa.

Per acabar, una pregunta que obri una porta d'esperança cap al futur, o al menys en la nostra

opinió, perquè després de les preguntes anteriors i d'almenys que quasi tots els entrevistats tinguen una mínima idea de l'existència de la festa de les falles, un 57% ens han contestat que sí a la pregunta: Visitar les falles, és una opció de viatge que t'has plantejat alguna vegada? És a dir, que malgrat el desconeixement inicial, estem davant d'un col·lectiu potencialment interessat en viatjar a València per gaudir de la festa de les falles. En este punt volem afegir una informació addicional, perquè a alguns dels entrevistats que ens han dit que sí, ens van fer el favor d'acudir a Agències de viatges dels seus països i no hi havien paquets organitzats per a visitar les falles en març. Havien de fer-los un viatge a la seua mida, idea que és corroborada pel nostre amic i faller, Arturo Mil, comercial de l'agència majorista Club Amèrica, que és cert que no coneix tots els països, però en els que ell treballa està opció de paquets exclusius per viure les falles pràcticament no s'ofereix.

Una vegada analitzades les conclusions obtingudes en cada una de les qüestions hem volgut confrontar-les i corroborar-les amb una de les persones que més ha estudiat i està treballant per promocionar la festa de les falles fora de les nostres fronteres, Montse Català, una veritable experta en la matèria i que actualment és Vicepresidenta de Comunicació i Promoció del Patrimoni.

Abans de res, agrair la seua predisposició i amabilitat a col·laborar en el nostre anàlisi, sobretot estant en una de les setmanes més intenses per a JCF, com era la setmana prèvia a les exaltacions i a més, coincidint amb la fira de FITUR, on les falles juguen un paper rellevant representant a la ciutat.

Per començar esta conversa, fem referència a una entrevista que el 10 de març de 2015 li va fer el diari El Mundo, en la que, acabada d'arribar a JCF, afirmava: "Les falles no es coneixen. És una realitat

que hem d'acceptar per a començar a treballar", i que va suposar el punt de partida d'un intens treball en pro de la promoció de les falles. Hui, quasi 4 anys després, ens confirma aquella percepció, les falles segueixen sense tindre la repercussió que nosaltres pensem. S'ha treballat de valent, estem fent coses, però el camí és molt llarg. Possiblement els fallers hem pensat que les falles tenien la suficient força per a promocionar-se per si soles i no ens hem parat a pensar que necessitaven una empenta en forma d'accions i fets. Així, fins al "Llibre del Patrimoni" de l'any 2016, no hi havia cap publicació oficial en un idioma estranger, i este llibre és publica en anglès per poder arribar a un major públic potencial. En l'actualitat, ja s'ha publicat un III volum, que ajuda a conèixer totes les vessants del món de les falles.

Arribat este moment, Montse ens planteja una més que interessant reflexió en veu alta: Realment necessitem promocionar més la festa? Pot València

Cameron
27 anys
Elgin (Escocia)

"Si vius a València, escoltes
parlar-ne tots els dies."

assumir un major nombre de turistes a la setmana fallera? L'ocupació hotelera de la setmana és del 100%, en València i tota l'àrea metropolitana, i la imatge d'una ciutat plena de gom a gom és més que habitual, i a vegades fa pensar que una massificació tan multitudinària no fa bé a la festa. La resposta és buscar un equilibri, i sobretot, tindre un full de ruta molt clar, per a saber què promocionar, com promocionar, per a qui promocionar i per a què promocionar.

Este full de ruta que Montse té més que clar, ha fet que durant els últims anys s'hagen portat endavant diversos projectes encaminats a l'objectiu que estem buscant, i entre altres podríem destacar els següents:

1. "Club d'ambaixadors fallers". Grup d'unes 50 persones que es va crear per a promoure la candidatura de les falles a Patrimoni Immaterial de la UNESCO, i que està format per qualsevol

persona que vivint a l'estranger ajude a promocionar la festa de les falles. Així, a este grup podem trobar, enamorats de la festa, com un holandès que vivint al seu país està censat en una falla de València sense saber quan pot vindre a gaudir "insitu" de les falles, estrangers amb antecedents valencians, valencians que viuen a l'exterior o les mateixes cases regionals de Valencia a l'exterior.

2. Publicacions anuals trilingües, com hem dit abans, era necessari publicar textos on els estrangers pogueren entendre que és el món de les falles, i quina millor forma de fer-ho que amb publicacions en llengua anglesa. A més, són publicacions més modernes, amb molt d'impacte visual que fan de reclam per a qui vol conèixer la festa i complementades amb explicacions en un idioma que entenen perfectament.

Montse Català

Vicepresidenta de Comunicació i Promoció del Patrimoni.

"Cal trobar un equilibri entre promoció exterior i massificació de la festa en la setmana gran de falles"

"Comissions, Junta Central i Juntas Locals han d'anar de la mà, amb polítiques comunicatives comuns"

Sara Ramírez
26 anys
Medelin (Colombia)

“Els Sanfermins són la festa més coneguda d’Espanya”

3. L’augment de l’ús de les xarxes socials dirigides al mercat exterior amb la marca específica creada per este motiu “The Falles Festival”, on des de les distintes xarxes, Facebook (@TheFallesFestival), Twitter (@FallesFestival) o Instagram (thefallesfestival), com a més representatives, buscar transmetre a base d’imatges com és la nostra festa.
4. La creació de la web <http://fallasfromvalencia.com/>, independent de la web de Junta Central, amb una imatge molt més visual i traduïda en 7 idiomes, en la que té una importància especial els reportatges que mitjans de comunicació autòctons de cada país realitzen explicant com són i com es viuen les falles, i que al ser emeses per ells mateixa, prompte es tornen virals.

En esta línia Montse, ens conta la campanya que es va dur a terme l’any passat contactant amb els “Instagramers” valencians més influents, als que van invitar a visitar de forma exclusiva l’Exposició

del Ninot o a viure de des de dins una mascletà, i així amb les imatges i vídeos que ells publicaven a les seues xarxes poder arribar al major nombre de públic, aprofitant els milers i milers de seguidors que ells tenen.

Tots estos projectes són el resultat d’hores i hores de treball, perquè encara que ens sembla un òrgan molt potent, Junta Central Fallera, té un important inconvenient al ser un Organisme Autònom Municipal, fet que implica no tindre un pressupost espefici per a promoció, sinó que depèn de la Regidoria de Turisme, i que s’entén que no sols tinga com a objectiu promocionar les falles, sinó que utilitze els seus recursos per a potenciar altres aspectes destacables de la ciutat com l’art, la música, la gastronomia, la cultura..., i esta falta de recursos, afecta tant a l’hora de realitzar campanyes de promoció exterior com a l’hora de contractar personal, perquè cal destacar que el personal de la delegació és totalment voluntari, i realitza la tasca de forma desinteressada, fet que és

Eduardo Levy

67 anys

Rio (Brasil)

“No conec res de la festa de les falles”

més que valorable. En la mateixa línia i que també es pot considerar un impediment important per a fer polítiques de promoció exterior, trobem que als Estatuts de Junta Central Fallera no apareix cap referència referida a la promoció de la festa, la qual cosa no facilita gens l'obtenció de recursos, al no existir una exigència reglamentaria que ajude en la reivindicació.

Un dels moments de major impacte i d'alegria per a tota la delegació, fou aconseguir el reconeixement atorgat per la UNESCO de concedir a les falles ser Patrimoni Immateral de la Humanitat, un fet que ha pogut marcar un abans i un després de la festa, però no a nivell econòmic ni, fins i tot, de promoció exterior, però sí com a reconeixement de ser una de les festes excel·lents de tot el món, un segell de qualitat i un motiu de viatjar per a un determinat turisme d'elit, però el més important és que este guardó comporta implícit una responsabilitat conjunta de tot el món de les falles per mantindre el llistó de la festa en el més alts dels nivells, el qual, ens permetrà

seguir evolucionant, però, per suposat amb un ferm compromís per part de tot el col·lectiu faller.

Amb esta esperançadora mirada al futur d'una festa que en estos moments té una base més que solida, anem a acabar una més que agradable xarrada, i que podria durar hores per la gran cordialitat i passió per la festa en la que ens atén Montse. Però abans d'acabar, li preguntem quines recomanacions faria a les comissions per a poder aportar el seu granet d'arena en la promoció de les falles, i en aporta dos idees claus:

- a. La primera té molta relació en les polítiques comunicatives que es fan des de Junta Central, i és donar-li un correcte ús a les xarxes socials. Elles són una ferramenta molt potent, debades i que les falles caldria quasi que les professionalitzaren, o al menys, posaren darrere de la gestió d'estes xarxes a gent preparada i formada, per garantir una comunicació més eficaç. També és molt important que totes les comunicacions puguem

seguir una política comunicativa el més comuna possible, utilitzant els hashtags que recomana Junta Central i puguen permetre arribar a ser trending-tòpic a nivell nacional com ho vam aconseguir en la Crida de l'any passat. El resum d'esta idea és molt clar i senzill, i ve representat en un dels hashtags que es promouen des de Junta, perquè el #juntsmolemmes, és una precisa i clara declaració d'intencions del que junts podem aconseguir.

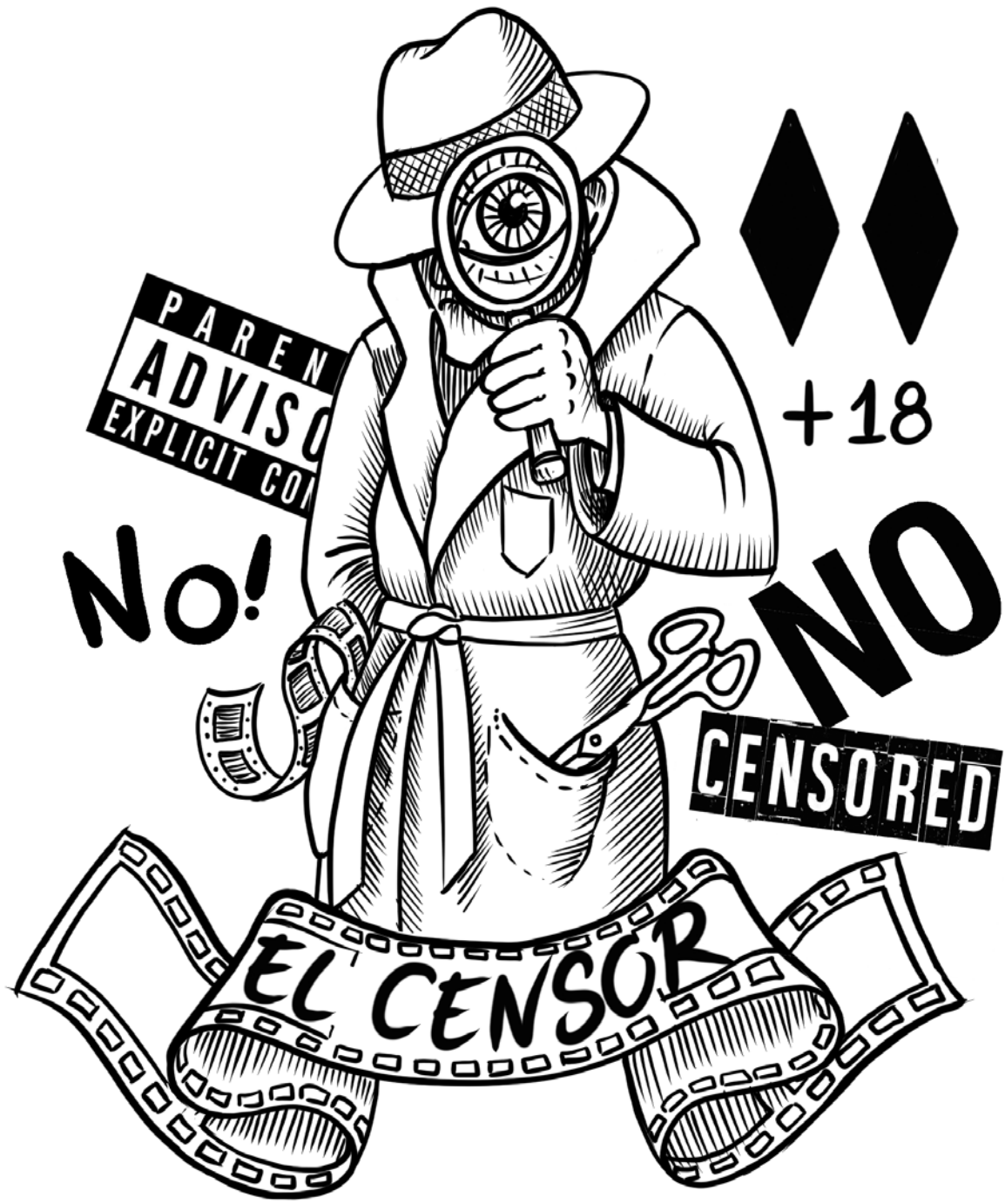
- b.** La segona recomanació està relacionada amb el poder del “boca a boca” com a mitjà de promoció, perquè la preinscripció de les persones que han visitat les falles és vital, i fins ara, més que positiva. Per este motiu des de les comissions es podria oferir als visitants estrangers l'oportunitat de passar i gaudir tot un dia a un casal, o perquè no tota la setmana fallera? Que pogueren viure la festa des de dins d'una comissió, que el visitant es trobarà com un faller més, en un programa que podria anomenar-se l'“Experiència de ser faller”, i que, com a contrapartida, per a la comissió poguera representar uns ingressos extraordinaris, al temps que es promocionava de forma directe totes les virtuts i plaers del món de les falles.

Amb estes suggerents recomanacions, que són una autèntica i precisa declaració d'intencions, i amb la força d'un col·lectiu que treballa en consonància del hashtag #juntsmolemmes que ens marca el camí a seguir, ens acomiadem de Montse Català, i agraim de tot cor la seua hospitalitat i amabilitat, l'exemple més clar de com els fallers hem d'aconseguir que els estrangers arriben a conèixer la festa de les falles.

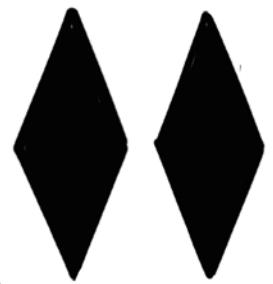
I si començàvem este mini estudi amb el títol de “I si no ens veuen!”, hem pogut corroborar que a l'exterior continuen sense veure'ns, però pensem que si ens

ho proposem i seguim el full de ruta que experts, com Montse, ens marquen, en un futur, no massa allunyat, tornarem a escriure un article semblant baix el títol, “Ja ens coneixen!”

PARENT
ADVISORY
EXPLICIT CONTENT

+18

NO!

NO

CENSORED

EL CENSOR

La censura aplicada al col·lectiu LGTBI en les falles

per Salvador Ciscar i Juan pròleg de Victor Medina

He de reconèixer que quan Boro em va demanar prologar aquest treball de recerca em vaig emocionar. No d'emoció lacrimògena, no. Sinó d'eixa emoció que sent un xiquet quan un llibre d'aventures cau per primera vegada a les seues mans i desitja fullejar-lo amb ànsia.

No ens enganyem ni eclipsem per la sàtira que adorna aquestes pàgines. Les seues línies amaguen més que aventures, les desventures d'un col·lectiu que ha patit el rebuig i la humiliació dels seus veïns i veïnes i, com ací es recull, també la censura de diferents règims polítics i dictatorials.

Aquest és un treball per detenir-nos a reflexionar i repassar la resistència a les adversitats polítiques i socials del col·lectiu LGTBI al nostre país. Un col·lectiu que no va desistir en la lluita per mostrar-se tal qual se sentia, per estimar i amar a qui desitjava envers a qui les estructures culturals li imposaven.

La naturalesa de l'estima cap a persones del mateix sexe ha sigut moltes vegades contextualitzada en la història clàssica mitjançant la búsqueda de referents romans o grecs però... calia que els valencians i valencianes buscarem tan lluny en el temps i l'espai per teixir una història pròpia per al col·lectiu LGTBI? La resposta ens la dona Boro Ciscar i és: no.

La festa fallera ha teixit amb els seus esbossos, monuments, crítiques i llibrets tota una crònica de la nostra història, de la nostra identitat, de la nostra expressió i, sobretot, de les nostres discriminacions, i ara parle en primera persona. I és que sense les falles no podríem entendre una important part de la nostra forma de ser i sentir la valenciania i, tal com ací veiem, tampoc seriem capaços d'entendre en profunditat alguns dels fragments més concrets i locals de la nostra història.

Tal i com veurem no només els homosexuals van ser blanc de discriminacions d'una societat àvida d'emprar l'humor i la humiliació com a tècnica "d'endregament" d'aquells membres "desviats" del "camí de la correcció". De fet, les referències a la resta del col·lectiu LGTBI per part de la societat valenciana del moment i objecte de la censura són constants. Cal tindre en compte que les possibles al·lusions a persones "transvestides" possiblement

es referien, en molts cassos, a persones trans o a persones queer. O que les referències a dones "marimacho" o amb pèls estil garçon poden estar intentant referir-se al col·lectiu de lesbianes, doblement discriminades per l'homofòbia i el masculisme. El que és clar és que seguir rols de gènere no normatius era motiu més que suficient per guanyar-se un ninot amb la seua corresponent sàtira escrita als monuments fallers de bona part dels segles XIX i XX.

Ara bé, escrivint aquestes línies en 2019, en ple boom del moviment feminista, resulta imperdonable no fer una lectura d'aquestes discriminacions amb les ulleres violeta sobre els nassos. I es que, si alguna conclusió podem extraure d'aquest estudi és la gran discriminació cap a la feminitat, la dona i els rols que se li atribuïen. Tot un fil conductor, el de LGTBIfòbia- misogínia que ens dona un únic resultat: el profund masculisme de la societat i, vist amb perspectiva, la profunda evolució en drets que dones i col·lectiu LGTBI hem recorregut en aquests anys de lluita.

La censura va vetar escenes profundament fòbiques, sí, però no mostraré cap agraïment per la meua part. Al final la intenció de la censura mai va estar prohibir discriminacions o discurs d'odi, sinó negar la visibilitat d'una realitat social que hui està fóra dels armaris.

Ara enviem aquest passat al foc purificador de la fest. Fem falla. Fem història.

Ah! I sobretot! Fem diversitat!

El present estudi arranca del treball realitzat en el 2014, Anotacions i marques de censura en els esbossos de falles (1888-1971) . En aquell treball es van analitzar totes les marques de censura en els esbossos de falla disponibles que existeixen des de 1888 fins a 1971, data en què desapareixen les marques de censura en els esbossos, no l'acció censora, que continua aplicant-se. De 1888 a 1946 els esbossos consultats van ser els de l'Arxiu Històric Municipal de València i de 1946 a 1971 els existents en l'Arxiu de la Junta Central Fallera, en total prop de 2000 esbossos van ser els analitzats. D'entre les conclusions tretes d'aquell estudi, la principal és sens dubte es que no hi ha hagut cap època en què no s'hi haja exercit la censura en la festa fallera, un control molt estudiat des de la fase embrionària que és el mateix esbós. La quantitat de temes censurats és prou ampli, però moltes vegades s'observa que el censor fa ús d'una perversió i maquiavel·lisme que només estava en la ment i ulls del mateix censor.

L'estudi va quedar tancat amb la recopilació de les marques i anotacions i una breu explicació del motiu de la censura, però es va plantejar noves línies d'investigació, com són aprofundir més en alguns dels temes censurats, mostrant les imatges dels esbossos abans i després d'aplicar l'acció censora. En primer lloc alguns esbossos presenten la censura però es desconeix el motiu, sobre tots aquells que es refereixen a una escena en concret que només es pot saber si es disposa de la memòria de la falla o del llibret, i dels quals, no disposem. Després també tenim els casos on se censura un personatge o situació, que corresponen a persones concretes del veïnat o la barriada de la falla, i que normalment ha arribat a l'orella del censor, bé per tercers o bé per la denúncia directa dels afectats. Esta situació s'observa sobretot en esbossos de finals del segle XIX i principis del segle XX, i ací és molt difícil esbrinar el motiu concret que va provocar la censura, excepte en els casos que van quedar reflectits en premsa o existisca documentació dels afectats. En els casos on es disposa de llibret o memòria, comprovem com el censor realitza anotacions o advertències sobre situacions aparentment normals i al consultar la crítica trobem el motiu.

Existia algun manual o norma per a aplicar la censura? Podem afirmar que no, el censor es regia pel seu sentit comú i lliure albir. Una cosa per a un censor és greu i per a un altre no ho és tant, així es pot veure objectes, nus o situacions que un any se censuren i en un altre s'és molt més permissiu. Encara que es va intentar per tots els mitjans, contactar amb algun censor, va ser totalment impossible. No va existir una nòmina de censors, ni personal fix que realitzara esta labor, igual que hui es requereixen persones per a exercir de jurats en els distints concursos fallers, es requereixen en l'època altres per a esta labor. Testimonis orals ens diuen com van actuar de censors, funcionaris de l'estat, periodistes i delegats polítics.

El capítol que abordem hui és la persecució de la censura al col·lectiu LGTBI, un dels temes més perseguits i que més enginy requeria als artistes per a mostrar-ho sense que fóra censurat. Es podria fer una estadística del nombre de falles que van ser censurades i els percentatges dels temes i artistes que van patir l'acció censora, però lamentablement no sabem fins que punt s'ajustaria a la realitat, ja que en primer lloc no estan disponibles tots els esbossos, després hi ha una variable molt important i és que molts esbossos es presentaven i una vegada rebutjats es tornaven a presentar ja corregits, pel que no sabem el número exacte d'aquells esbossos que van ser censurats. Hi ha casos en què l'esbós existent en els arxius no té marques de censura i el publicat en premsa veiem que era diferent respecte l'original abans de ser censurat.

Fins a l'any 1822, la sodomia era considerada com un delictes en què s'inclouen tots els actes sexuals no dirigits a l'estricta reproducció. Amb la publicació del primer codi desapareix la sodomia com a delictes durant el Trienni liberal, de 1820 a 1823, encara que este codi va ser derogat posteriorment. En 1848 es publica el nou codi penal que no recull definitivament la penalització d'accions sodomites i així es mantenen en les versions de 1850, 1860 i 1870. Malgrat no estar reflectits en el codi, certs comportaments podien ser delictius en aplicar-los les lleis d'escàndol públic o faltes contra la moral, el pudor i els bons costums. L'homosexualitat com a delictes és reintroduïda en el codi penal de 1928, durant el regnat d'Alfons XIII, amb l'article 616 del títol X: "El que, habitualmente o con escándalo, cometiere actos contrarios al pudor con personas del mismo sexo será castigado con multa de 1.000 a 10.000 pesetas e inhibición especial para cargos públicos de seis a doce años".

La segona República va derogar aquest codi penal el 13 d'abril de 1931, que ho va substituir pel de 1870. El nou codi de 1932 legalitzava, per omissió, les relacions sexuals entre homes, amb l'excepció de l'exèrcit. En els esbossos de falla apareixen cesures a comportaments homosexuals des d'inici del segle XX.

De finals del segle XIX fins a 1934 es directament l'alcaldia l'encarregada d'aplicar la censura. La primera falla en la qual ens detenim, és la plantada en 1925 per la comissió dels carrers Recaredo i Maldonado. Amb el lema "La falla romàntica", el monument representava una escena del segle XV on apareixia un castell feudal i un trobador que cortejava a una donzella, mentre que des d'una finestra apuntava el pare de la jove amb un garrot en mà. Per contra, l'escena oposada de la falla representava la trobada d'una jove, en l'actualitat, amb un cavaller efeminat que portava una bossa de reixeta de la compra amb verdures. En les primeres estrofes del llibret ja observem la primera crítica directa als homosexuals, i veiem com apareix el qualificatiu de "maricón", que queda solapat sota uns punts suspensius:

En el siglo XV, cuant l'amor reinaba,
tot eren prinseses y tot trovaros;
la furia dels homens sols s'exaltaba
ant empreses nobles de guerres y amors.

Hui pergueren quince les gestes glorioses
y no hián prinseses ni queda un guerrer;
hui tot son ma...neres brutes y overoses
y al honor si el criden sempre ve darrer.

"Cambio de Epoca"

El terme “maricón” apareix en el diccionari de Covarrubias de 1611 amb la definició de, “el hombre afeminado que se inclina a hacer cosas de mujer, que llaman al contrario decimos marimacho la mujer que tiene desenvolturas de hombre”. Posteriorment el Diccionari de Autoridades de 1734 es defineix com “El hombre afeminado y cobarde, y lo mismo que marica.” El Diccionari de Domínguez de 1846 ho defineix com “Hombre afeminado, pusilánime, falto de carácter y de resolución / Hombre aficionado a meterse en labores de mujeres, y a inspeccionar todo cuanto sucede en su casa, desde la cocina hasta el desván”. El Diccionari de la Acadèmia Usual de 1925, data en què es publica el llibret que ens ocupa, ho defineix remetent als termes marica en la seua quarta accepció, i sodomita en la seua tercera accepció, que diuen així respectivament: “Hombre afeminado y de poco ánimo y esfuerzo” i “Que comete sodomía / Concúbito entre personas de un mismo sexo, o contra el orden natural”. En el Diccionari Usual de la RAE de 1992 va ser quan es va afegir el significat de “Insulto grosero que se usa con o sin su significado preciso”.

No obstant això, l'autor del llibret, veiem que no utilitza el terme “maricón”, ja que suposem seria considerat un insult o grolleria que evita en el text. Entrant en l'explicació de la falla que apareix en el llibret veiem com s'ataca els comportaments homosexuals i els qui els practiquen de linache maelit i raça degenerada.

(...)

En esta falla es ve a dir
en tó clar y en bon romans
qu'el amor. noble y sa ahir,
hui es vergoña dels humans.

Que huí el home dona...fum,
y que l'esclavó fluixecha,
hui ya no serveis la flecha
que mané l'eterna llum.

Els termes s'han invertit,
y del acte més gloriós,
uns, illinache maelit!,
fan un remedo asquerós
que a la rasa dechenera
y això que tots diem sanc
en el més asqueros fanc
van canviant d'esta manera

A continuació, l'autor es lamenta del gran número d'homes que hi ha “al revés”, i sentència com han de ser les relacions des que el món és món.

Mes seguim la retafila,
que asó no es cas de plorar;
ni asó podem arreglarlo
ni asó se pot arreglar,
ni mos en consentirán,
perque el número es tan gran
d'eixos homes...al revés.
que si tots els d'este mon
s'uniren en un congrés
y tornantse valentets
mos declararen la guerra,
tindriem tots que fcuhir
y acás mos faltara terra.

Punt, pues, en boca y deixarlos
que al cap y al fi aixó es mal
y lo que convé es curarse
que ve a ser lo principal.
Nosotros a lo qu'estem,
a lo d'homes qu'es la vida.
“Ell y ella, ella y ell,”
Pues desde qu'el mon es mon,
y asó la vida ho abona,
el frut més digne y mes sa
que se cull asi, es la dona.

Per a finalitzar mana tots a les flames, invocant al foc purificador de les falles.

(...)

Y, bromes apart, si sent
qu'eixa ignominia existix
y que asó pasa de ralla,
hui a les dotse's fa chustisia,
¡Al foc tota la canalla!

La relació de personatges de la falla apareix en el text desfilant en tres poesies dedicades als de baix, referint-se al jove que corteja la dama medieval, la de dalt, que és la donzella cortejada i el del mig, que és el pare de la donzella.

Este de baix...

Este de baix es Pandolfo
que al compás del instrument
busca fer bon casament
qu'el redimixca de golfo.

Al so de la mandolina,
en to molt sentimental
a eixa dona tan marcial
alsa el cap y diu aixina.
(...)

La de dalt...

La de dalt es Violante,
dama honesta y recatá,
perdudeta enamorá
d'eixe paje tan tunante.
Presa d'eixa veu que enchisa,
ple'l cor de grata ilusió
del cant, a continuació,
il contesta d'esta guisa.
(...)

El del mich...

El del mich es un señor
dueño d'hasiendes y vides
de les que hián esparsides
del Castell en derredor.
Es el amo del Castell
y es el pare de Violante.
Ni hiá ningún que l'aguante
ni a ningún aguanta ell.
(...)

Després de descriure l'escena anterior, l'autor parla dels de hui, i exposa un diàleg entre una jove i un mosso efeminat que és assetjat per ella, i on veiem que al no tindre resposta per part del jove a les seues proposicions, al final li diu sarasa:

Els de hui

Es tan buen moso Sirilo
que a eixá dama tan juncal
per seguirlo a ploma y pel
l'está fent suar el quilo.
Ella es sent enamorá
al vorel tan... pampolós
si seguix, pronto eu sabrá

- Zeñora, qu'em compromet, retires
- Fasa el favor
y pares un poquet, pollo,
que'm torque al meñis la suor,
qu'em porta desde'l mercat
corrent, y a aixó no hia dret.
-Yo a vosté no la conec;
retires per caritat.
-Carall, pollo; y quina veu...
¿L'amenasa algún perill?
-Ay, zeñora, vachansen.
qu'em pasará algo gros...
-Fill, m'asusta de veritat...
Pero confies en mi
que yo el lliuraré de tot;
yo soc valenta...
-iAy, señor, no alene del tremolor
y el meu cor m'alsa en un bot,
zeñora...
-Serenes ya y expliquem...
-¿No mos seguixen?
-¿Qui?
-¿No ve ningún?
Ay, señor, ¿Qué'm pasará...?
-Pero calmes, irepalleta!
y no sigua temerós...
-Es que vosté no'm respeta.

-¿Per qué es tan hermós?
 -¡Zeñora...!
 -Totes les días
 desde fa un mes, qu'el seguixc.
 -Desde entonces que no vixc
 y come ll es tan selós...
 -¿Ella? ¿Qui?
 -Ay... , mon señor.
 -Aixo si que no eu sabia.
 -Ci em vera me mataría.;
 es molt mal, voste no eu sap.
 No més qu'ixc este ratet
 a la compra y li sap mal-
 -Que's busque un monisipal
 y així estará satisfet...
 Lo sert es que té raó,
 porque es voste tan ben fet
 que a mí, sols de contemplarlo
 me té'l cor fet un sigró.
 En voste tor m'elctrisa,
 eixe garbo, eixe salero,
 la plometa del sombrero,
 la llum qu'eixos ulls irisa.
 Té caminar de barqueta
 en mar clara y serená,
 nas com el seu no el hiá,
 la boca tan chicoteta
 que no sé cóm li cabrá
 eixe plátano que asoma
 que pareix una maroma...
 M'el mencharia d'un mos...
 -¿El plátano?
 -No, a voste;
 acostes, no tinga por...
 ¿Cón li diuen?
 -El nom meu
 es Sirilo, pa servirla.
 Mes digam qué vol de mí
 y a qué m'ha portat así.
 -Ay, Ziiirilo... es qu'et vullc...
 - No es canse, debaes malla...
 -...qu'em deixe ferli un retrato

pa ficarlo... en una falla.
 -¡Yo en una falla...!
 -Ay... Zirilo...
 ¡A fuego...!
 -¡Bruixa!
 -Zaraza.
 -Váchanse, que me la menche.
 -¡A la guardia, qu'es dumenche!
 -¡Tros d'abuela Deshonrá!
 -¡A la guardia...!
 -¡Ay, quin zofoc!
 -Ay... Zirilo... ¡Ja... ja... ja...!

En el text anterior veiem com la jove diu xic Zaraza, terme que la RAE recollia per primera vegada aquell any en el seu diccionari amb el lema sarasa: "Hombre afeminado, marica". Des del segle XIV ja venia utilitzant-se el terme sarasa. L'autora María del Carmen Hidalgo-Chacón Díez desgrena el seu origen en el seu estudi "El origen semítico de la palabra sarasa".

La expressió ša reši es refereix a alts oficials de la cort neo-assíria que tenien per costum afaitar-se la barba per a mostrar una presència equivocada que els assemblaren a la seua deessa Ištar, sense haver de ser per això necessàriament eunucs. De l'accadi passa a l'hebreu sarîs, oficial, eunuc, a l'arameu srs y srys , al siríac sarisa, eunuc, castrat, i a l'àrab saris amb el significat d'impotent, el que no té relacions sexuals amb dones, i més endavant, sobre el segle XVII es pronunciaria segons la forma de l'espanyol meridional šara ša fins a arribar als nostres dies sota la forma sarasa i el seu significat d'home efeminat.

L'esbós ve amb un escrit a mà al peu, on s'explica la falla i diu així:
 "La cara posterior es al contratio que es el XX [siglo], que una señorita persigue a un caballero afeminado que viene de la compra , lleva en la mano cesta de redes de la verdura"

La censura va prohibir l'escena del jove efeminat, sent marcat en l'esbós, no obstant això, el llibret va ser publicat sense modificacions.

8 - Corroia 7
Benficanas

Contributo de las...

...

El següent esbós que ens ocupa correspon a la falla dels carrers Corona, Beneficència, Guillem de Castro i Sant Ramón, de l'any 1927, i que portava com a títol Les coves de Benimàmet. En esta ocasió la censura s'aplica en l'esbós a una parella, suposadament semblen homes, que es troben dins d'una casa cova de Benimàmet. La falla representa un llaurador que ve de l'horta, amb una aixada a la mà, i en sentir xiuxiuejar de la seua casa a dues veïnes, s'acosta a la casa per a veure què passa dins, sorprenent dos mossos. Mentre uns xiquets trauen el cap per la finestra per a veure també el que ocorre a l'interior. Fora de la casa hi ha una dona pentinat al seu fill, i la parella de veïnes que comenten la situació sobre la casa cova. L'autor del llibret va ser Jaume Feires Vercher i va obtenir el primer premi de Lo Rat penat. El text ens parla dels avantatges de viure en una casa tradicional enfront dels pisos de les altes edificacions modernes. En principi el llibret no té cap referència on es descriga l'escena censurada en el sentit que sembla haver-se prohibit. L'escena que ens ocupa apareix com una relació heterosexual entre una parella de nuvis.

Si la chica troba novio,
desde el pis ¿Cóm parla en ell?
Y si el chic, es un chic serio
y entrar en casa pret´n,
ila primer volta que pucha
es K.O. en un replanell!

iNo es aixina Benimàmet!
iLa vida allí es un plaer!
Cuant el novio va a la cova
s'encontra en una penden,
que dins de casa te'l fica
sense entérate ni res;
que si el veinat no filara
pa cursar el parte a temps,
de viure en tal acomodo
sería un perill també.

El motiu de la censura sembla ser un advertiment per part del censor perquè quedara clarament distingida la relació que es veu en l'esbós, més tot i que en la memòria presentada al costat de l'esbós s'indica "parella de mossos". També hi ha la possibilitat que es tractara d'un fet realment esdevingut i que desconexem, encara que com era norma habitual en les memòries presentades, figura al final d'aquesta la frase "Aquesta falla no al·ludeix a ningú". Esta situació la trobem en molts esbossos censurats on es critica

persones o fets ocorreguts al barri on s'alçava la falla i que lògicament solament entenien els al·ludits i el veïnat.

No obstant això, en el llibret si que trobem referències als efeminats en una secció que sota el títol de MIRANT LA FALLA, veiem desfilar a diversos personatges com l'erudit, el faller, un municipal..., i el que ens ocupa: el pollo fruta.

MIRANT LA FALLA

¡Ya está la falla plantá

La chent a glocs acudía

y entre soroll y alegría

mirantla es rumorechá:

(...)

Un pollo fruta:- ¡Estupenda!

Els denominats chicos pollos fruta eren joves pertanyents a la classe mitjana acomodada de les grans capitals, universitaris que vestien a la moda del charleston , passejaven amb motocicleta i practicaven esports com l'esquí o l'equitació. La popularitat d'estos joves, similars a una tribu urbana actual arribà a tindre la seua pròpia representació en el còmic El pollo fruta Polito y Cholín su sobrinito, l'autor del qual era Francisco Rodríguez Montesinos, i era editat en la revista Blanco i Negro en eixa època. L'expressió pollo fruta també apareixia amb els noms de pollo pera, pollo plátano, i fins i tot, niño sándwich . El filòleg Francisco Trinidad en la seua obra A study in madrid's dialect in arniches' plays, indica que pollo fruita és l'equivalent a un lechugino: persona joven que se compone mucho y sigue rigurosamente la moda. Lògicament el comportament d'este tipus de joves rebia crítiques per altres col·lectius antagònics i la més recurrent era la de ser efeminats. En el llibret de la falla veiem en una altra secció denominada PURNES, un grup de versos al·lusius a estos joves, on clarament es refereix a ells com a efeminats:

PURNES

QUINTILLA

Una chica cantonera,
mirantme en uns ulls d'astuta,
m'ha parlat d'esta manera:
-iDesde que hián pollos pera
que va més cara la fruta!

REDONDILLES

En una agüela molt rasa
he topat este matí:
iHián diez, com el de huí,
que no es pot eixir de casa!

¿Niña bien y pollo fruta?
No es menester que repare;
en eixa casa, la mare
es qui porta la batuta.

LA MODA

A dos chiques sicateres
dos pollos els han parlat
y elles els han avisat,
que si els pollos se fan pres
no hiá res de lo tratat.

Un document anònim de l'Arxiu Municipal de València confirma el sentit dels xics "pollo" en les falles: "En 1927, esos temas sobresalientes han sido el pelo a la garçon, (criticado en cinco fallas), el afeminamiento de los pollos pera (id. en cuatro fallas), el vicio de los cabarets (id. en cinco fallas)"

Una altra falla censurada enguany va ser la de la comissió dels carrers Santa Teresa i Murillo. Amb el títol "el que va de ahir a hui", presentaven un monument que criticava la moda de pèl garçon. Esta moda de pentinat va començar en esta mateixa època, en els denominats felços anys 20 del segle passat. Després de les penúries patides per la primera guerra mundial i els anys de postguerra, es van començar a viure uns daurats anys 20 de glamur on la dona va començar a reclamar el seu espai en la societat. El paper exercit per la dona en l'economia de guerra havia suposat un gran avanç en la igualtat de sexes i elles no estaven disposades a tornar als seus treballs tradicionals. A França va començar a sorgir un moviment reivindicatiu que reclamava la igualtat de gènere i mostra d'esta protesta va ser el tall de pèl al garçon. Un pentinat que mostrava un estil androgin que en la seua traducció espanyola seria "pelo a lo Chico". El mateix moviment, però acompanyat de vestits curts i música jazz, va sorgir als EUA sota el nom de flappers.

En la falla, l'artista va situar una gran dama amb una perruca estil Lluís XIV sobre la bola del món al costat del seu perruquer, i en la base triangular de la falla, tres escenes que van ser censurades. L'escena central de l'esbós representa una parella fent-se una besada en els llavis, les dues figures porten el pèl garçon, i vestits masculins, malgrat que una d'elles porta els pantalons tipus "bermudes", representant la dona; el conjunt sembla tant una relació homosexual com lèsbica. Les tres escenes van ser assenyalades en roig pel censor.

12

Paseo Triunfal

Aunque no autismo

LACOMISION

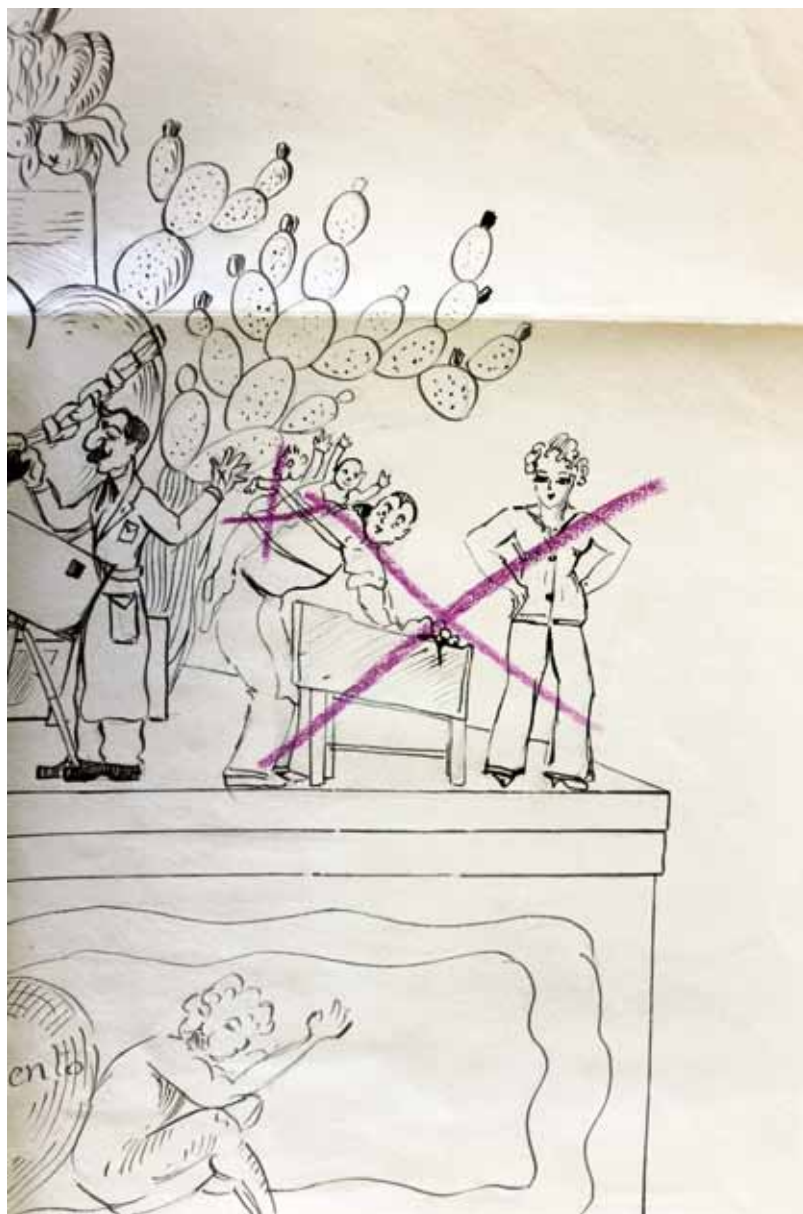
Fem un salt en el temps i arribem als anys 40, on trobem una Espanya de postguerra i amb una censura oficialment implantada per l'autoritat. Després de la guerra civil s'encarrega la Vicesecretaria de Educació Popular de Falange Española Tradicionalista y de les Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FET y de las JONS), secció Plàstica.

En 1940 ens trobem amb la falla alçada als carrers Viana i Torn, un monument que signa la comissió sota el lema de "Lluna de mel". En esta ocasió se censura una dona vestida d'home; el quadre representa una escena de vida matrimonial on l'home és qui realitza les labors pròpies de la dona, segons l'època, el marit porta els fills a l'esquena mentre està llavant la roba i la dona amb el vestit d'home observa l'escena amb braços en la cintura. Esta situació d'inversió no era acceptada, i a partir d'aquesta data, se censuraria qualsevol escena d'inversió sexual. En l'esbós es va advertir amb una gran X que ratllava tota l'escena i en concret tornava a ratllar l'home amb els fills a l'esquena.

A l'any següent, un dels temes que van abordar les falles va ser el projecte d'obres a realitzar en el conegut barri xinés de València. La falla de la comissió dels carrers Cadis i Arizo, portava per lema "Pas a l'Avinguda de l'Oest". En esta ocasió la censura apareix tant en l'esbós com en la memòria presentada. En primer lloc es prohibeix una escena on una dona, prostituta, abandona el barri amb una maleta i un llavamans a la mà, en concret s'indica que no aparega amb la maleta ni el llavamans. La segona escena que es prohibeix íntegrament és la següent: "3ª Cara.- Un afeminado representando por medio de un "opio" con un brasero y demás enseres propios de cierta clase de establecimientos de dicho barrio, que también desaparece."

València, igual que quasi totes les grans urbs d'Espanya, tenia un "barrio chino", que curiosament no era el lloc de residència o acomodament de cap comunitat asiàtica. Rebia este nom els barris on es concentrava la prostitució i tot tipus de tripijocs i negocis en amics de l'aliè que discorrien entre racons de foscos carrers. L'apel·latiu de "chino" sembla ser que el va encunyar el periodista Paco Martínez, referint-se al barri de Drassanes de Barcelona. En 1925, va realitzar una sèrie de reportatges, publicats en "El Escándalo", on es referia a este barri del Raval de Barcelona amb el nom de "Barrio Chino", acceptant-se esta denominació a nivell nacional per a referir-se als barris d'estes característiques. Pel que sembla, segons Paco Martínez, els lladres deien "chino" a la fulleta de navalla d'afaitar que portaven dins d'una caixa de mistos i la usaven per a tallar les americanes dels incauts, robant-los la cartera. A esta operació se la denominava com "chinar" i no tenia res a veure amb els asiàtics. Respecte al brasero i l'opi esmentats en l'escena

de la falla, són igual que el xinés, fruit de la fantasia de l'artista, ja que a València no es té constància que existiren fumadors d'opi en el barri.

LEMA
PASO A LA AVENIDA
DEL DESTINO

32

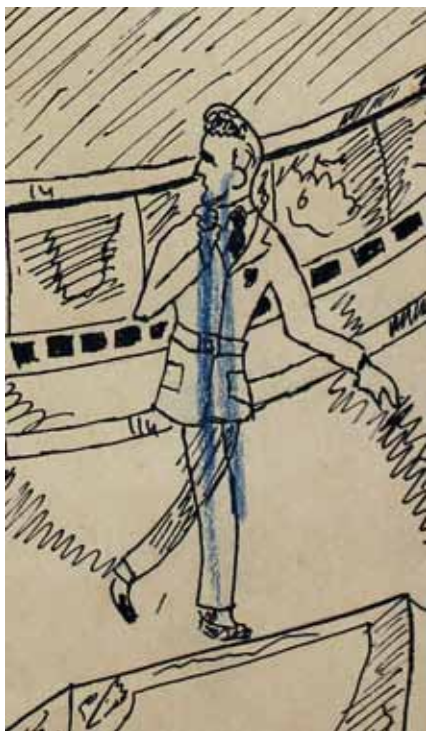

AUTOR
L. ORCHELOS

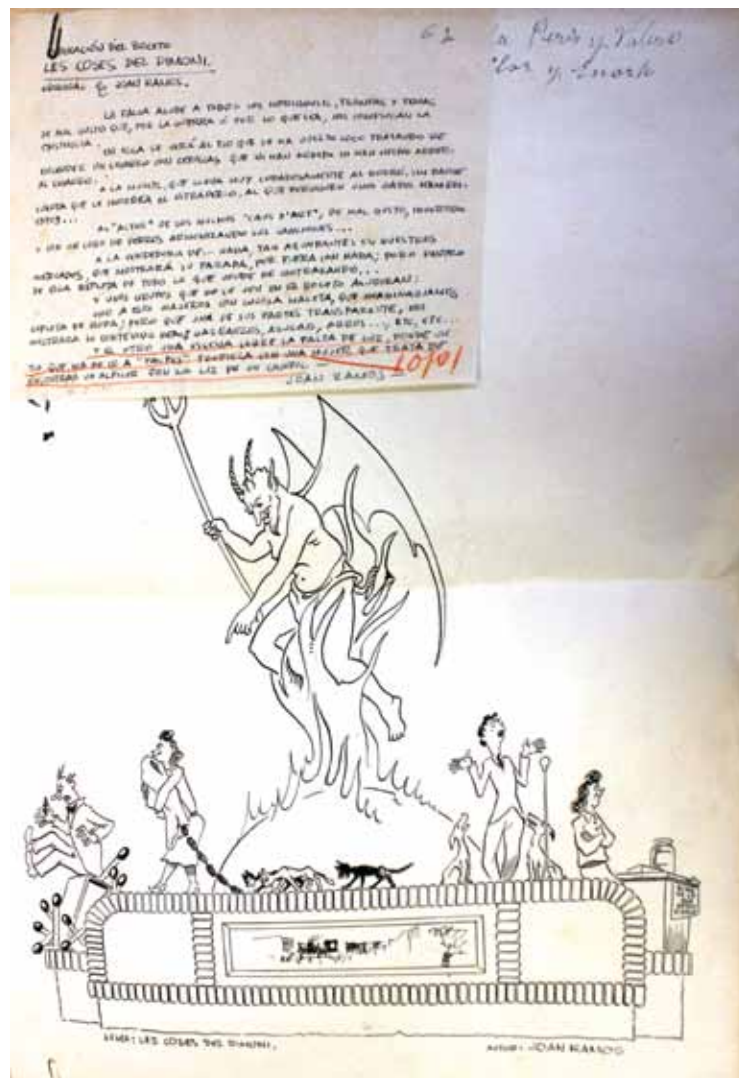
La següent falla on enguany ens trobem més censura cap al col·lectiu gay és la del Barri Ideal. El lema del monument és: El cinema és el primer... i la buga sense fer, de l'artista Ballester Pérez. La falla criticava la joventut que oblidava els seus quefers domèstics pensant en arribar a ser actors de cinema. Quatre figures són censurades, una parella de nuvis on ella s'ha quedat embarassada, una jove fumant com la Garbo i la que en esta ocasió ens ocupa, reflectida al final de la crítica presentada al costat de l'esbós:

“En las figuras se ve de izquierda a derecha al que quiere vestir extranjero por parecer artista y va ridículamente, a la joven que por imitar a la “Garbo” fuma y está medio anémica, a la gorda que para ponerse en línea come la comida del canario, a la portera que abandona la escalera y el cubo para hacerse peliculera, a la que por querer filmar, su novio se ha adelantado y la ha puesto en “cinta”, al invertido que le quiere parecer a la artista preferida del sexo masculino (que) al galán que las mujeres se vuelven locas por él, porque sonríe como “Tailor”.

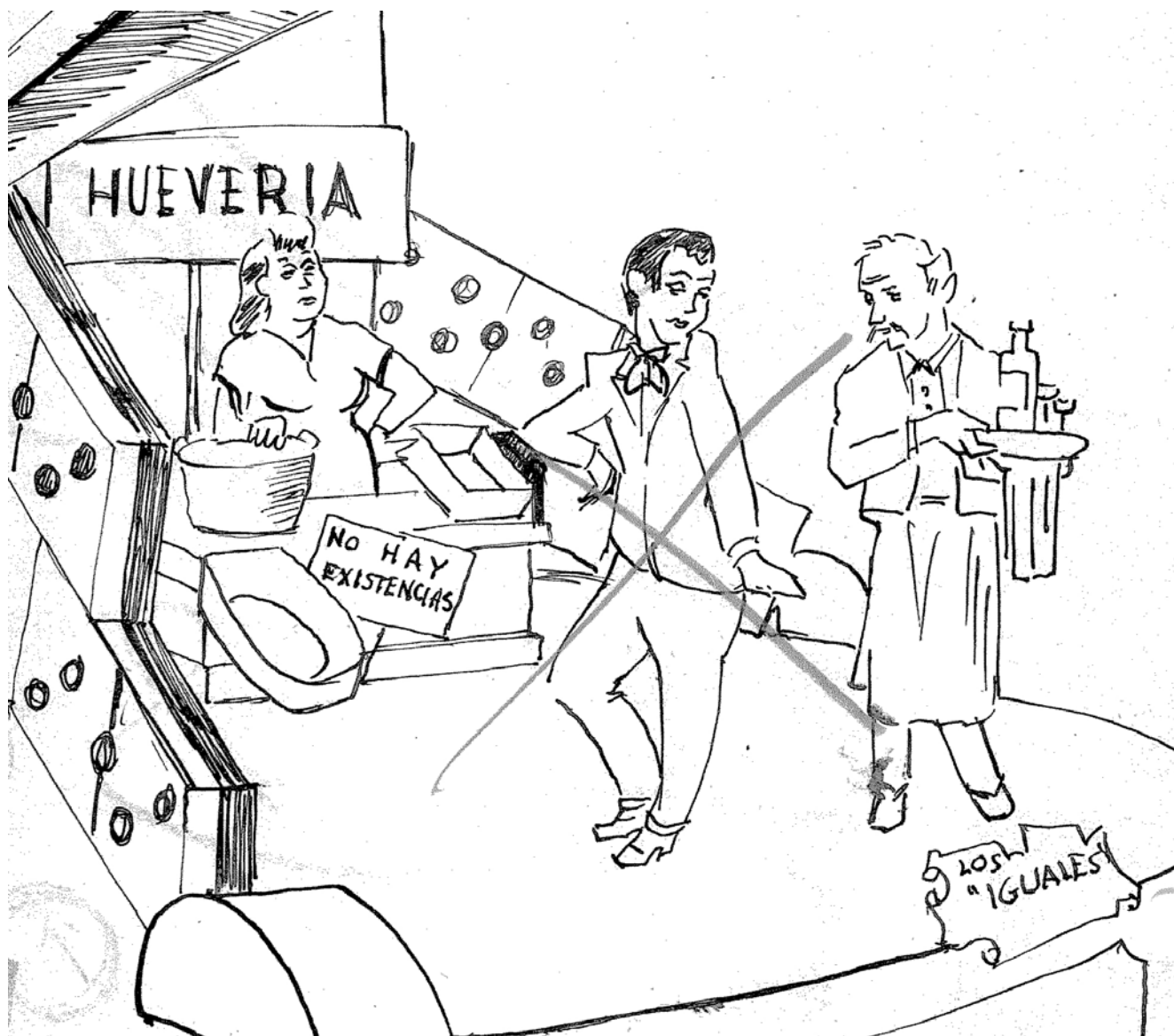
El censor va assenyalar en la memòria entre claudàtors les escenes indicades, afegint al peu: “estas dos figuras no”, i en l'esbós es ratllen les figures.

En les falles de 1945, trobem una escena que pel que sembla va passar desapercibuda pel censor. La falla de la comissió de l'avinguda Peris i Valero i carrer Mestre Aguilar va plantar un monument de la mà de l'artista Joan Ramos amb el lema Les cosas del dimoni. La crítica al·ludia “a todos los intrínquilis, trampas y temas de mal gusto que, por la guerra ó por lo que sea, nos complican la existencia”. La censura va prohibir una escena sobre la falta de llum: “donde un tío que ha de ir a “palpes” tropieza con una mujer que trata de encontrar un alfiler con la luz de un candil”. El censor va subratllar el text amb l'advertiment de jojo!. En canvi en una escena anterior podem llegir: “Al actor de los muchos “caus d'art”, de mal gusto, invertido y con un coro de perros armonizando sus canciones...”. Els caus d'art o cafès cantants, eren una nova modalitat d'espectacle sorgida a València des dels anys 20 on hi havia una estrada a la disposició d'aquells que volgueren, podien mostrar les seues habilitats musicals enfront del públic, una espècie d'actual karaoke que va tindre el seu màxim èxit a mitjan segle passat.

En 1949 l'artista faller Joan Monleón plata una falla amb el lema "El joc de la dona" per a la comissió dels carrers Pintor Peiro i Jai Alai. En primer lloc el lema és canviat i apareix en premsa com a Loteria. En la falla apareixien jocs com el dominó, els daus, parxís, loteries, etc. L'escena censurada representava el sorteig dels iguals i amb ella apareixia una parada de venda d'ous amb una venedora arrere del mostrador i amb cabassos buits que tenien un cartell amb la frase: "No hi ha existències". Enfront d'ella se situava la figura d'un efeminat a qui anava dirigit el missatge de no tindre ous, i al costat d'ell un cambrer que l'observava. La figura va ser censurada i en l'esbós publicat en premsa va aparèixer ja canviada.

Esbós original de l'artista, esquerra, i modificat per a publicar en premsa, dreta, on es veu el canvi de postura dels personatges de l'escena.

La falla de la plaça Santa Cruz del mateix any va plantar un monument sota el lema “El tabac”, de l’artista J. López Díaz. La crítica versava sobre el preu del tabac, el que es venia de contraban, la mala qualitat d’algunes marques..., i diverses escenes van ser censurades i eliminades. En primer lloc apareixia un llaurador portat dels braços de dues senyoretetes; les tres figures estaven sobre un paquet de tabac marca Senyoretetes, que és un cigarro artesanal xicotet que es comercialitzava amb el nom “La flor de la Isabela”. Per este motiu apareix en la memòria el llaurador acompanyat de dos “Isabelas”. L’escena va ser censurada per la seua clara referència a la prostitució.

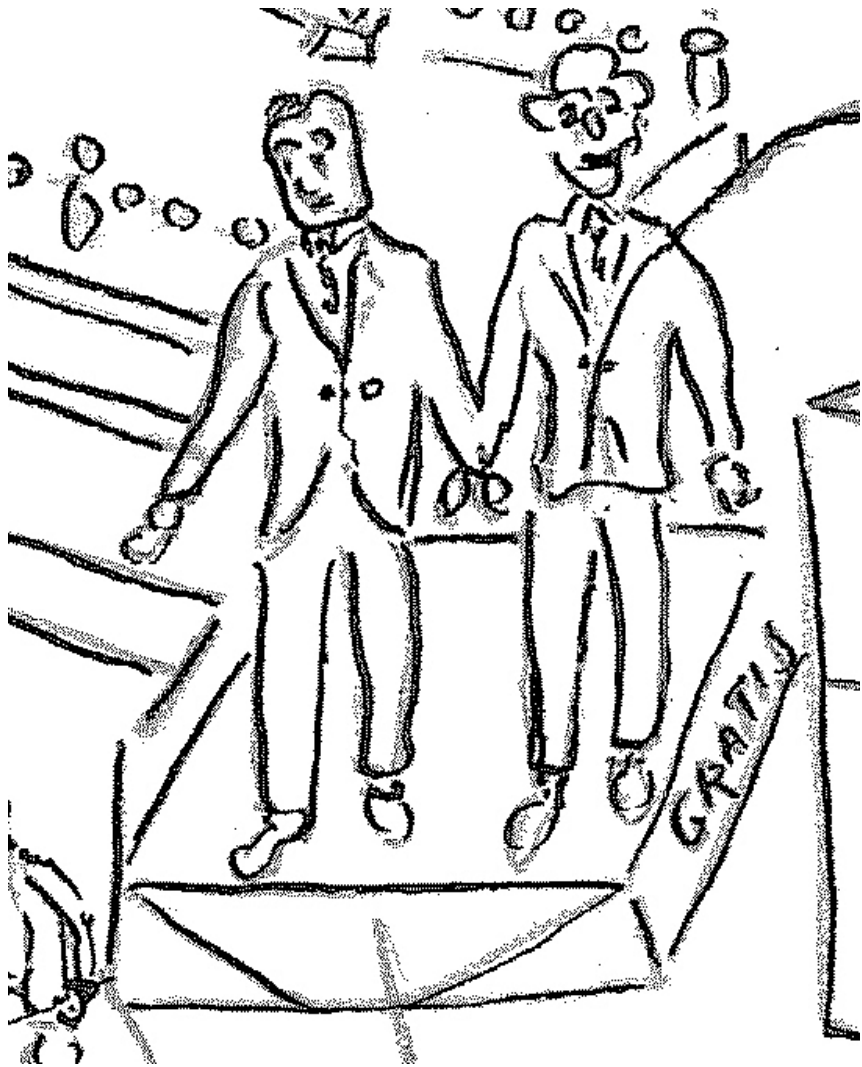
Dos “senyoretetes” d’avans
qu’el llaurador vol encendre
i portarles a ses mans
i que li les varen vendre
a preus no molt a s alcans.

De “cama-mirra” digueren
qu’estaben fetes... ¡Si, si!
¡Qué mala sombra tingueren!
Cada una era un boji
i damunt... ¡Se li rigueren!

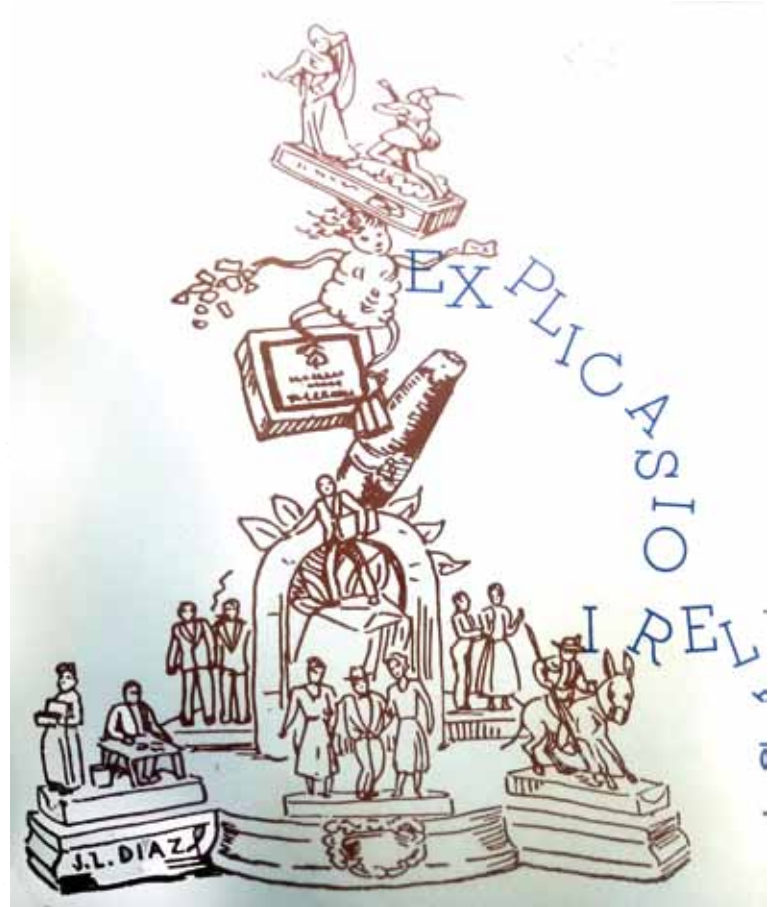
Dos grups on apareixien unes dones al costat de la làpida del cementeri on es trobava el desaparegut bon tabac d’antany, també van ser eliminats totalment de l’esbós. Les làpides, creus i cementeris estaven vetats per la censura. L’escena censurada per presentar un efeminat apareix així en el llibret:

¿Qué busques? ¿Tabaco inglés?
KAMEL-OS de nit i dia,
que acabes per dir: “¡Ché ves!
¡Venli “Rubios” a ta tia
i que no te veja mes!”
I el qu’és “moreno” se riu
cuant la venedora canta
com si fora una perdiu:
“DUC RUBIOS A HUIT SINCUANTA”
i “¡JO VALC MES!”, l’altre diu.

El grup el formaven una xica moderna i, tal com apareix en la memòria, un “pollo”, tots dos estan sobre un paquet de tabac “rubio”. La figura del xic és presentada amb posats amanerats, i és assenyalada per a què es corregisca. La tercera escena mostrava una parella d’homes i en l’explicació del llibret no es fa cap esment a ells, tal vegada perquè va ser eliminada. En la breu crítica apareguda en premsa sí que es nomena un paquet de “amarrados” que pogueren fer referència al grup en qüestió, siga com siga, la parella va ser va ser assenyalada amb un “ojo”.

78

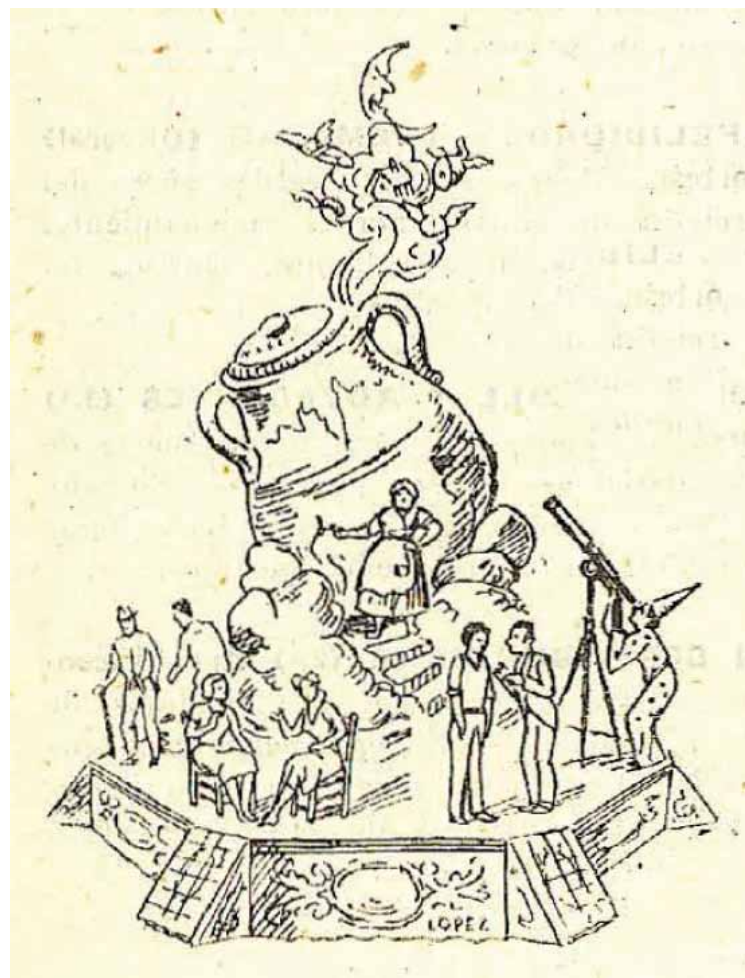
Esbós original de l'artista, esquerra, i modificat per a publicar en premsa, dreta, on es veu que desapareixen les escenes de les lapides del cementeri.

En 1950 es va prohibir totalment l'esbós presentat per la comissió de la Falla plaça de Sant Bult, indicant el censor de pròpia mà: "Corregir toda la intenció de la falla. Prohibido el presente boceto". L'artista José López va projectar la falla amb el lema "Fabes astronòmiques" i mostrava tota una sèrie d'escenes en to a la fava amb segones intencions: Uns vells arrossegant un sac de faves, un astrònom buscant faves en la lluna, una

parella de dones pelant la fava, i una parella d'homes, en esta ocasió també un d'ells amb postura amanerada. La parella d'homes va ser corregida i en l'esbós publicat en premsa apareixen sense estranyes postures, parlant entre ells. La crítica modificada parlava de la pujada de preu que havien experimentat les faves, uns vells que tenien indigestió de faves, i un astrònom que buscava comestibles a la lluna.

Detall de l'esbós original de l'artista, esquerra, i modificat per a publicar en premsa, dreta, on es veu el canvi de postura dels personatges de l'escena.

Consejo todas la intenciones de
la falla. Prohibido el presento
locuto.

[Signature]

Una altra falla prohibida íntegrament este mateix any va ser la del carrer Danses i adjacents. El lema de la falla era "Burrocrasia", de l'artista Antonio Llorca Cortina. Originalment criticava la burocràcia de l'era de l'oficina, i al·ludia a oficines d'estaments oficials. A un home li creixia la barba esperant l'expedient que mai arribava, un esquelet reclamava el seu enterrament assegurat, i una vella encara tenia la seua cartilla infantil. Totes les escenes estaven al voltant d'unes finestretes d'oficines amb

trabucs com a separadors de cristall i navalles formant el marc del rètol de l'oficina. Coronant la falla dos caps de burro i sobre estos, per a representar la llei de l'embut, l'artista va col·locar les taules dels deu manaments, dins d'un embut. Tota la part superior va ser prohibida i es va obligar a presentar un segon esbós amb les següents anotacions: "En revisión nueva, esta falla se prohíbe. Pasen por la delegación". "Fuera cabezas de burros, las tablas de la ley, el embudo, los trabucos y las navajas. Presentar nuevo boceto".

Malgrat la prohibició, el primer esbós ja s'havia remès a la premsa per a la publicació. Una vegada presentat el segon esbós, sota el mateix lema, però amb totes les modificacions, va quedar la falla com una oficina on el cartell resava: "Siglo de la Oficina", i sobre l'embut es va col·locar una cartilla escolar infantil, substituïnt els burros per dues carabasses. Així i tot també va ser censurat, ja que es va canviar el rètol a "Siglo de las oficinas. S.A." per a què no es referira a una finestra oficial i s'entenguera que es

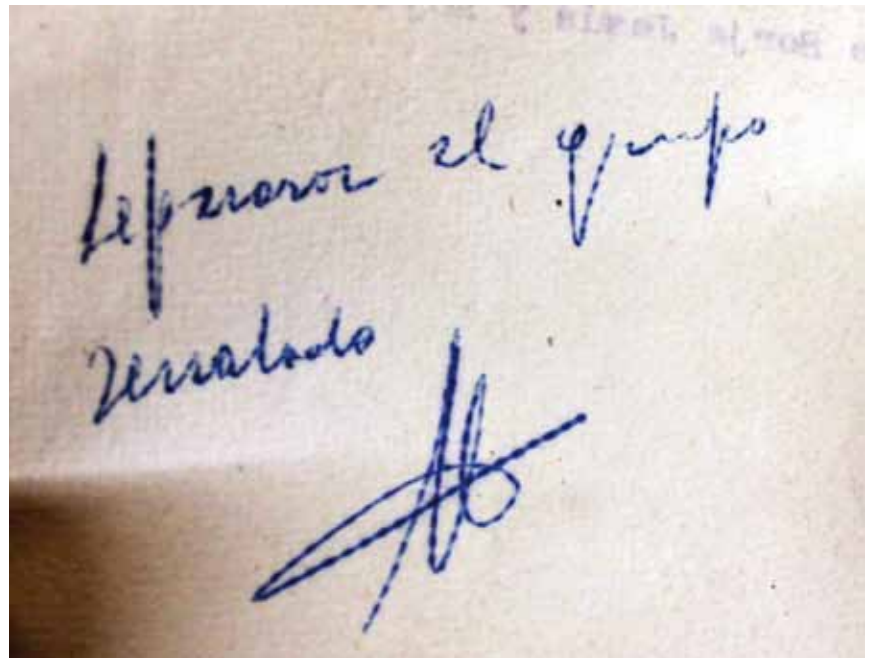
tractava d'una empresa privada. Un efeminat que apareixeria en la memòria presentada també va ser assenyalat per la censura, indicant: "La figura del afeminado estará con toda discreción. Añadir, S.A." . Desconeixem la memòria presentada de la falla, i el llibret no aporta cap informació, i es va reduir l'explicació de la falla a tot just cinc estrofes, la qual cosa fa suposar que el text original del llibret no va ser publicat.

La tercera falla censurada per mostrar referències homosexuals va ser la dels carrers de San Francisco de Borja, Jesús i adjacents. El lema de la falla era: "Neptú està molt cremat i com no hi ha qui l'apague el negoci ha traspasat", de l'artista Luis Llana Moret. La falla estava coronada per un Neptú que traspassava el negoci de déu de l'aigua. En les escenes es criticava els bombers que muntats en una tortuga sempre arribaven tard, el carbó que floria de tant unflar-lo amb aigua, era una pràctica de l'època perquè tingueren més pes en vendre-ho, i altres grups al·lusius a l'aigua. L'escena que ens ocupa era una, en la qual apareixia una figura meitat home, meitat dona, un transvestit, assegut en un cinema, i l'aposentador s'acostava amb un extintor per a apagar el "foc de l'amor". Malgrat que en l'esbós original es veu clarament el transvestit, en el llibret l'escena apareix com una parella de nuvis, tal vegada perquè seria modificada:

Açí falta un extintor
p'apagar el foc del amor.
Mes en este mon, sinyors,
tenim focs que no s'apaguen
ni en aigua ni en extintors.
Son els focs qu'en les foscors
dels sines avui s'amaguen.
Mireu-los com alsen flama
per mes qu'estifuen, sentats.
Ell i ella embelesats,
van defullant el programa
per tots el quatre costas.
Eskomensant-o per broma
amor els ha enrallat.
Els en lo sine han tastat
el sabor que té la poma
y el gust que fá el socarrat.
El enemic del amor
es eixe aposentaor
que se desviu i despea
pa qu'el foc, qu'es una tea
muiga en lo seu extintor.
Mes para res li val la treta
nio els traura d'eixe mal pas,
qu'els dos en la foscoreta
han amollat tot el gás
pa vore qui mes s'apreta.

En l'esbós publicat en premsa apareix una parella de nuvis, i en l'original el censor va anotar: "Reformar el grupo señalado". Els cinemes eren un dels punts de trobada del col·lectiu homosexual a Espanya. A nivell nacional el cinema més famós com a lloc de contactes gais va ser el Carretas de Madrid, conegut com "La Catedral". Tot homosexual que viatjara a Madrid el visitava al carrer Carretas número 13, a pocs metres de la Direcció General de Seguretat, a la Porta del Sol. El cinema va tancar en 1994 i un any després, en novembre de 1995, al final de la primera marxa contra l'homofòbia a nivell nacional a Espanya, el col·lectiu La Radical Gai va col·locar una pancarta a la seua porta que deia: "A todos los maricas que entre las tinieblas de este local, el antiguo Cine Carretas, lograron sobrevivir a duras penas la persecución de una sociedad homofóbica y represiva". A València, igual que altres grans capitals d'Espanya, els cinemes constituïen el refugi del col·lectiu homosexual per a contactar entre ells, a més d'altres punts de la ciutat com L'albereda, voltants del Grau i els carrers de la Pau i del Mar.

Detall de l'esbós original de l'artista, esquerra, i modificat per a publicar en premsa, dreta, on es se substitueix al travestí per una parella de nuvis.

Finalment, tanquem 1950 amb la falla dels carrers Pizarro i Cirilo Amorós. L'artista Agustín Pantoja presenta la falla "Nostres defectes", on mostrava els defectes de la ciutat de València. La crítica començava amb els defectes de la humanitat, on una gran serp del pecat coronava la falla al costat de l'egoisme, la peresa, l'estafa... Després, en les escenes desfilen els vicis del tabac, el joc, l'alcoholisme, per a acabar amb els defectes de València. Els projectes de la ciutat que mai acabaven, i fins i tot, ni tan sols començaven, els vells verds, les prostitutes o les xafarderes, eren els grups que formaven el monument, i lògicament els homosexuals. Al censor solament li van importar dos temes que calia corregir, el primer, la figura de l'alcalde, que apareixia en els projectes a realitzar en la capital, i el segon la parella de gais. Sobre l'esbós va escriure: "Corregir, fuera los invertidos. Suprimir la figura del Alcalde"

Comencem la dècada dels 50 del segle passat i ens detenim en la falla del carrer General Almirall i adjacents de 1951. Ángel Azpeitia Ureña realitza una falla amb el lema "Neptú amenaça la Terra". En una de les escenes apareix per primera vegada una altra forma molt popular de referir-se als homosexuals: perdre oli. L'escena representava un jove efeminat, amb un ram de flors a la mà, sobre un pot que deia: "Bonito en eso, fabricación propia". En la premsa sí que va aparèixer "Bonito en aceite: El chico bonito".

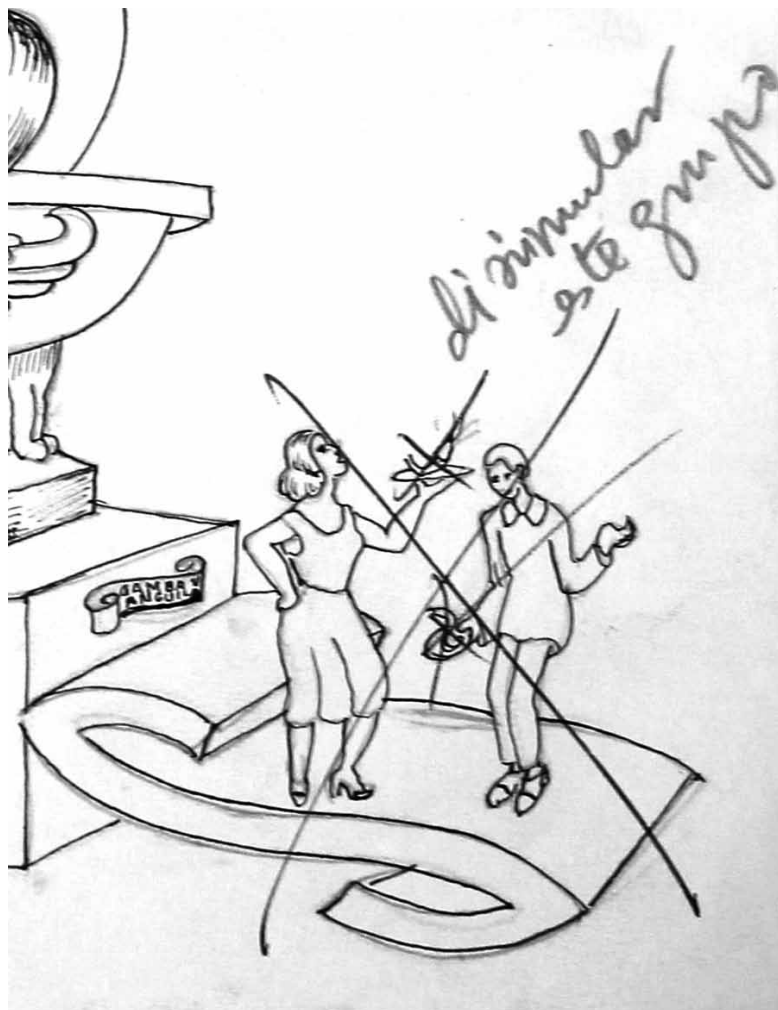
La expressió perdre oli actualment ja és acceptada per la RAE, com una locució verbal irònica espanyola que referint-se a una home, és mostrar maneres d'homosexual. El seu origen encara no està determinat i algunes teories van encaminades a les conseqüències del sexe anal, i altres s'inclinen en que siga pel sentit mecànic de desgastat o defectuós. El censor va advertir amb un "ojo" i una X l'escena.

A partir de 1952 l'òrgan encarregat de donar el visat de censura va ser el Ministeri de Informació i Turisme a través de la Delegació Provincial de València. En 1954 el Patronat de protecció a la dona va publicar l'informe sobre la moralitat pública a Espanya, corresponent als anys 1952 i 1954. Este informe estava reservat i destinat exclusivament a les autoritats, i en ell s'inclouïa un estudi sobre l'homosexualitat a Espanya, indicant que a València, l'homosexualitat existia "en una cantidad apreciable, arraigada en personas de todas las edades y clases sociales".

Continuant amb la persecució censora en les falles ens detenim en 1956. La falla de les Nicolás Factor i Jacinto Labaila alcen un monument de

l'artista Navarro Segura, amb el lema "Neptú torna a la Terra". L'objecte de la censura va ser un grup on apareixien un home i una dona i darrere d'ells un cartell on a l'espectador se li mostrava si preferia la gamba o l'anguila. Cada ninot portava una safata, la dona ensenyant la gamba i l'home l'anguila. Lògicament es va ratllar tot el grup i es va afegir al marge de l'esbós: "Corregir el grupo dándole otro significado correcto", i "Disimular este grupo". En esta ocasió veiem que es recorren a expressions d'ús més local com són a qui li agrada més les anguiles que les gambes, i que no són emprades en la resta d'Espanya.

La falla dels carrers Cuba i Dénia presentaven eixe any "Coses del joc", de l'artista Navarro Segura. La crítica es basava en els jocs de naips, representant escenes amb els noms de les jugades. Un dels grups era "Doble parella", que segons memòria representava dos "finolis" i dos "machotas". Malgrat l'advertiment del censor, els grups van aparèixer publicats i en el llibret també va haver-hi referències:

Joc del poker
Jugada primera
Dobles parelles

En el món sempre han havut
igual mascles que femelles,
i la gent molt bé ha pogut
distinguir aquells de aquelles.

Mes la joventud present
no estant en res mai conformes
s'en ixen de lo corrent
adaptant certes reformes.

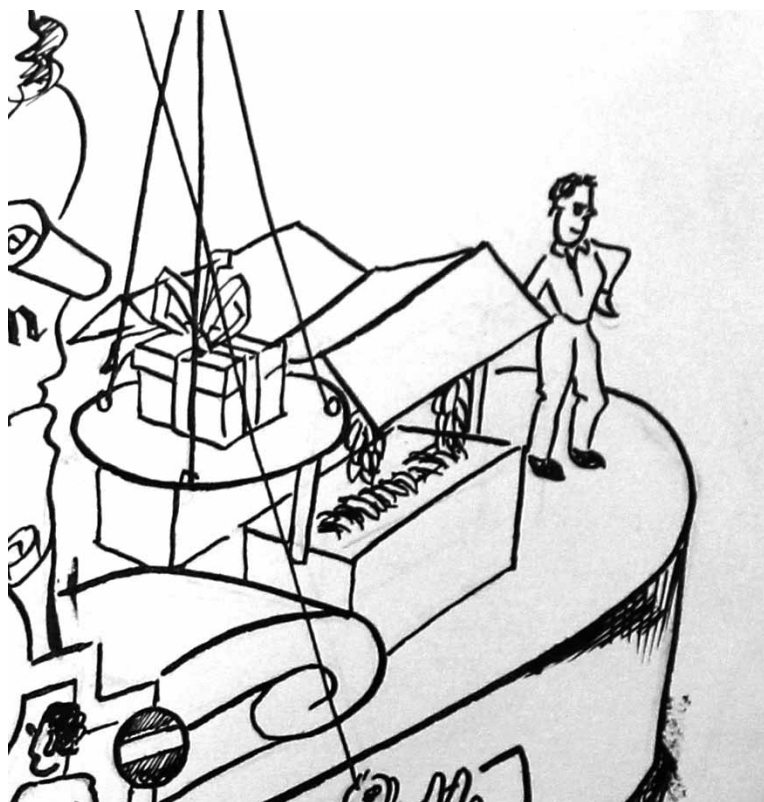
I la moda es burla d'ells
i com tot ho avasalla
els troca en uns fumarells
i els posa sobre la falla.

Curiosament el grup ratllat amb una X és el dels dos homes amb l'anotació de "Ojo".

Finalitzem 1956 amb la falla dels carrers Organista Plasència i Luis Oliag, amb el lema "La primavera la sang altera" de Miguel Sánchez. Com diu el lema, en la falla apareixen escenes més o menys primaverals, l'arbre que renaix, uns cupidos, i una figura que porta un ocellet a la mà amb posats. El censor va eliminar el ninot i va sol·licitar es presentara una nova memòria.

En 1957 l'artista Pascual Carrasquer va plantar per a la falla dels carrers Félix Pizcueta i Cirilo Amorós un monument amb el lema "La veritat en el palmell de la mà". En l'esbós presentat observem una gran falla amb multitud d'escenes. Pel que sembla, hi havia un grup amb referències a l'homosexualitat on es mostraven dos ous. El censor va anotar: "Suprimir alusión al aceite y los dos huevos". En esta ocasió l'oli feia referència a les exportacions d'oli d'oliva que realitzava Espanya a canvi d'importar oli de mala qualitat.

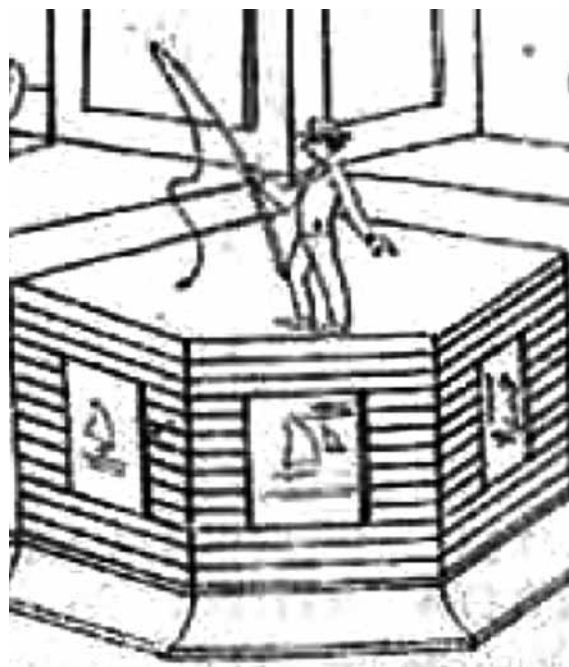
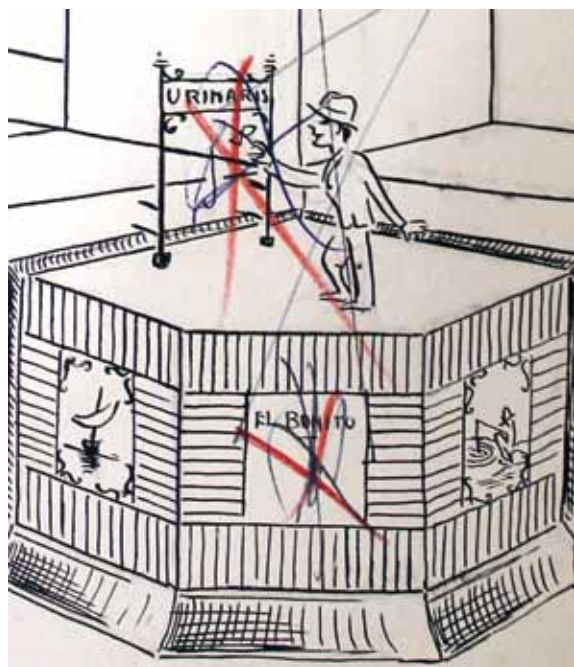
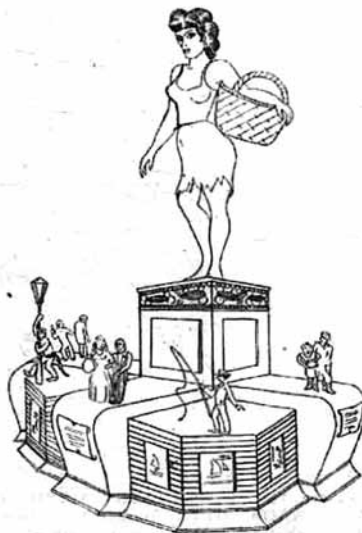
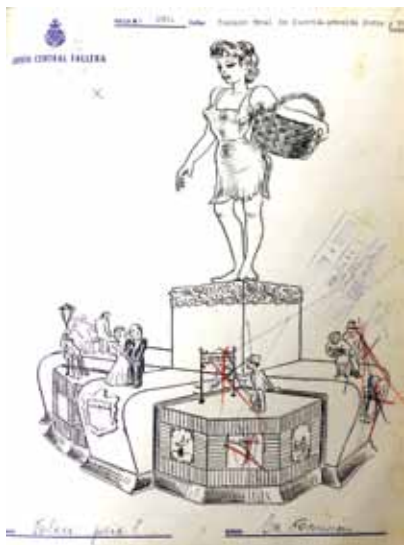

Una altra escena censurada este any, per mostrar un homosexual, va ser la de la falla dels carrers Sant Vicent i Marva, de l'artista Bartolomé Grau, que portava per títol "Cap a un món millor". En una part de la falla es representava un mercat amb dues parades, una d'elles venia verdura i el ninot era un efeminat. Pel que sembla a la fruita que venia, seria de grup de fruits prohibits per la censura, tomaques, cogombres, panolles... Es van censurar les dues parades del mercat. El censor va anotar en l'esbós "Suprimir la figura del afeminado y la fruta que vende. Suprimir la figura de mujer -"cese"- vendiendo y la fruta. Presentar letreros inexcusablemente en esta delegación"

*Suprimir la figura del afeminado y la fruta que vende.
Suprimir la figura de mujer -"cese"- vendiendo y la fruta.
Presentar letreros inexcusablemente en esta delegación.*

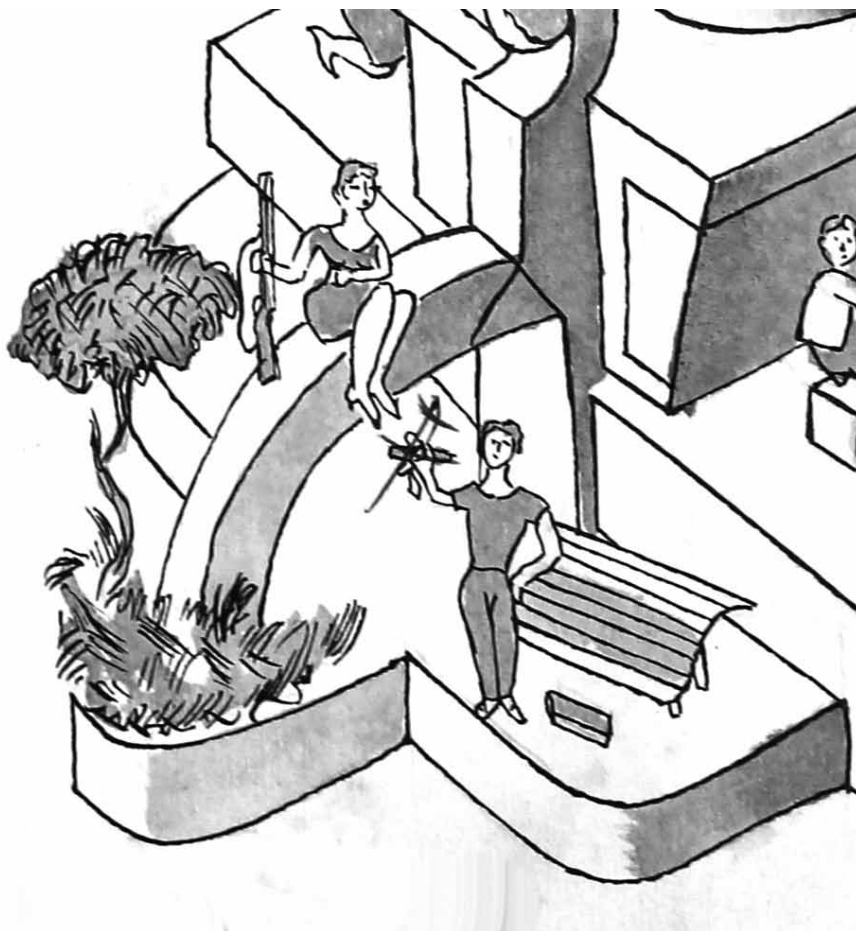
En 1958 trobem una falla que feia al·lusió a un punt de la ciutat de trobada de la comunitat gay. La comissió de la falla del camí Reial de Madrid i Av. Peris i Valero, va plantar un monument sota el lema: "Voleu peix?", presentant la memòria i esbòs signada per la pròpia comissió. Una escena representa a un personatge dirigint-se a uns urinaris i sota el grup es llegia "Bonito". L'escena va ser totalment prohibida ja que feia referència als

famosos urinaris de la plaça de l'Ajuntament de València on quedaven els homosexuals i on també van patir nombroses detencions i multes. El censor va ratllar l'escena indicant "Suprimir urinario". L'esbòs publicat en premsa substituïa l'escena per un home pescant, indicant en la crítica que era un pescador de carrer.

La falla dels carrers Almirall Cadarso i Conde Altea plantava en 1959 un monument amb el lema: "Un ciri a Cupido", de l'artista Modest González. La falla era un monumental ciri que col·locaven a Cupido totes les solteres per a aconseguir nuvi. En una escena tres solters tocaven el violó mentre dues solteres feien solitaris; en una altra un jove feia números mentre una jove intentava pescar-lo, i una altra enigmàtica escena apareixia una jove sobre una tàpia amb una escopeta i un jove fumant al costat d'un banc. Esta última escena va ser modificada per la censura. Si llegim la memòria, veiem que la descripció d'este grup és una caçadora de marit i un "pollo guapo", és a dir, un efeminat, tal com hem vist que es denominava a estos amb el nom de "pollo". El censor no va ratllar tota l'escena, el que va prohibir va ser el pur que portava a la mà, i el motiu era l'exposat a continuació. El 6 de maig de 1957 va ser estrenada la pel·lícula El último Cuplé, dirigida per Joan d'Orduña, convertint-se en un dels títols més taquillers del cinema espanyol. La pel·lícula va ser la consagració cinematogràfica de

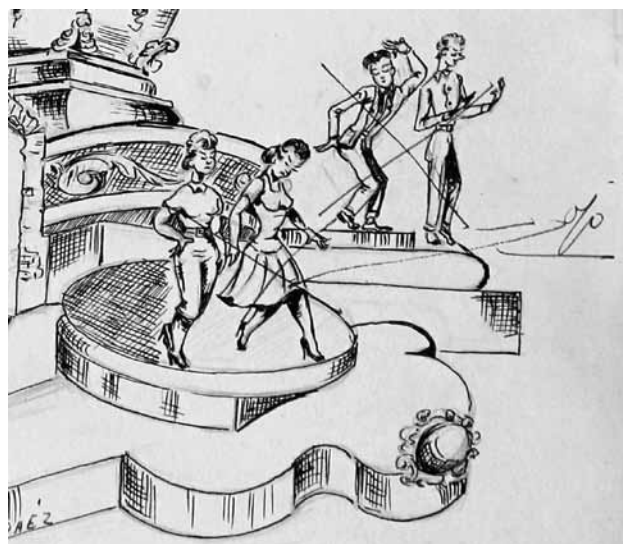
Sara Montiel, i la cançó més popular de la seua banda sonora va ser el tema "Fumando espero", un tango compost en 1922, amb música de Juan Viladomat Masanas i lletra de Félix Garzo. Per a l'historiador de mitjans de comunicació Román Gubern Garriga-Nogués, la pel·lícula està plena de connotacions que reflecteixen una Sara Montiel transformada en icona sexual, feminista, gai i vintage. Segons Gubern, la pel·lícula va ser "el primer guiño de Montiel a su futura y nutrida parroquia gai". Altres historiadors en canvi, pensen que esta relació de Sara amb el col·lectiu homosexual s'ha magnificat posteriorment. El cas és que la pel·lícula, i la seua principal cançó, va quedar reflectida en l'escena de la falla on aquell jove estava com diu la cançó: "fumando espero al hombre quien yo quiero", i la jove amb l'escopeta sobre la tàpia per a caçar-lo. El censor no va dubtar en ratllar el pur d'este "pollo bonito" i modificar-ne el sentit.

La següent falla de 1959 és la de la plaça Santa Cruz, de Federico Páez, amb el lema “Tot són pintes”. Sobre una bola del món apareixia la caravel·la de la pirateria del comerç, un peix gros, que era una senyora grossa, menjant-se un peix prim, un home fideu, i també apareix un peix espasa, que era una senyoreta d'aquelles que donen acanades als catets. L'escena que ens ocupa en el present estudi va ser la de dos joves conversant sobre una llanda de “bonitos en aceite”. El censor indica l'escena i adverteix: “discretos, no son afeminados”. En l'esbós publicat en premsa desapareix la inscripció de la llanda, encara que en la memòria sí es publica: “Bonitos: unos chicos así”.

En 1960 la falla del carrer Rosario i Travessia del mar, va plantar el monument “Tot són vitamines”, de l'artista Federico Páez. L'objecte de la censura va ser un grup de quatre figures, dos xics i dues xiques que ballaven per separat, els dos joves efeminats van ser ratllats i es va advertir de la modificació amb un “Ojo”.

Arribem a 1961, i Mario Seguer realitza una falla per a la comissió de Bloc regions devastades - Ramón Laporta, amb el lema "Cuses del Grau". En esta ocasió veiem una clara referència a la bisexualitat que lògicament va ser censurada. Una parella de nuvis estava sobre les roques a la vora del mar; el jove estava tocant una flauta, i al temps se li anava la mirada a un altre jove efeminat que passava al costat d'ells sobre la part superior de les roques. El censor va ratllar la flauta i va indicar "Suprimir este grupo o modificarlo". Resulta d'especial interès esta falla, ja que és la primera vegada que es veu representada una parella heterosexual on un dels membres dirigeix el seu desig cap a un altre persona del mateix sexe.

La falla del camí de la Malvarosa-Cavite, amb el lema "Tresors marítims", no presentava en l'esbós cap senyal ni personatge al·lusiu als homosexuals, però el censor va advertir: "No aparecerán afeminados", i és de suposar que sí apareixerien al·lusions en la memòria presentada.

En 1963 aplica la censura la Junta Provincial d'Informació, Turisme i Educació Popular de València, i l'any següent els esbossos ja apareixen censurats directament pel Ministeri d'Informació i Turisme. Delegació Provincial de València.

En 1963 trobem una escena amb un efeminat gandul en la falla de l'Avinguda José Antonio, Duc de Calàbria, Almirall Cadarso i Pere III el Gran. L'artista Ángel Azpeitia va realitzar este monument amb el lema "Como está el mundo Facundo", i segons la memòria presentada, l'escena representa un malalt al llit, que en realitat és un gandul, i pel que sembla l'individu està tocant-se els cabells mentre es veu en un espill, que porta a la mà, amb una actitud efeminada. El ninot en qüestió va ser ratllat amb una "X".

Eixe mateix any l'artista faller torrentí Vicente Pallardó Latorre alça una de les seues últimes falles per a la comissió dels carrers Àngel Guimerá i Fernando el Catòlic amb el lema: "Cuanto el hombre está bobo". La falla representava el canvi de papers de l'home i la dona actual. En una escena un grup de tres homes miraven un escapar-te de modes. L'actitud efeminada de les figures va ser assenyalada per la censura, indicant es canviaria l'escena. En la memòria va quedar dissimulada l'escena amb l'explicació: "Los chicos modernos hablando de sus cosas y sus estudios no prestan atención a las guapas chicas que pasan por su lado".

A partir de 1967 no apareix cap organisme que s'atribuísca l'acció censora, encara que continuen les marques en els esbossos fins a 1971, data en què se censura l'últim esbós. La última falla censurada oficialment va ser la de la Travessia de Campos i José Benlliure i el seu lema era "Els vicis roïns". El motiu de la censura no va quedar massa clar, ja que segons la memòria l'escena correspon a un grup de dues figures situades en el portal d'un establiment amb el rètol de "Quadra Boite" (sala de festa o discoteca), i també apareix la frase "Un individuo de los que mariposean". Este últim individu es veu clarament en l'esbós amb dues ales de papallona a l'esquena, però no és censurat, ni en l'esbós original ni en el que es publica. En canvi, els dos de la "Quadra Boite", que estan com a transvestits, sí que ho són.

La conclusió d'este estudi és que el col·lectiu homosexual de València va estar present des dels inicis de la festa en la crítica de les falles, en uns casos en forma d'atacs directes a persones de la barriada on es plantava el monument, en uns altres, de forma generalitzada. Destaca el gran nombre de falles on l'aparició d'homosexuals va acompanyada de prostitutes, alcoholics i col·lectius marginals. Hui seria impensable veure als nostres carrers algunes de les escenes reproduïdes anteriorment, i també seria difícil d'entendre que un artista faller li diguera a la comissió que li posarà un parell de "maricons" en una escena, i així tots, riem. El que té molt de

mèrit són les marrades i girs que els artistes realitzaven per a esquivar la censura i poder mostrar un efeminat, com són les postures estranyes, els "bonitos", "pollos", o les llandes d'oli. Respecte a la figura del censor, tan anònima i fosca com el seu treball, ens trobem amb un dilema. D'una banda va voler eliminar una realitat social existent ocultant un col·lectiu que era més que patent, per una altra, en veritat va complir una missió que actualment podria ser aplaudida ja que en les falles actuals no es permetria tals manifestacions d'homofòbia.

Programa de festes 2019

Presentació Major

Dissabte 15 de Desembre.

A les 22:00 hores

Presentació Infantil

Diumenge 10 de Febrer.
A les 11:00 hores

Sopar Fallers d'Honor

Dissabte 16 de Febrer.

A les 22:00 hores

Cant de L'estoreta

Diumenge 17 de Febrer.
A les 11:00 hores

Crida

Dissabte 23 de Febrer.

A les 20:00 hores

Cavalcada del Ninot Infantil

Diumenge 24 de Febrer.
A les 11:00 hores

Berenars Infantils

Diumenge 24 de Febrer.
3 de Març i 10 de Març.
A les 18:00 hores

Cavalcada del Ninot

Dissabte 2 de Març.
A les 19:00 hores

Presentació de Llibrets

Dimarts 5 de Març.
A les 22:00 hores

VIII Concurs “A Torrent no li Falles”

Dimecres 6 de Març.
A les 22:00 hores

XLIII Jocs Florals Fallers

Dijous 7 de Març.
A les 22:00 hores

Sopar Homenatge Fallera Major

Dissabte 9 de Març.
A les 22:00 hores

Festa Infantil

Diumenge 10 de Març.

A les 10:00 hores

Visita Falles València

Dijous 14 de Març.
A les 20:00 hores

Plantà Infantil

Divendres 15 de Març.

A les 20:00 hores

Sopar de la Plantà

Divendres 15 de Març.
A les 22:00 hores

Plantà Falla

Divendres 15 de Març.

A les 24:00 hores

Ornat del Carrer

Divendres 15 de Març.
A les 24:00 hores

Despertades

Setmana Fallera.
A les 08:00 hores

Trasllat de la Verge

Dissabte 16 de Març.
A les 19:00 hores

Arreplegà de Premis

Diumenge 17 de Març.
A les 11:00 hores

Ofrena a la Verge

Diumenge 17 de Març.
A les 19:00 hores

Nits de Ball

Setmana Fallera.
A les 24:00 hores

Xaranga

Dilluns 18 de Març.
A les 11:00 hores

Concurs de Paelles

Dilluns 18 de Març.
A les 14:00 hores

Operació Kilo i Missa

Dimarts 19 de Març.
A les 12:00 hores

Ofrena a Sant Josep

Dimarts 19 de Març.
A les 13:00 hores

Gran Mascletà

Dimarts 19 de Març.
A les 14:00 hores

Cremà Falla Infantil

Dimarts 19 de Març.
A les 22:00 hores

Cremà Falla

Dimarts 19 de Març.
A les 24:00 hores

Acompanyeu-nos!

RESUM PROGRAMA DE FESTES 2019

DIA	ACTE	HORA	
Dissabte	15 Desembre	*Presentació Major	10:00 de la nit
Diumenge	10 Febrer	*Presentació Infantil	11:00 del matí
Dissabte	16 Febrer	Sopar Homenatge Fallers d'Honor	10:00 de la nit
Diumenge	17 Febrer	Cant de l'Estoreta	11:00 del matí
Dissabte	23 Febrer	*Crida	8:00 de la nit
Diumenge	24 Febrer	Cavalcada del Ninot Infantil	11:00 del matí
Diumenge	24 Febrer	Berenar Fallera Major Infantil	6:00 de la vesprada
Divendres	1 Març	Entrega Recompenses Brillants	8:30 de la nit
Dissabte	2 Març	Cavalcada del Ninot	7:00 de la vesprada
Diumenge	3 Març	Berenar President Infantil	6:00 de la vesprada
Dimarts	5 Març	Presentació Llibrets Fallers	10:00 de la nit
Dimecres	6 Març	Concurs "A Torrent no li falles"	10:00 de la nit
Dijous	7 Març	Clausura Jocs Florals Fallers	10:00 de la nit
Dissabte	9 Març	Sopar Homenatge Fallera Major	10:00 de la nit
Diumenge	10 Març	Festa Infantil amb Inflables	10:00 del matí
Diumenge	10 Març	Gran Arreplegà i Paella Gegant	11:00 del matí
Diumenge	10 Març	Berenar Infantil	6:00 de la vesprada
Dijous	14 Març	Visita Falles València	8:00 de la nit
Divendres	15 Març	Plantà de la Falla Infantil	8:00 de la nit
Divendres	15 Març	Sopar de la Plantà	10:00 de la nit
Divendres	15 Març	Plantà de la Falla Gran	12:00 de la nit
Divendres	15 Març	Ornat de Carrer	12:00 de la nit
Dissabte	16 Març	*Trasllat i Entrega de Premis	7:00 de la vesprada
Diumenge	17 Març	Arreplegà de Premis	11:00 del matí
Diumenge	17 Març	*Ofrena de Flors a la Verge	6:30 de la vesprada
Dilluns	18 Març	Visita falles amb Xaranga	11:00 del matí
Dilluns	18 Març	Concurs de paelles	2:00 del migdia
Dimarts	19 Març	*Operació Kilo i Missa	12:30 del migdia
Dimarts	19 Març	Ofrena Floral a Sant Josep	1:30 del migdia
Dimarts	19 Març	Gran Mascletà	2:00 del migdia
Dimarts	19 Març	Discoteca Infantil	6:00 de la vesprada
Dimarts	19 Març	Cremà de la Falla Infantil	10:00 de la nit
Dimarts	19 Març	Cremà de la Falla Gran	12:00 de la nit

Tots el dies de la Setmana Fallera:

Grans Despertades	A les 8:00 del matí
Dinars i sopars al Casal	A les 2:00 del migdia i 10:00 de la nit
Ball al Casal	A les 12:00 de la nit

(*) Cal anar amb el vestit regional

Edita:

Falla Ramon y Cajal

Coordinació:

Joaquín Requena i Piles

Disseny i maquetació:

Delegació de cultura de la Falla Ramon y Cajal

Portada:

José Luís Campillo i Ruiz

Versificació i explicació de la falla:

Andrés Andreu i Alabajos

Il·lustracions:

José Luís Campillo i Ruiz

Treball d'investigació:

Salvador Ciscar i Juan

Racó Infantil:

José F. Andreu i Mora

Impressió:

Toni Burguera

Dep. Legal:

V-379-2011

LA COMISSIÓ DE LA FALLA RAMON I CAJAL DE TORRENT

Expresa el seu agraïment a les persones i entitats, per la seua col·laboració en bé de le Falles, i en particular de la Falla de L'Ermita, perquè amb l'ajuda d'uns i d'altres s'ha fet possible la publicació d'este Llibret.

Aquest llibret ha participat en la convocatòria dels premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià

Aquest llibret participa en el Premi Enric Soler i Godes i mestre Ortifus que s'inclouen en els Premis de les Lletres Falleres (www.lletresfalleres.info)

Aquest llibret ha sigut elaborat íntegrament per membres de la comissió.

Aquest llibret es pot consultar digitalment a les següents direccions:

www.fallaramonycajal.com
www.llibretsfryc.es

La Falla Ramón y Cajal i Voltants de Torrent, ha editat la quantitat de 500 exemplars, numerats de l'1 al 500.

Este llibret amb el número _____ ha sigut entregat a _____

El President,

El Secretari,

Jorman Izquierdo i Mullor

Joaquín Requena i Piles

Este llibret ha sigut confeccionat amb paper ecològic